

यस अङ्कमा

१. भोगचलन गर्दै आएको प्रथाननिज ३
२. पाँच वर्षमा धानबालीको उत्पादकत्व ३.८०,५
३. नेपाल किसान महासंघको समसामयिक ७
४. असारे गीत गाउँदै, पञ्चेबाजाको धुनमा ... ९
५. राष्ट्रिय आर्थिक गणना, २०८२ को ११
६. किसान कमजोर हुँदा राष्ट्रको खाद्य १२
७. व्यापार घाटा कम गर्न वरिष्ठ कृषि १३
८. २३ औं राष्ट्रिय धान दिवस : १४
९. नेपाली परम्पराको, दही-चिउरा १६
१०. नौ वर्षमा कृषिमा सबैभन्दा कम बजेट: १७
११. रास्वपा कृषि विभागद्वारा छलफल २०
१२. एन्टिबायोटिकको प्रयोग गर्नु हुँदैन : .. २२
१३. नयाँ मापदण्ड अनुसार काठमाडौं २६
१४. कामपा र खाद्य तथा गुण नियन्त्रण ... २७
15. Pastoralist Women Advance 28
16. Investments will Boost Food 29
17. Hindu Kush Himalaya Innovation 30
18. Pope Leo XIV at WFP: 'Food is a 31
19. IFAD is Maximizing the Economic ... 32
20. Organic Farming Outperforms other .33
21. Strengthening Regional Cooperation: 35
22. Regional Consultation on "Cropping .36

व्यक्तिगत मूल्य रु.१००/-
संस्थागत मूल्य रु.२००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि

सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, छविन्द्रराज कँडेल

प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर, सह-सम्पादक : वैरागी जेठा, बजार व्यवस्थापक : रमेश श्रेष्ठ

मुख्य कार्यालय : बागवजार २८, टौखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका

फोन : ०१४२८८७४३, मोबाईल नं. ९८४१४४५७५३, मुद्रण : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं

website : www.krishijournal.com.np, इमेल : krishijournal@yahoo.com

पोल्ट्री व्यवसायीलाई फेरि सास्ती

सम्पादकीय

यतिबेला फेरि देशमा गरिखाने किसानहरूलाई बर्ड फ्लू जस्तो रोगको कारण संघौं पौल्ट्री व्यवसायीहरूलाई त्रसिद बनाएको छ। बर्डफ्लू संक्रमण देखिएका लाखौं कुखुरा अण्डा र दानाहरु अहिले नष्ट गर्नु परेको अवस्था छ।

बेला बेलामा लाग्ने यो रोगले नेपालको कुखुरापालन व्यवसायीहरूलाई सडकमै धकेली दिएको सम्भन्ना आज पनि हामीसँग छ। व्यवसायीहरूको अबैको लगानी डुब्ने अवस्था यो रोगबाट भइरहेको छ।

नेपालमा पछिल्ला तीन महिनायता फैलिएको बर्ड फ्लू (एच-५ एन-१) संक्रमण मोरडसहित ११ जिल्लाका ८२ स्थानमा पुष्टि भएको छ। रोग नियन्त्रणका लागि हालसम्म ५ लाख ६९ हजार ६५८ वटा पन्छि नष्ट गरिएको छ भने लाखौं अण्डा र ठूलो परिमाणमा दाना समेत नष्ट गरिएको छ।

पशु सेवा विभागले आइतबार मात्रै जारी गरेको प्रेस विज्ञप्ति अनुसार चैत ४ गते मोरङ जिल्लामा पहिलो पटक एच-५ एन-१ संक्रमण पुष्टि भएपछि भ्रपा, सुनसरी, महोत्तरी, बारा, चितवन, नवलपरासी, काठमाडौं, भक्तपुर, ललितपुर र काभ्रेपलाञ्चोक गरी ११ जिल्लाका कुल ८२ स्थानमा रोग फैलिएको छ।

विभागका अनुसार संक्रमण नियन्त्रणका लागि प्रभावित क्षेत्रमा विशेष 'बर्ड फ्लू रोग नियन्त्रण कक्ष' स्थापना गरी संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको समन्वयमा जनशक्ति परिचालन गरिएको छ। रोग देखिएका स्थानमा तत्काल प्राविधिक टोली खटाई संक्रमित पन्छी, पन्छीजन्य पदार्थ तथा उत्पादन सामग्री नष्ट गरेर सुरक्षित व्यवस्थापन गरिएको जनाइएको छ।

बर्ड फ्लू नियन्त्रणका क्रममा हालसम्म ५ लाख ६९ हजार ६५८ वटा पन्छी नष्ट गरिएको छ। साथै ९ लाख ५९ हजार ३१३ वटा अण्डा र करिब १ लाख ९५ हजार ४५८ किलोग्राम दाना समेत नष्ट गरिएको विभागले जनाएको छ।

संक्रमण पुष्टि भएपछि केन्द्रीय पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला तथा राष्ट्रिय पन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशालाबाट परीक्षण कार्यलाई तीव्र बनाइएको छ। जोखिम मूल्याङ्कनका लागि आकस्मिक रोग अन्वेषण टोली (इडिट) तथा द्रुत कार्यदल (आरआरटी) परिचालन गरिएको विभागको दावी छ। प्रयोगशालामा प्राप्त नमुनाको परीक्षणका

क्रममा बर्ड फ्लूबाहेक लो प्याथोजेनिक एभियन इन्फ्लुएन्जा (एच-९ एन-२), रानीखेत तथा इ-कोलाई संक्रमण समेत विभिन्न पन्छिमा देखिएको विभागको छ। यस्ता रोगका कारण पनि पन्छिको मृत्यु हुन सक्ने भएकाले नियमित खोप, जैविक सुरक्षा तथा संक्रमण पुष्टि भएमा तत्काल नियन्त्रणका उपाय अपनाउन आग्रह गरेको छ।

जंगली पन्छिसँग सम्पर्क हुन नदिन, पुराना अण्डाका क्रेट तथा उपकरण पुनः प्रयोग गर्दा पूर्ण निसंक्रमण गर्ने, पन्छी तथा पन्छीजन्य उत्पादन ओसारपसार गर्दा अनिवार्य रूपमा भेटेरिनरी प्रमाणपत्र प्रयोग गर्ने तथा फार्ममा अस्वाभाविक रूपमा पन्छि विरामी वा मरेको देखिए तत्काल नजिकको पशु सेवा कार्यालयमा जानकारी गराउन विभागले अनुरोध गरेको छ।

विभागले बर्ड फ्लू नियन्त्रणका लागि किसान, व्यवसायी, स्थानीय तह तथा सरोकारवाला सबै पक्षको सक्रिय सहयोग आवश्यक रहेको उल्लेख गर्दै उच्च सतर्कता अपनाउन सबैलाई आग्रह गरेको छ।

भक्तपुर जिल्लाको चाँगुनारायण र सूर्यविनायक नगरपालिकास्थित विभिन्न कुखुरा फार्ममा बर्डफ्लू संक्रमण देखिएपछि रोग नियन्त्रणका लागि कुखुरा नष्ट गरिएको पशु सेवा कार्यालय भक्तपुरले जनाएको छ।

पशु सेवा कार्यालयका अनुसार चाँगुनारायण नगरपालिका-२, ८ र ९ का फार्ममा पालिएका ३८ हजार ७९५ कुखुरा नष्ट गरिएको छ। त्यस्तै सूर्यविनायक नगरपालिका-१, ४ र ८ का फार्ममा रहेका नौ हजार ३७८ कुखुरा पनि नष्ट गरिएको छ।

जिल्लाभर हालसम्म कुल ४८ हजार १७३ कुखुरा नष्ट गरिएको छ। बर्डफ्लू संक्रमण पुष्टि भएका फार्ममा रोग थप फैलिन नदिन आवश्यक नियन्त्रणका उपाय अपनाउँदै कुखुरा नष्ट गरिएको कार्यालयले जनाएको छ।

विगत तीन महिनादेखि देशका विभिन्न भू-भागमा तीव्र रूपमा फैलिरहेको सङ्क्रामक रोग बर्डफ्लूलाई तत्काल नियन्त्रणमा लिन विभागले विशेष सक्रियता देखाएको छ। आसपासबाट पशुपन्छी ढुवानी रोक लगाउने निर्णय बाहेक बर्डफ्लू संक्रमण न्यूनिकरण गर्नका लागि अन्य प्रयास भइरहेको छ। अहिले पनि पशु सेवा विभागले विभागका

उप-महानिर्देशकको प्रत्यक्ष नेतृत्वमा बर्ड फ्लू रोग नियन्त्रण कक्ष स्थापना गरी संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको प्राविधिक तथा प्रशासनिक समन्वयमा नियन्त्रणका कार्यहरू सञ्चालन भइरहेको छ।

गत चैत महिनामा मोरङमा पुष्टि भएयता बर्ड फ्लूबाट नेपालका भन्डै एक दर्जन जिल्ला प्रभावित भइसकेको अधिकारीहरूको दावी छ। काठमाडौं उपत्यका अहिले बर्ड फ्लूका लागि 'हटस्पट' बनेको छ।

विगतमा पनि वि.सं २०७० तिर भक्तपुर जिल्लालाई बर्ड फ्लू सङ्क्रमणका कारण संकटग्रस्त घोषणा गर्नुपरेको थियो। त्यसयता यसपालि नै सबभन्दा गम्भीर किसिमले यो सङ्क्रमण उपत्यकामा देखा परेको अधिकारीहरूले बताएका छन्।

उपत्यकाको ललितपुर जिल्लास्थित जावलाखेलको सदर चिडियाखाना असार ५ गतेदेखि बाहिरी आगन्तुकहरूको निमित्त बन्द गरिएको छ।

वरपर काग र परेवा मरेको भेटिएका कारण चिडियाखानाका पन्छिमा पनि जेठ ३० गते परीक्षण गरिएको थियो। असार ४ गते बर्ड फ्लू सङ्क्रमण पुष्टि भएको राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षणबाट जानकारी प्राप्त भएका थिए। "हालसम्म एउटा लाटोकोसेरो, एउटा गिद्ध, सावरी, अनि स्तनधारीमा 'जङ्गल क्याट' र 'लेपर्ड क्याट' मरेका छन्। अलि उमेर धेरै भएका र रोग प्रतिरोधी क्षमता कम भएका जनावरलाई असर गरेको हो,"

बर्ड फ्लूका कारण आज पन्छिजन्य व्यवसायमा संलग्न व्यवसायीहरु फेरि त्रास पैदा भएको छ। दुःख गरेर लगानी जुटाई व्यवसाय गरेका व्यवसायीहरु रोगजन्य संकटका कारण उनीहरु आफ्नो व्यवसायबाट हात धोएको कैयौं उदाहरण हामीसँग छन्।

त्यसकारण पनि व्यवसायीहरूलाई हतोत्साही र निराश नहुने खालको वातावरण बनाउन, पुन आफ्नो व्यवसायलाई सुरक्षित महशुश गराउने सरकारको दायित्व भएकाले संयम् र धैर्यतापूर्वक अगाडि बढ्न हौसला प्रदान गर्ने काम सरकारको हो।

भोगचलन गर्दै आएको प्रथाजनित भूमि मास्न पाइँदैन : खोकनावासी

सन्दर्भ २३औं राष्ट्रिय धान दिवस २०८३

धनबहादुर मगर

ललितपुर, असार १५, यस वर्ष सरकारको निर्णय अनुसार “जलवायुमैत्री प्रविधि, धानमा आत्मनिर्भरता र समृद्धि” भन्ने मूल नाराका साथ २३औं राष्ट्रिय धान दिवस देशैभर मनाईरहेको अवस्थामा राजधानीकै नेवार समुदायको ऐतिहासिक भूमि ललितपुर, बुङ्गमती, खोकना खुदोलस्थित स्थानीयवासीहरूले आफ्नो भूमिमा खेती किसानी कृषि कर्म गर्न नपाएकोमा दुखित छन् ।

पुख्रिँदेखि भोगचलन गर्दै आएको प्रथाजनित भूमि मास्न नपाईने माग गर्दै लामो समयदेखि बुङ्गमती खुदोलमा विरोध प्रदर्शन गर्दै आएको छन् ।

आँखाले नभेट्ने सम्म परेको फाँटैफाँट भएको मिलेको जमीनमा विगतका २ दशक देखि उनीहरूले धान रोप्न पाएका छैनन् । अन्न उत्पादन गरिने त्यो समथर तराईकै फल्को दिने भूमिमा सिरु उमेर बाँझो भई दशकौँदेखि त्यो जमीन अनुत्पादक बनिरहेको छ ।

संयौं विगाह जमीन बाँझो रहेको देख्दा कसलाई मन दुख्दैन होला । त्यसमा पनि राजधानीको कृषि भूमिमा धान रोप्न नपाएकोमा चिन्तित छन् खोकनावासीहरूमा ।

भूमि हाम्रो प्राण हो, गुठीको भूमि संरक्षण गरौं, हाम्रो आन्दोलन जारी छ, भन्ने नारा र प्लेकार्ड बोकेर नारा र जुलुस सहित बाँझो चउर पल्टेको भूमिमा खन्न पुगेको स्थानीय खोकनावासीहरू आफ्नो भूमिको लागि संघर्षरत छन् ।

जनसरोकार समिति खोकनाको आयोजनामा २३औं राष्ट्रिय धान दिवसको अवसर पारी “ऐतिहासिक नगरी खोकना बुङ्गमतीको अस्तित्व जोगाऔं” भन्ने नाराका सेनाको व्यापक रहेको स्थान खुदोलमा स्थानीय वासीहरूले आफ्नो जमीन हडपेको स्थानमा आएर विरोधमा कार्यक्रम गरि धान दिवस मनाएका छन् ।

२०७२ सालको भूकम्प पछि प्रचण्डको सरकारको पालामा उक्त ऐतिहासिक क्षेत्र खोकनालाई फाट्ट ट्याक बनाउने भनेर निर्णय गरेको खोकनावासीहरू गुनासो

भूमि हाम्रो प्राण हो, गुठीको भूमि संरक्षण गरौं, हाम्रो आन्दोलन जारी छ, भन्ने नारा र प्लेकार्ड बोकेर नारा र जुलुस सहित बाँझो चउर पल्टेको भूमिमा खन्न पुगेको स्थानीय खोकनावासीहरू आफ्नो भूमिको लागि संघर्षरत छन् ।

गर्छन् ।

काठमाडौं तराई द्रुत मार्ग सडक आयोजना सञ्चालनमा ल्याउनका लागि उक्त जमीनको अधिग्रहण गरेका थियो । अधिग्रहण गरेको जमीनमाथि स्थानीय निकाय र खोकनावासीहरूसँग कुनै छलफल नै नगरी

ठाउँलाई छोडेर अर्को ठाउँमा सार्न समेत सुझाव र विकल्प समेत दिएको उनीहरू बताउँछन् । पूर्व प्रधानमन्त्री सुशिला कार्कीको कार्यकालमा समेत त्यस क्षेत्रको महत्व बुझेर कार्कीको सरकारले समेत त्यस क्षेत्रलाई मास्न नहुने निष्कर्षमा पुगेको भनाई

आफ्नो ऐतिहासिक भूमि मास्न गरेको सरकारको कार्यप्रति खोकनावासीको आक्रोशित छन् । त्यही बनाउनुपर्ने बाध्यता के थियो ? महर्जन, डंगोल, लगायत प्राय किसान समुदाय बसोवास गर्ने उक्त भूमिमा आफ्नो भूमि मासिदियो भनेर त्यहाँका जनताले विगत देखिनै विरोध गर्दै आएका छन् ।

स्थानीय वासीका अनुसार हजारौं वर्षदेखि आफ्नो पिता पुर्खाले कमाउँदै आएको जमीनमा त्यहाँ बसीरहेका आदिवासीहरूमाथि अन्याय गरेको बताएका छन् । र अहिले पनि उनीहरू हाम्रो भूमि, हाम्रो पहिचान, हाम्रो प्रतिज्ञा, हाम्रो अभियान भनेर आन्दोलनरत छन् ।

ललितपुर महानगरपालिकाले समेत खोकना र बुङ्गमती क्षेत्रलाई पुरातात्विक महत्वको स्थान मान्दै आएको छ । त्यसले त्यस

छ ।

प्रेमभक्त महर्जन, निमकृष्ण महर्जनले हामीले त्यहाँको मुआब्जा लिएका छैनौं । मुआब्जा नलिएको ठाउँमा नै सेनाले व्यापक बनाएको छ । खोकनावासीहरूका अनुसार नियोजित रूपमा नेवार सभ्यातालाई मास्न खोजेको सरकारमाथि आरोप छ । “सहिद भएर जान्छु जग्गा छोड्दैनौं” जनसरोकार समिति खुदोल फाँटका अध्यक्ष अष्ट महर्जनले भन्नु भयो । दुई दशकदेखि खोकना भूमिलाई बचाउनु पर्छ भनेर हामी आन्दोलनमा छौं । साँस्कृतिक भूमिको जग्गा भएकोले यसको आफ्नै ऐतिहासिक महत्व छ ।

बुङ्गमती, खोकनाको खुदोलस्थित गुठी र निजी जमीन छ । फाट्ट ट्याक बनाउने ठेक्काको जिम्मा नेपाली सेनाले पाएपछि २०७४ सालदेखि सैनिक व्यापक राखेको छ ।

निषेधित क्षेत्रमा आएर तपाईंहरू आन्दोलन गरिराख्नु भएको छ, यसमा केही भन्नु हुन्छ ? भन्ने प्रश्नमा, हो हामी निषेधित क्षेत्रमा आएर धान दिवस मनाउने कार्यक्रम गरेका छौं । साथै सैनिक इलाका मान्दै आएको जमीनमा उनीहरूले खनजोत गर्न लागि परेको देखिन्छ ।

संघर्ष समितिका सदस्य अष्टबहादुर महर्जनले भन्नुभयो, “फाष्ट ट्याक बनाउने नाममा हाम्रो ऐतिहासिक भूमि मास्न दिन्नौं ।” पूर्व प्रधानमन्त्री सुशिला कार्कीले भनेको कुरापनि सेनाले मान्नु भएन । नेपाली सेनालाई बहाना चाहेको छ । र नेपाली सेनाले ठेक्का लिएपछि व्यापक राखेको हो । राष्ट्रिय गौरव मानेको सेनाबाट यस्तो कार्यको हुनु खेदपूर्ण छ महर्जनले भन्नु भयो ।

अब पनि यो आयोजनाले १५ दिन भित्र सम्वाद गरेन भने आफ्नो खेत जोतेर भटमास लगाउने योजना रहेको छ । यो आयोजनाले अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धी यूएन ड्रिप १६९को उल्लंघन गरेको अवस्था छ । स्थानीय जनताको विरोध भइरहेको अवस्थामा २०७२ को डिपीआर संशोधन गरि अन्तर्राष्ट्रिय अधिकारलाई पालना गर्न हामी पुनः माग गर्दछौं । हामीले फाष्ट ट्याक नबनाउनु भनेको छैन । ऐतिहासिक भूमि नमासेर बनाउनु भनेको हो । हजारौं वर्षदेखि हामीले यो ठाउँ भोगचलन गर्दै आएका छौं । हामीसँग आयस्रोत गर्ने भूमि मात्र छ ।

राज्यले छेक्ने अवस्था नआओस् र आफ्नो भूमि सम्पदा बचाउन हामी अठोट लिएर आएका हौं । हामीमाथि बुझ पचाएर दमन गरेको अवस्था छ । उक्त राष्ट्रिय धानदिवस कार्यक्रममा गुठी, निजी, किसान र संघ(संस्थाका प्रतिनिधीहरू कार्यक्रमलाई ऐक्यवद्धता जनाउन आएका थिए ।

“खोकना बुद्धमतीको अस्तित्व जोगाउँ” भन्ने नारा सहित खोकनाको जनसरोकार समितिले असार पून गतेको दिन राष्ट्रिय धान दिवसमा अवसरमा विरोध प्रदर्शन गरेका छन् ।

प्रदर्शनको क्रममा अब हामी आफ्नो भूमि जोतभोग गर्छौं । त्यहाँबाट नेपाली सेनाको व्यापक फिर्ता लैजान माँग भन्ने माग गरेका छन् ।

खोकनाका स्थानीय बासिन्दाहरूले काठमाडौं तराई द्रुतमार्ग आयोजनाले उनीहरूको ऐतिहासिक संस्कृति, धार्मिक क्षेत्रको प्रथाजन्य भूमि नष्ट हुने भन्दै विरोध गरेका हुन् । द्रुतमार्ग पीडित नरेश महर्जनको अनुसार, विभिन्न प्रकारका जग्गा गुठीको भूमि,

भोगाधिकार गरिरहेका परम्परागत रूपमा जोतभोग गर्दै आएका आफ्नो ऐतिहासिक गुठी र रैकर भूमिमा अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि संझौताले पारित गरेका ऐनको पालना नगरी, स्थानीय तह र स्थानीय समुदायको पूर्व मञ्जुरी विना बारम्बार ताकेता गर्दा पनि आफ्नो भूमिमाथि नेपाली सेनाले जबरजस्ती हस्तक्षेप गरेको आरोप लगाउनु भयो । त्यसैगरी जेष्ठ नागरिक क्योकाजी महर्जनले, आफूहरूले परापूर्वकालदेखि भोगचलन गर्दै आएको जग्गा आफ्नो परिवार पाल्ने आधार भएको त्यस भूमिलाई कुनै हालतमा नछोड्ने अडान राख्नुभएको छ ।

नेपाल सरकारले ल्याएको फास्ट ट्याक तराई मधेस द्रुत मार्ग आयोजना हाल सबैभन्दा विवादित र जटिल हिस्सा बनेको छ । नेपाली सेनाको व्यवस्थापनमा निर्माण भइरहेको यो ७७ किलोमिटर लामो राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको सुरुवाती विन्दु खोकानामा राख्ने तय गरिएको थियो । तर, स्थानीय बासिन्दाको चर्को विरोध र जग्गा मुआब्जा विवादका कारण खोकानामा हुने फाष्ट ट्याकको काम अगाडि बढ्न सकेका छैन ।

खोकाना एक ऐतिहासिक नेवार वस्ती हो । स्थानीय बासिन्दाहरूले फास्ट ट्याक, बाहिरी चक्रपथ र स्मार्ट सिटीजस्ता धेरै ठूला आयोजनाहरू एउटै क्षेत्रमा केन्द्रित गर्दा उनीहरूको ऐतिहासिक संस्कृति, धार्मिक गुठी जग्गा र पुरातात्विक महत्व बोकेको प्राचीन सम्पदा नष्ट हुने भन्दै विरोध गरिरहेका छन् ।

विभिन्न प्रकारका जग्गा जस्तै गुठी जग्गावाला लालपुरजा नभएका तर भोगाधिकार रहेका जग्गाका कारण कागजात मिलाउन र उचित मुआब्जा वितरण गर्न समस्या भइरहेको छ । स्थानीयले मुआब्जा बुझ्न अस्वीकार गर्दै आएका छन् । खोकानाको भूमि विवादका कारण आयोजनाको परिमार्जित समयसीमा २०८४ वैशाख र अप्रिल २०२७ भित्र काम सकिने सम्भावना न्यूनबन्दै गएको छ । विकल्पको रूपमा फर्सिडोल खोकानाको विवाद सल्टिन नसकेपछि सरकार र नेपाली सेनाले यसको शुरुवाती विन्दु परिवर्तन गर्ने विकल्प अधि सारेको छ । खोकानाबाट करिब ३.३ किलोमिटर टाढा रहेको ललितपुरकै फर्सिडोललाई वैकल्पिक सुरुवाती विन्दु बनाउने र टोल प्लाजा पनि त्यहीं राख्ने गरी विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन परिमार्जनको तयारी भइरहेको छ । पछिल्लो आन्दोलनले विवाद अबै जारी रहेको

प्रमाणका रूपमा, भरखरै मात्र राष्ट्रिय धान दिवसका दिन खोकानाका किसानहरूले खेतमै प्लेकार्ड बोकेर आफ्नो भूमि फिर्ता गर्न माग गर्दै पुनः विरोध प्रदर्शन गरेका छन् ।

गुठी जग्गाको कानुनी विवादले खोकाना र बुद्धमती क्षेत्रमा ठूलो हिस्सा जग्गा गुठी भूमि अन्तर्गत पर्दछ । कानुनी रूपमा गुठी जग्गाको मुआब्जा वितरण गर्दा मोही कमाउने किसान र गुठी संस्थान बीच कस्ले कति रकम पाउने भन्ने स्पष्ट कानुनी निरूपण हुन सकेको छैन ।

किसानहरूले आफ्नो हक सुरक्षित नभएसम्म मुआब्जा बुझ्न मानेका छैनन् । लालपुरजा र भोगाधिकारको समस्याले परापूर्वकालदेखि खेतीगर्दै आएपनि धेरै स्थानीय किसानहरूसँग जग्गाको आधिकारिक लालपुरजा छैन ।

भोगाधिकारको कानुनी समस्या भन्दापनि परापूर्वकालदेखि खेतीगर्दै प्रथाजनित भूमि भएकाले धेरै स्थानीय किसानहरूसँग जग्गाको आधिकारिक जग्गाधनी लालपुरजा अबै पनि रहेका छैनन् ।

किसानहरूले आफ्नो हक सुरक्षित नभएसम्म मुआब्जा बुझ्न मानेका छैनन् । लालपुरजा र भोगाधिकारको समस्याले परापूर्वकालदेखि खेतीगर्दै आएपनि धेरै स्थानीय किसानहरूसँग जग्गा प्राप्त ऐन, २०३४ अनुसार मुआब्जा दावी गर्न वैधानिक प्रमाण (लालपुरजा) आवश्यक पर्छ । जसका कारण कानुनी रूपमा मुआब्जा दिन र लिन प्राविधिक समस्या रहेको देखिन्छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि र आदिवासी अधिकारले स्थानीय नेवार समुदाय र मानव अधिकारवादी संगठनहरूले आदिवासी तथा जनजाति सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठनको महासन्धि १६९लाई कानुनी आधार बनाएका छन् । यस महासन्धि अनुसार आदिवासीको मञ्जुरी विना उनीहरूको ऐतिहासिक भूमि र सम्पदा क्षेत्रमा परियोजना सञ्चालन गर्न पाइँदैन । यही आधारमा सर्वोच्च अदालतमा मुद्दाहरू समेत दायर भएका छन् । जसको अन्तिम फैसला आउन बाँकी छ । राजनीतिक र प्रशासनिक तहमा नेपाली सेनाका अधिकारीहरूले खोकाना र बुद्धमतीको विवाद विशुद्ध प्राविधिक नभएर राजनीतिक र कानुनी भएको स्पष्ट पारेका छन् । सेनाले यो समस्या आफैँ सुल्झाउन नसक्ने भन्दै सरकार, प्रधानमन्त्री कार्यालय र राष्ट्रिय योजना आयोगलाई चाँडो कानुनी निकास दिन वा राजनीतिक निर्णय लिन लगातार आग्रह गर्दै आएको छ ।

पाँच वर्षमा धानबालीको उत्पादकत्व ३.८० अभै १० लाख मे.टन अपुगः विभाग

काठमाडौं असार १२ महानिर्देशक, कृषि विभाग महानिर्देशक तथा २३औं राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाईं महोत्सव, मूल समारोह समिति अध्यक्ष प्रकाशकुरमार सञ्जेलले प्रकाशित गरि २३औं राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाईं महोत्सव, २०८३ मनाउने प्रेस विज्ञापित मार्फत जानकारी दिनुभएको

वार्षिक विकास कार्यक्रममा धानबाली प्राथमिकता प्राप्त बाली रहँदै आएको छ। आ.व. २०७६/७७ मा १४ लाख ५८ हजार ९ सय १५ हेक्टरमा ५५ लाख ५० हजार ८ सय ७८ मे.टन धान उत्पादन भएकोमा आ.व. २०८१/८२ मा १४ लाख २० हजार ६ सय ३६ हेक्टरमा ५९ लाख ५५ हजार ४

हाइब्रिड जात विकास, रासायनिक मल उपलब्धता सुनिश्चितता, प्रविधि प्रसार एवं बजार मूल्य सुनिश्चितताका लागि न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारण प्राथमिकताका रहेका छन्। तथापी, खेती योग्य जमिनको सिमितता तथा धानबालीको क्षेत्रमा आएको कमीका कारण उत्पादकत्व वृद्धि अपरिहार्य रहेको सन्दर्भमा जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक प्रभाव चुनौतिको रूपमा देखिएको छ। मौसमी वर्षामा निर्भर नेपालको खेती प्रणाली विगत केही वर्षदेखि विभिन्न जलवायु सृजित प्रकोपबाट प्रभावित रहँदै आएको छ। सन् १९८१ को बाढी, २००८ को कोशी क्षेत्रमा आएको बाढी, २०१७ मा तराईमा आएको बाढी र २०२४ मा आएको बाढी पहिरोबाट नेपालका विभिन्न भूभाग प्रभावित भएका थिए। गत वर्ष तराई क्षेत्रमा सुख्खाका कारण धान रोपाईं प्रभावित भई उत्पादनमा प्रतिकूल असर समेत परेको थियो। विभिन्न अध्ययनले २०२६ को मध्यबाट एल-निनोको प्रभाव सुरु भईसकेको र यसले दक्षिण एसियाली मुलुक सहित नेपालमा सुख्खाको प्रकोप बढाउन सक्ने आँकलन गरिएको छ। यस सन्दर्भमा, जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण गरी दिगो उत्पादन प्रणाली प्रवर्द्धन गर्नु जरुरी रहेको छ। यसै क्रममा यस वर्ष “जलवायुमैत्री प्रविधि, धानमा आत्मनिर्भरता र समृद्धि” मूल नाराका साथ २३औं राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाईं महोत्सव, २०८३ विभिन्न कार्यक्रमक आयोजना गरी मनाइँदै छ।

छ। विज्ञापितमा “जलवायुमैत्री प्रविधि, धानमा आत्मनिर्भरता र समृद्धि” खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको आधारस्तम्भको रूपमा रहेको धानबाली सामाजिक, आर्थिक, साँस्कृतिक एवं धार्मिक महत्वका कारण नेपाली जनजीवनको पहिचानसँग जोडिएको छ। नेपालमा ४१ लाख ३१ हजार कृषक घरधुरी मध्ये २७ लाख ६५ हजार घरधुरी धान खेतीमा आवद्ध रहेका छन् र कूल खेती गरिएको जमिन मध्ये ५४ प्रतिशतमा धान खेती हुने गरेको छ (राष्ट्रिय कृषि गणना, २०७८)। कृषि गार्हस्थ्य उत्पादनमा धानबालीको करिब १३ प्रतिशत हिस्सा रहेको तथा कूल खाद्यान्न बाली उत्पादनमा धानबालीको हिस्सा ५० प्रतिशत रहेको छ (कृ.प.वि.म., २०८२)। धानबालीको उत्पादनले मात्रै नेपालको कूल गार्हस्थ्य उत्पादनमा करिब २ खर्व रुपैयाँ बराबरको योगदान गरेको छ। नेपाली कृषक परिवारको जनजीवीका, कृषि उत्पादन, मुलुकको समग्र खाद्य सुरक्षा र अर्थतन्त्रमा योगदानका कारण नेपाल सरकारको दिर्घकालीन तथा आवधिक योजना एवं

सय ७६ मे.टन धान उत्पादन भएको थियो। विगत पाँच वर्षमा धानबालीको उत्पादकत्व ३.८० मे.टन प्रति हेक्टरबाट वृद्धि भई ४.१९ मे.टन प्रति हेक्टर भएको छ। पछिल्लो वर्षहरूमा धानबालीको क्षेत्रफल क्रमशः घट्दै गएतापनि उन्नत बीउ विजन तथा मलखाद प्रयोगमा वृद्धि एवं प्रविधि प्रसारका कारण उत्पादकत्वमा आएको वृद्धिले धानबालीको कूल उत्पादन वृद्धि भएको छ। नेपालमा करिब ७० लाख मे.टन धान आवश्यक रहेकोमा विद्यमान उत्पादनका आधारमा करिब १० लाख मे.टन अपुग हुने देखिन्छ। साथै, विगत केही वर्षमा उपभोक्ताको खानेबानीमा आएको परिवर्तनका कारण मसिना तथा बासनादार चामलको माग वृद्धि हुँदा धान चामलको आयात समेत उल्लेख्य भएको छ।

उल्लेखित सन्दर्भलाई दृष्टिगत गरी धानबालीमा आत्मनिर्भरता हासिल गर्न कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालयबाट विविध कार्यक्रम सञ्चालन हुँदै आएको छ जस अन्तर्गत चैते धानबालीको क्षेत्र विस्तार, उत्पादकत्व वृद्धिका लागि उन्नत बीउ उत्पादन तथा उपयोग प्रवर्द्धन, स्वदेशी

जलवायु परिवर्तनको कृषि क्षेत्रमा नकारात्मक प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्दै धान खेतीमा जलवायु अनुकूलन प्रविधिको अनुसन्धान, विकास, प्रसार तथा प्रयोगलाई प्रोत्साहित गर्नु यस वर्षको मुख्य सन्देश रहेको छ। जलवायु अनुकूलित खेती प्रणाली विकासका लागि नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्बाट सुख्खा सहन सक्ने सुख्खा-१,२,३,४,५,६, डुवान सहन सक्ने सावा मसुली सव-१ र सेहराड सव-१ एवं सुख्खा तथा डुवान दुवै सहन सक्ने बहुगुणी-१ र २ जात विकास गरी किसानस्तरमा प्रवर्द्धनका कार्य भएका छन्। यसै गरी धानबालीका २५०० भन्दा बढी आनुवांशिक स्रोत राष्ट्रिय जीन बैंकमा सुरक्षित राखी जैविक विविधता

संरक्षण, सम्बर्द्धन र जातीय विकासमा प्रयोग गरिएको छ। कालो धान, शुद्धोधन कालानमक, हरियो काउचिन, कालो पाल्ते, रातो अनदी, जोरायल बासमती, फिनुवा, एक्ले लगायतका जात दर्ता गरी धानबालीका पोषणयुक्त रैथाने जातको मूल्य श्रृंखला विकासको प्रयास गरिएको छ। यस्ता रैथाने तथा स्थानीय जात सूचीकरण गर्न कृषक समूह/समुदायलाई प्राविधिक र आर्थिक सहजीकरणको कार्य समेत हुँदै आएको छ। यसका साथै, हाल १८ जिल्लाका ५८ स्थानीय तहमा संघीय सशर्त वित्तीय हस्तान्तरणमार्फत चैते धान प्रवर्द्धन, गुणस्तरीय बीउमा किसानको पहुँच वृद्धिका लागि स्रोत बीउ उत्पादन तथा उन्नत बीउ उत्पादन तथा उपयोगमा अनुदान, प्रति एकाइ जमीनबाट बढी उत्पादन लिन नेपालमा विकास गरिएको हर्दिनाथ-१ र ३ वर्णशंकर जात प्रवर्द्धन, २१ जोन र ५ सुपरजोनमार्फत वर्षे तथा चैते धानमा यान्त्रिकीकरण प्रवर्द्धन र मूल्य श्रृंखला विकास, जलवायु सृजित जोखिमबाट किसानको व्यवसाय सुरक्षणका लागि बाली बीमा प्रिमियममा अनुदान एवं न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारण कार्यक्रम कार्यान्वयन भइरहेका छन्। कृषि विभागबाट धानमा आधारित खेती र खाद्य प्रणालीको जलवायु उत्थानशील रूपान्तरण आयोजना (CRAFT-Nepal) यस वर्षबाट सुरुवात भई महोत्तरी, सर्लाही, नुवाकोट र नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम) जिल्लाका ८ स्थानीय तहमा कार्यान्वयनमा आएको छ। जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरणका लागि धान बालीमा उत्थानशील जात विकास, धान खेतीमा छरुवा प्रविधि, पालै पालो जमिन भिजाउने र सुकाउने तथा वर्षाको पानी सङ्कलन जस्ता प्रविधि विस्तारमा जोड दिइएको छ।

वि.सं. २०६१ बाट सुरुवात भएको राष्ट्रिय धान दिवस मनाउने परम्पराको २३औँ संस्करण २०८३ आषाढ १५ मा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् अन्तर्गत राष्ट्रिय बाली विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटारमा राष्ट्रिय योजना आयोगका माननीय सदस्य, कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालयका सचिव लगायतको उपस्थितिमा विशेष समारोह आयोजना गरी मनाउने कार्यक्रम रहेको छ। कार्यक्रममा धानबालीको विभिन्न क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याएका कृषक, धान वैज्ञानिक, उद्यमी, पत्रकार लगायतका

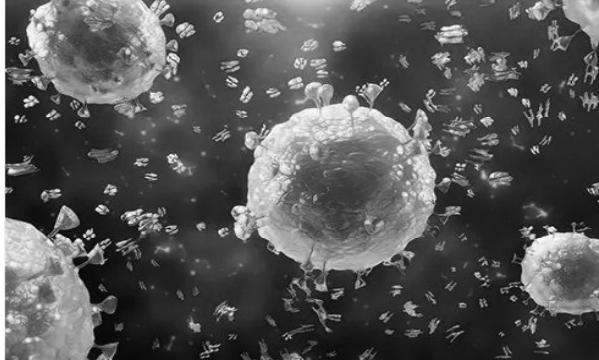
व्यक्तिलाई पुरस्कृत एवं कदर गर्ने र समारोह पश्चात सामूहिक रोपाई गर्ने कार्यक्रम रहेको छ। त्यसैगरी, धान दिवसको अवसरमा माननीय कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रीज्यूको सन्देश प्रकाशन, टेलिभिजन संवाद कार्यक्रम लगायत गतिविधि सञ्चालन गरिने छन्। साथै, प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई समेत “जलवायुमैत्री प्रविधि, धानमा आत्मनिर्भरता र समृद्धि” नाराका साथ विविध कार्यक्रम आयोजना गरी राष्ट्रिय धान दिवस मनाउन अनुरोध गरिएको छ। यस दिवसले खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा धानको योगदान एवं धानबाली प्रवर्द्धनमा नेपाल सरकारको प्रयास आम जनमानसमा

पुग्न गई धानबाली प्रवर्द्धनमा सरोकारवालाको सामूहिक पहलको लागि उर्जा प्रदान गर्ने विश्वास लिएको छ। साथै, यस दिवसलाई महत्त्व दिई आफ्नो सञ्चार माध्यमबाट समाचार, लेख एवं सूचना प्रसारण गरी आम जनमानसमा जानकारी पुऱ्याईदिनुहुने सम्पूर्ण सञ्चारकर्मीमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दै २३औँ राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाई महोत्सव, २०८३ लाई सफल बनाउन सम्पूर्ण सरोकारवालामा हार्दिक अनुरोध गर्दछु मूल समारोह समितिका अध्यक्ष प्रकाशकुमार सञ्जलेबाट प्रेषित विज्ञापितमा जनाएको छ।

गोरखामा अफ्रिकन स्वाइन फिभरबाट २५० सुँगुर मरे

गोरखा, असार १६, अफ्रिकन स्वाइन फिभरबाट गोरखामा २५० भन्दा बढी सुँगुर/बँगुर मरेका छन्। दुई महिनायता फैलिएको अफ्रिकन स्वाइन फिभरको सङ्क्रमणबाट हालसम्म २५० भन्दा बढी

सुँगुर/बँगुरमा अफ्रिकन स्वाइन फिभरको सङ्क्रमण फैलिएको कोइरालाले जानकारी दिएका छन्। उनका अनुसार जिल्लामा यो रोगको सङ्क्रमण पहिचान भएको करिब दुई महिना मात्र भएको छ।

सुँगुर/बँगुर मरेको जिल्लास्थित भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रले जनाएको छ।

केन्द्रका प्रमुख अनन्त कोइरालाका अनुसार गोरखा नगरपालिका-६, मानवसेवा आश्रम टोलका किसान राजकुमार श्रेष्ठको फार्मका ८० वटा र सोही क्षेत्रकी जुना रेग्मीको फार्मका १० वटा बँगुर मरेका छन्। त्यस्तै मान्द्रेहुङ्गाका धनकुमार गुरुङको फार्मका ६० वटा बँगुर दुई साताको अवधिमा मरेका उनले जानकारी दिए। बाँकी अन्य किसानका फार्मका सुँगुर/बँगुर पनि सङ्क्रमणका कारण मरेका हुन्।

अहिलेसम्मको तथ्याङ्कअनुसार गोरखा नगरपालिका-६, ७ र ८ तथा सहिद लखन गाउँपालिका-७ का फार्ममा रहेका

कार्यालय प्रमुख कोइरालाले भने, “अहिलेसम्म यस रोगको न उपचार छ, न त खोप नै उपलब्ध छ। त्यसैले सङ्क्रमण भएपछि सुँगुर/बँगुर मर्नु निश्चितजस्तै हुन्छ। सङ्क्रमित स्थानमा पुगेका मानिसको लसपस, दाना तथा

औषधिमार्फत पनि यो रोग सर्न सक्छ।” उनका अनुसार उपचार नभएकाले यसबाट बच्न आवश्यक सावधानी अपनाउनु नै एक मात्र उपाय हो।

“अफ्रिकन स्वाइन फिभरका कारण धमाधम सुँगुर/बँगुर मरेका जानकारी आएका छन्। केही फार्म दर्ता भएका छन् भने केही दर्ताविहीन भएकाले सबै विवरण प्राप्त नभएको हुन सक्छ”, कोइरालाले भने। उनले रोगबाट बच्न सङ्क्रमित खोर तथा त्यहाँको संसर्गबाट टाढा रहन सुभाष दिएका छन्। किसान धनकुमार गुरुङका अनुसार सङ्क्रमण भएपछि सुँगुर/बँगुरमा ज्वरो आउने, खाना खान छाड्ने, शरीरमा धब्बा वा दाग देखिने तथा करिब एक साताभित्र मर्ने लक्षण देखिने गर्दछ।

नेपाल किसान महासंघको समसामयिक प्रस्तावहरू

अखिल नेपाल किसान महासंघ केन्द्रीय कार्यसम्पादन कमिटीको विस्तारित बैठकले (२०८३ जेष्ठ ३० र ३१) सर्वसम्मत रूपमा निम्न समसामयिक प्रस्तावहरू पारित गरेको छ। उक्त प्रस्तावहरू कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकार र सम्बन्धित निकायको ध्यानाकर्षण गराउँदछ।

१. सम्माननीय प्रधानमन्त्री बालेन्द्र साहले २०८३ जेठ १७ गते प्रतिनिधि सभालाई सम्बोधन गर्ने क्रममा नेपालले पनि भारतको सिमा मिचेको छ भन्ने अभिव्यक्ति राष्ट्रको सार्वभौमिकता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय सुरक्षा र कूटनीतिक मर्यादाविपरीत रहेकाले नेपाली जनतासँग माफि माग्दै प्रधानमन्त्री पदबाट राजीनामा दिन माग गर्दछ। ऐतिहासिक तथ्य, प्रमाण र आधार विना नेपाली जनताको मानमर्दन हुने उक्त अभिव्यक्तिलाई संसदको अभिलेखबाट हटाउन र भविष्यमा यस्तो राष्ट्रघाती अभिव्यक्ति पुनः नदोहोर्नाउन समेत सचेत गराउन चाहन्छौं। साथै, राष्ट्रप्रेमी आम किसान तथा सम्पूर्ण जनतालाई राष्ट्रका पक्षमा अविचलित रूपमा उभिनका लागि आह्वान गर्दछौं। २. प्रधानमन्त्रीको उक्त अभिव्यक्तिपछि पश्चिम नवलपरासीको सुस्ता क्षेत्रमा भारतीय शशस्त्र सुरक्षाबल प्रवेश गरी नेपाली भूभागमा बन्दै गरेको तटबन्द रोक्नलाई दबाव दिएकोमा नेपाली किसान तथा सुस्तावासीले भारतीय सुरक्षाबललाई नेपाली भूमिबाट भगाएको विषयप्रति सरकारको गम्भिर ध्यानाकर्षण होस्। नेपालको सीमा सुरक्षाका लागि जीवनको प्रभाह नगरी जुध्ने सुस्तावासीलाई हार्दिक सम्मान गर्दछौं।

३. तत्कालीन प्रधानमन्त्री शुशीला कार्की नेतृत्वको सरकारले २०८२ भदौ २३ र २४ को घटना छानविनका लागि बनाएको कार्की आयोगको प्रतिवेदन एकपक्षिय, पूर्वाग्रही, प्रतिसोधपूर्ण र क्षेत्राधिकार भन्दा बाहिर गएर तयार र सिफारिस गरेकोले अखिल नेपाल किसान महासंघ उक्त प्रतिवेदन अस्वीकृत गर्दछ। वहालवाला न्यायिशको नेतृत्वमा निपक्ष्य छानविन आयोग गठन गर्न माग गर्दछ।

४. रास्वपा नेतृत्वको सरकारको मन्त्रिपरिषद्को पहिलो बैठकबाट (२०८३ चैत्र १३ गते) नेकपा (एमाले) का अध्यक्ष

तथा पूर्वप्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओली र नेपाली काँग्रेसका नेता तथा पूर्वगृहमन्त्री रमेश लेखकलाई कानुनी आधार र प्रमाणविना पक्राउ गर्ने निर्णय गर्नु र गृहमन्त्री रातभरी प्रहरी हेडक्वाटरमा बसेर प्रकाउ पूर्जा जारी गर्न गृह प्रशासनलाई दबाव दिई छापामार शैलीमा पक्राउ गर्नु राजनीतिक प्रतिशोध, विधीको शासन र लोकतन्त्रमाथिको निर्लज्य प्रहार हो। राज्यसंयन्त्रको दुरुपयोग गर्दै नेताहरूलाई फसाउने र राजनीतिक त्रास सिर्जना गरी अन्य राजनीतिक विचारलाई दमन गरी फाँसीवादी शैलीबाट शासन गर्ने सरकारको प्रयास सर्वोच्च अदालतको आदेशबाट असफल भएको छ। महासंघ सरकारको यस निरंकुश, स्वेच्छाचारी र फाँसीवादी कदमको कडा शब्दमा भत्सर्ना गर्दछ। राज्य शक्तिको दुरुपयोग तत्काल बन्द गर्दै संविधान, कानून र विधीका आधारमा शासन संचालन गर्न सुचित गराउँदछ।

५. काठमाडौं उपत्यका लगायत देशका विभिन्न क्षेत्रमा वर्षौंदेखि बसोवास गर्दै आएका सुकुम्वासी र अव्यवस्थित बसोवासीहरूको उचित व्यवस्थापनको योजनाविना प्रधानमन्त्रीको सनकका भरमा वस्तीमा डोजर लगाई राज्य आतंकबाट गरिबजनताहरूको विल्लिवाठ पार्ने सरकारको अमानवीय, गैरजिम्मेवार र ककुरतापूर्ण कामप्रति अखिल नेपाल किसान महासंघ घोर आपत्ति र कडा विरोध गर्दछ। सरकारद्वारा नै आफ्ना नागरिकलाई प्रताडित गरी आत्महत्या र विस्थापनका लागि दुरुत्साहन गर्नु गम्भिर मानवअधिकारको हनन तथा ज्यादती हो। नेपालको संविधानले ग्यारेन्टी मौलिक हकलाई कार्यान्वयन गर्दै पीडित नागरिकहरूको जीविकोपार्जन र सामाजिक सुरक्षाको ग्यारेन्टी गर्दै समस्याको

यथासिद्ध दीगो समाधान खोज्न महासंघ सरकारसँग जोडदार माग गर्दछ। महासंघ सुकुम्वासी तथा अव्यवस्थित बसोवासीहरूको आन्दोलनप्रति एक्यवद्धता व्यक्त गर्दै उहाँहरूमाथि भएको अन्यायप्रति प्रतिरोध गर्दछ।

६. पेट्रोलियम पदार्थमा भएको अत्यधिक मूल्यवृद्धिले कृषि लगायत उत्पादनशील क्षेत्रमा लागत बढी उपभोग्य वस्तुमा भएको महँगिले आम जनताको दैनिकी कष्टकर बन्दै गएको छ। बढ्दो महँगिलाई नियन्त्रण गर्न ठोस् कार्यक्रम घेषणा गरी सर्वसाधारण नागरिकको जनजीवन सहज बनाउन सरकारसँग जोडदार माग गर्दछ। ७. विगतका लोकतान्त्रिक एवं गणतान्त्रिक आन्दोलनका अगुवा विद्यार्थी संगठन, श्रमजीवी वर्गको खम्बाका रूपमा रहेका ट्रेड युनियन र राष्ट्रसेवकहरूको पेशागत हकहित रक्षा गर्ने कर्मचारी संगठनहरूमाथि नियन्त्रण, प्रतिबन्ध र खारेजी गर्ने सरकारको आत्मघाती निर्णयप्रति हामी घोर आपत्ति प्रकट गर्दछौं। सरकारको यो कदम पूर्णतः अलोकतान्त्रिक, निरंकुश र विधिको शासन एवं संगठित हुन पाउने संवैधानिक अधिकारमाथिको कुर प्रहार हो। तसर्थ, किसान महासंघ विद्यार्थी मजदुर र कर्मचारी संगठनहरू खारेज गर्ने जनविरोधी निर्णय अस्विकार गर्दै अभिलम्ब फिर्ता लिन जोडदार माग गर्दछ।

कृषिका समसामयिक प्रस्तावः

८. बन्दै गरेको कृषि विधेयक यथासिद्ध संसदिय समितिमा दर्ता गराई छलफलमा लगियोस्। उक्त विधेयकमा नीति निर्माण तहमा किसानको प्रतिनिधित्व स्थानीय देखि केन्द्रसम्म संस्थागत रूपमा सुनिश्चित गरियोस्। योगदानमा आधारित समाजिक सुरक्षा, शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतका विशेष व्यवस्था उल्लेख गरी किसान अधिकार व्यवस्था गरिएको भिन्न परिच्छेद राखियोस्। ९. किसानका हक अधिकार संरक्षण, सम्बर्धन र प्रवर्द्धनकाका लागि मुलुकको किसान आन्दोलन मार्फत स्थापित एकमात्र संस्था राष्ट्रिय किसान आयोग खारेज गर्ने सरकारको तयारीप्रति हाम्रो गम्भिर आपत्ति रहेको छ। आयोगलाई खारेज हैन स्रोत साधन सम्पन्न उच्च स्तरको आयोग बनाई देशका ६२ प्रतिशत किसानको सम्मान गर्न माग गर्दछौं।

१०. करिब ६२ प्रतिशत जनसंख्या संलग्न रहेको र राष्ट्रिय कुल ग्रहस्थ उत्पादनमा

करिव २४ प्रतिशत योगदान रहेको कृषि क्षेत्रमा आर्थिक वर्ष ०८३/०८४ का लागि गतवर्षको बजेटमा करिव १० अर्ब कटौती गरिएको विषयप्रति आपत्ति जनाउँदै बजेट ५ प्रतिशत वृद्धि गर्न माग गर्दछ।

११. पहाडमा बाँदर, बँदेल र तराइमा नीलगाई तथा खुला चौपाया लगायतका जनावरहरूको बालीनालीमा भएको अतिक्रमणबाट किसानले ठूलो मात्रामा क्षति र समस्या बेहोर्नुपरेको छ। प्रभावित किसानहरू थातथलो र कृषि पेशा छाडेर विस्थापित हुन बाध्य भइरहेको अवस्थामा बन्यजन्तुको अतिक्रमण नियन्त्रण र व्यवस्थापनका लागि प्रभावकारी नीति लिन माग गर्दछौं। सरकारले आजसम्म लिएका नीति प्रभावकारी नभएको विषय पनि ध्यानाकर्षण गराउँदछौं।

१२. सरकारद्वारा चैतेधानको न्यूनतम समर्थन मुल्य रु.२८५६ रुपैयाँ ४९ पैसा प्रतिक्विन्टल निर्धारण गर्यो तर बजार मुल्य १५०० रुपैया रहेको छ। उक्त समर्थन मुल्यमा किसानले धान बिक्री गर्ने वातावरण बनाउनुपर्ने सरकारको दायित्व हो। त्यसैले, समर्थन मुल्य र बजार मुल्यमा भएको अन्तर बराबरको रकम किसानलाई भुक्तानी गर्न किसान महासंघ जोडदार माग गर्दछ। अन्यथा किसानले धान रोपे छाड्ने परिस्थिती निर्माण भइरहेकोतर्फ पनि सरकारको ध्यानाकर्षण गराउँदछौं।

१३. वर्षे बाली विशेष गरेर धानखेतीका लागि रासायनिक मलको उपलब्धताको सुनिश्चितता गर्दै मलको आवश्यकता अनुसारको आपूर्तिमा भइरहेको समस्याको दीगो समाधानका लागि ठोस नीति लिनका लागि सरकारको ध्यानाकर्षण गराउँदछौं।

१४. दुग्ध विकास संस्थान तथा नीजी डेरी उद्योगहरूले किसान तथा कृषि सहकारीको बक्यौता रकम यथासिद्ध भुक्तानी गर्न माग गर्दछौं।

१५. राष्ट्रियसभा तत्कालीन दीगो विकास तथा सुशासन समितिको २०७९ श्रावण १३ गतेको निर्णय अनुसार सुपारी निर्यात डिएनए परिक्षण मार्फत नेपालमा उत्पादीत भएको प्रमाणीत सुपारीलाई मात्र निर्यात गर्न अनुमति दिन भनी सरोकार मन्त्रालय तथा निकायमा गरेको निर्देशन ४ वर्षसम्म पनि कार्यान्वयन नहुँदा नेपाली किसानले उत्पादन गरेको सुपारी वैधानिक निर्यातमा गर्न रोक लगाएको छ।

समितिको उक्त निर्णय सच्याउन अथवा डिएनए परिक्षणको व्यवस्था अखिलम्ब

सुनिश्चित गराई सुपारी निर्यातका लागि वैधानिक बाटो खुला गरिदिन माग गर्दछ।

१६. देशका विभिन्न भागहरू खासगरी भापा, मोरङ, सुनसरी, चितवन र काठमाडौं भक्तपुरमा बर्डफ्लुको संक्रमण फैलिदै गएकोले ठूलो संख्यामा कुखुरा हाँससमेतका पन्छिहरू मर्नु परिरहेको छ। त्यसैले अखिलम्ब संकमण नियन्त्रण गरी प्रकोप पीडित किसानलाई राहत र क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन माग गर्दछ।

१७. माछा आयात रोक्यै नेपाली माछा उत्पादक किसानलाई प्रोत्साहन र प्रवर्द्धन र बजारीकरणका लागि उपयुक्त वातावरण निर्माण गर्न र माछा पालनलाई उद्योगबाट हटाई कृषिजन्य उत्पादनभित्र समावेश गर्न जोडदार माग गर्दछौं। नेपाली माछाको ब्राण्डिङ गर्ने र अत्याधुनिक हयाचरी नेपालमा स्थापना गर्न सरकारको ध्यानाकर्षण गराउँदछौं।

१८. गुणस्तर परिक्षण गर्ने नाममा नेपाली चिया खरिदमा भारतले लगाएको रोकबाट नेपालका करिव ८३ उद्योग बन्द हुने अवस्था रहेकोले उद्योगमा काम गर्ने श्रमिक तथा साना चिया किसानहरू मारमा परेका छन् भने ठूलो उत्पादनशील क्षेत्र एकैपटक प्रभावित भएको छ। सरकारले तत्कालका लागि भारत सरकारसँग वार्ता गरी तयार रहेको चिया निर्यातको वातावरण बनाउनका लागि माग गर्दछौं। यस समस्याको दीर्घकालीन समाधानका लागि नेपालमा नै गुणस्तर परिक्षण केन्द्र सहितको अक्सन सेन्टर स्थापना गर्ने र तेस्रो मुलुकहरूमा नेपाली चियाको बजार विस्तार गर्न जोडदार माग गर्दछौं।

१९. कृषि उत्पादनको प्रयोजनका लागि (माछा, पशुपालन, च्याउ र साना सिँचाई) उपयोग हुने विद्युत महशुललाई कृषि महशुलमा समावेश गरी विद्युत महशुलमा ७५ प्रतिशत छुटगरी सहूलियत दिनुपर्ने। जसका लागि उर्जा मन्त्रालयसँग सहकार्य गर्नुपर्ने।

२०. नेपाली किसानले उत्पादन गरेको गुणस्तरीय मह देशमा पर्याप्त हुँदा हुँदै विदेशी माहको आयात खुला गर्ने सरकारी निर्णय तुरुन्त फिर्ता गर्न माग गर्दछौं।

२१. किसानको सहभागिता विना बनेका नीति किसानमैत्री नभएकोले हामी किसान लाभान्वित हुन नसकेको यथार्थलाई चित्रण गर्दै नीति निर्माण तहमा किसानको आधिकारीक/संस्थागत सहभागिताको ग्यारेन्टी गर्न माग गर्दछौं। नेपालको

परिप्रेक्ष्यभन्दा बाहिर रहेर एनजीओ र आएएनजीओबाट प्रभावित नीति तथा कार्यक्रमहरू आगामी दिनमा हामी किसानलाई स्वीकार्य नहुने कुरा घोषणा गर्दछौं।

२२. कृषि उपजहरूको समर्थन मुल्य कानूनी व्यवस्थाद्वारा नै निर्धारण गर्नुपर्दछ। खरिदको सुनिश्चितताका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधारदेखि बजेटसम्म व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ। कृषि उपजको समर्थन मुल्य तय गर्दा बाली लगाउनका लागि त्यस वर्ष भएको नगद खर्च (श्रम, बीउ, खाद्य, सिँचाई), पारिवारिक श्रमको लगानी, जमीनको भाडा, कुल पूँजी र यसको ब्याज र एकतिहाई नाफा जोडेर वैज्ञानिक विधिमा आधारित रहेर गर्नका लागि हामी माग गर्दछौं।

२३. जडीबुटी उत्पादनमा किसानलाई हौसला प्रदान गर्न जडीबुटीमैत्री नीति, कानून र कार्यक्रम ल्याई कार्यान्वयन गर्न र उत्पादित जडीबुटीमा प्रारम्भिक तहको ग्रेडीड, लेवलिड र प्याकेजीडमा जडीबुटी किसानको पहुँचको प्रबन्ध गर्न माग गर्दछौं।

२४. च्याउ खेतीको प्रवर्द्धनका लागि रैथाने च्याउको अनुसन्धान गर्न र गोब्रे तथा कन्ने च्याउको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार अभिवृद्धिका लागि विशेष कार्यक्रमको माग गर्दछौं।

२५. नेपालमा विद्युत पर्याप्त उत्पादन भैसकेकाले सम्पूर्ण कृषि तथा कृषिजन्य उत्पादनमा (खेतिपाति, माछा, पशुपन्छि) प्रयोग हुने विद्युत महशुलमा ७५ प्रतिशत छुट दिई कृषि मिटर उपलब्ध गराउन माग गर्दछौं।

२६. सिँचाईका परियोजनाहरू द्रुतगतिमा सम्पन्न गर्न पर्याप्त बजेट र कार्यान्वयनमा तिव्र गतिशिलता प्रदान गर्न माग गर्दछौं।

२७. कृषि समूहहरूलाई कर ऐनको दायराबाट हटाई सरल तरिकाले दर्ता नवीकरण गर्ने कानूनी व्यवस्था गर्न माग गर्दछौं।

शोक प्रस्ताव:

२८. यो बैठक महासंघका उपाध्यक्ष कमरेड वेनु शिवाकोटीकी ममतामयी आमा कौशिल्या देवी शिवाकोटीको ९४ वर्षको उमेरमा यहि जेठ २९ गते भएको असमायिक निधनप्रति अखिल नेपाल किसान महासंघ दुःख व्यक्त गर्दछ। स्वर्गीय आमाप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्दै मातृ वियोगमा पर्नुभएका कमरेड वेनु शिवाकोटी सहित शोकाकुल परिवारका सदस्यहरूमा समवेदना व्यक्त गर्दछ।

डा.प्रेम दंगाल अध्यक्ष

मिति २०८३ असार ४

असारे गीत गाउँदै, पञ्चेबाजाको धुनमा रोपाईं गर्नुले नेपाली श्रम संस्कृतिको जीवन्त भल्को

काठमाडौं असार १५, लोकभाकाका यी हरफहरूलाई चरितार्थ गर्दै तारकेश्वर नगरपालिका वडा नम्बर ३ स्थित जितपुरफेदीका खेतका गराहरू यतिबेला बेहुलीभैँ सजिएका छन् ।

आकाशबाट भरेको भरी र खेतको हिलोलाई नै सौभाग्य सम्झ्दै किसान मानो रोपेर मुरी उब्जाउने महान् अभियानमा होमिएका छन् ।

जितपुरफेदीमा देखिएको यो रोपाईं सामान्य खेतीपाती मात्र थिएन, यो त एउटा भव्य साँस्कृतिक उत्सव जस्तो देखिन्थ्यो । परम्परागत रातो बुट्टे चोली र कालो गुन्यूमा सजिएका रोपाहरहरूको टोलीले जब खेतका गरामा धानका बिरुवा गाँज्नु थाले, तब वातावरण नै सङ्गीतमय बन्यो ।

रोपाईंलाई थप उल्लासमय बनाउन पञ्चेबाजाको टोली नै खेतको डिलमा उपस्थित थियो । सनाई र दमाहाको तालमा रोपाहरूले धानका बेर्ना रोप्दै गर्दा बाटो हिँड्ने बटुवाहरू समेत लोभिएका देखिन्थे । हिलो छुयापाछुयाप गर्दै, असारे गीत गाउँदै र पञ्चेबाजाको धुनमा खुट्टा टेक्दै रोपाईं गर्नुले नेपाली मौलिक श्रम संस्कृतिको जीवन्त तस्वीर भल्काउँथ्यो ।

रोपाईंमा बाउसेहरूको सक्रियता पनि लोभलाग्दो थियो । कोही खेत सम्प्याउँदै थिए त कोही पानीको कुलो व्यवस्थापनमा व्यस्त थिए। हातमा धानका बेर्ना समातेर मुस्कुराइरहेका दिदीबहिनीहरूको मुहारमा देशको मेरुदण्ड मानिने कृषिको गर्व भल्किन्थ्यो। आधुनिकताको चपेटामा हराउँदै गएको असार १५ को रौनकतालाई जितपुरफेदीले यसरी नै जोगाइराखेको भान हुन्छ ।

अहिलेको जमाना मोबाइल र सेल्फीको पनि हो । रोपाईंको बीचमा टिकटक बनाउने, तस्वीर खिच्ने र यो खुसीलाई विश्वभर फैलाउने प्रयासमा युवा पुस्ता पनि निकै सक्रिय देखिएका थिए । हातमा हिलो र ओठमा मुस्कान लिएर खिचिएका यी तस्वीरहरूले कृषि पेसालाई घृणा होइन, सम्मान गर्न सिकाउँछन् ।

जितपुरफेदीको यो रोपाईंले फेरि एकपटक सम्झाएको छ। हाम्रो समृद्धि माटोमै छ । जबसम्म पञ्चेबाजाको तालमा यसरी नै

मिश्रका अनुसार प्लटिड, जलवायु परिवर्तन, बसाइँसराइ तथा अन्य विभिन्न कारणले धानखेतीयोग्य जमीन घट्दै गएको छ ।

खेतका गराहरू गुञ्जिरहन्छन्, तबसम्म हाम्रो मौलिकता बाँचिरहनेछ ।

खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर हुने नीति ल्याउन राष्ट्रियसभा सदस्यहरूको सरकारलाई आग्रह काठमाडौं असार १५, राष्ट्रियसभा सदस्यहरूले कृषिलाई राज्यको प्राथमिकतामा राख्दै खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर हुने दीर्घकालीन नीति तथा कार्यक्रम ल्याउन सरकारसँग आग्रह गरेका छन् ।

राष्ट्रियसभाको आइतबार बसेको बैठकको विशेष समयमा बोल्दै सांसदहरूले कृषि उत्पादन वृद्धि, किसानको संरक्षण र खाद्य सुरक्षालाई केन्द्रमा राखेर प्रभावकारी नीति निर्माण गर्न सरकारको ध्यानाकर्षण गराएका हुन् ।

सांसद दुर्गा गुरुडले गरिव, सीमान्तकृत तथा भूमिहीन नागरिकको हकहित सुनिश्चित हुने गरी कार्यक्रम ल्याउन सरकारलाई सुझाव दिइन् ।

धान खेत जोगाऔं, खाद्य सुरक्षा संकटबाट बचाऔं : कृषि सचिव मिश्र काठमाडौं, असार १५, कृषि, वन तथा वातावरण मन्त्रालयका सचिव डा. राजेन्द्रप्रसाद मिश्रले घट्टो धान खेतीयोग्य जमीन जोगाउन नसके भविष्यमा

खाद्य सुरक्षामा गम्भीर चुनौती उत्पन्न हुन सक्ने बताएका छन् ।

ललितपुरको खुमलटारस्थित राष्ट्रिय बाली विज्ञान अनुसन्धान केन्द्रमा सोमबार आयोजित २३औं राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाईं महोत्सव २०८३ लाई सम्बोधन गर्दै सचिव मिश्रले प्रविधिको विकास जतिसुकै भए पनि धान उत्पादनका लागि धानखेतको विकल्प नहुने बताएका छन् ।

मिश्रले, 'घट्टो धान खेत हाम्रो साभ्ना चिन्ताको विषय हो । आजको दुई सय वर्षपछिको प्रविधिको पनि धान खेती गर्न धान खेत नै चाहिएन्छ । धान खेत जोगाउनु सबैको साभ्ना दायित्व हो ।'

मिश्रका अनुसार प्लटिड, जलवायु परिवर्तन, बसाइँसराइ तथा अन्य विभिन्न कारणले धानखेतीयोग्य जमीन घट्टो गएको छ । साथै बढी नाफा दिने अन्य बालीतर्फ किसान आकर्षित हुँदा पनि धानखेतीको क्षेत्रफल खुम्चिँदै गएको छ ।

मिश्रले भने, 'अहिले किसानहरू धानभन्दा मकै, उखुलगायत बढी आमदानी हुने बालीतर्फ आकर्षित भइरहेका छन् । यसले भविष्यमा हाम्रो थाली नै खाली हुने हो कि भन्ने चिन्ता बढेको छ ।'

नेपालमा पाइने स्थानीय धानका जात संरक्षण गर्नुपर्ने आवश्यकता औल्याउँदै उनले एउटै गाउँ र एउटै घरमा समेत पाँचपाँच वटा स्थानीय धानका जात भेटिने गरेको अनुभव रहेको बताए ।

‘हामी धानका जातमा निकै समृद्ध छौं । यदि यी स्थानीय जात हराए भने बजारले ती जात फर्काएर दिन सक्दैन । यसको संरक्षण अत्यन्त आवश्यक छ ।’, धान उत्पादन बढाउने ठूलो सम्भावना नेपालसँग रहेको उल्लेख गर्दै सचिव मिश्रले हाल प्रतिहेक्टर औसत उत्पादन करिब चार टनको हाराहारीमा रहेको बताए । अन्य मुलुकले प्रतिहेक्टर १० टनसम्म उत्पादन गरिरहेको उल्लेख गर्दै, नेपालले उत्पादनलाई आठ टनसम्म पुऱ्याउन सके देशमा धानको पर्याप्त उत्पादन हुने बताए ।

‘हामी एक बाली धानमा सीमित छौं । यदि चैते धान विस्तार गर्दै दुई बाली धान प्रणालीमा जान सक्यौं र एकदेखि दुई लाख हेक्टर क्षेत्रमा चैते धान उत्पादन गर्न सक्यौं भने देशमा भातको अभाव हुँदैन,’ ।

नहुने बताए ।

यस्तै कार्यक्रममा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) का कायममुकायम कार्यकारी निर्देशक डा. श्रीमत् श्रेष्ठले धान अनुसन्धानमा आधुनिक प्रविधि प्रयोग अझै पर्याप्त हुन नसकेको बताए ।

श्रेष्ठले, ‘हामी आधुनिक प्रविधिमा अपेक्षित रूपमा जम्प गर्न सकिरहेका छैनौं । विशेषगरी धान तथा विभिन्न हाइब्रिड अनुसन्धानका लागि जुटबाली अनुसन्धान केन्द्र रहेको स्थानमा अनुसन्धान केन्द्र स्थापना गर्ने योजना बनाएका छौं । त्यसका लागि आवश्यक लगानी उपलब्ध गराइदिन कृषि मन्त्रालयसँग अनुरोध गर्दछु ।’

राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाईं महोत्सवका अवसरमा आयोजित कार्यक्रममा वैज्ञानिक, कृषि विज्ञ, किसान तथा सरकारी अधिकारीहरूको सहभागिता रहेका थिए । रोल्यामा दुई दिने कृषि सीपमूलक तालिम सम्पन्न, कृषक र विद्यार्थी लाभान्वित रोल्या, असार १४, माडीचौर, प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन कलेज, माडीचौर, रोल्याको आयोजनामा तथा रोल्या नगरपालिका (७) को सहयोगमा सञ्चालित दुई दिने क्षमता अभिवृद्धि तथा सीपमूलक कृषि तालिम बुधवार र शुक्रवार सफलतापूर्वक सम्पन्न भएको छ ।

“स्थानीय स्तरमा उत्पादित फलफूल तथा तरकारीहरूको पोष्ट(हारभेस्ट) व्यवस्थापन, प्रशोधन तथा मूल्य अभिवृद्धि” विषयमा प्रशिक्षण कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ । प्रशिक्षण कार्यक्रममा स्थानीय सहकारी सदस्यहरू, महिला कृषक समूह, महिला उद्यमीहरू, कृषक तथा विद्यार्थीहरूको

उल्लेखनीय सहभागिता रहेका थिए ।

प्रशिक्षणका क्रमको पहिलो दिन स्थानीय उत्पादनको उचित व्यवस्थापन, प्रशोधन प्रविधि, मूल्य अभिवृद्धि तथा बजारमुखी उद्यम विकासका विषयमा सैद्धान्तिक र व्यवहारिक ज्ञान प्रदान गरिएको थियो । सहभागीहरूले स्थानीय स्रोत र उत्पादनलाई व्यवसायिक रूपमा उपयोग गरी आमदानी वृद्धि गर्ने विभिन्न उपायहरूबारे सिक्ने अवसर प्राप्त गरेका थिए ।

प्रशिक्षण कार्यक्रमको दोस्रो दिन “बागवानी बालीमा लाग्ने रोग तथा कीराको पहिचान, रोकथाम तथा व्यवस्थापन” विषयमा सैद्धान्तिक तथा व्यावहारिक प्रशिक्षण तालिम सञ्चालन गरेका थिए । कार्यक्रममा बालीमा देखिने प्रमुख रोग तथा कीराको पहिचान, एकीकृत व्यवस्थापन विधि, सुरक्षित विषादी प्रयोग तथा दिगो बागवानी प्रविधिबारे विस्तृत जानकारी प्रदान गरिएको थियो ।

दुई दिने तालिममा स्थानीय कृषक, महिला

कृषक समूह, सहकारी सदस्य, महिला उद्यमी तथा विद्यार्थीहरूको उत्साहजनक सहभागिता रहेको कलेजले जनाएको छ । तालिमले कृषक तथा विद्यार्थीहरूको प्राविधिक ज्ञान, व्यावहारिक सीप र उद्यमशीलता विकासमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने विश्वास व्यक्त गरिएको छ ।

कार्यक्रमको समापनका अवसरमा सहभागी विद्यार्थीहरूलाई प्रमाणपत्र वितरण गरिएको थियो । यस्ता तालिमहरूले स्थानीय उत्पादनको गुणस्तर सुधार, मूल्य अभिवृद्धि, कृषि उद्यम विकास तथा आयआर्जन वृद्धि गर्दै आत्मनिर्भर र समृद्ध समुदाय निर्माणमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने अपेक्षा गरिएको प्रिन्सिपल आरसीले बताउनुभयो ।

“ज्ञानबाट सीप, सीपबाट उद्यम, उद्यमबाट समृद्धि” भन्ने मूल सन्देशलाई आत्मसात गर्दै सम्पन्न उक्त कार्यक्रमले स्थानीय कृषिको दिगो विकास र उद्यमशीलतालाई थप प्रवर्द्धन गर्ने विश्वास गरिएको छ ।

सिँचाइ सुविधा नहुँदा ५० प्रतिशत पनि रोपाईं भएन

कञ्चनपुर, महेन्द्रनगर असार १६, मनसुनका देखिएको असन्तुलन र खडेरीका कारण कञ्चनपुरमा असार मध्यसम्म ५० प्रतिशत

पनि रोपाईं भएको छैन । गत वर्ष असार १५ अर्थात् धान दिवस मनाइरहँदा कञ्चनपुरमा ६५ प्रतिशत रोपाईं सकिएको थियो ।

जिल्लास्थित कृषि ज्ञान केन्द्रका अनुसार यो वर्ष समयमा वर्षा नहुँदा जिल्लाभरमा ४५ प्रतिशत रोपाईं भएको छ । केन्द्रका प्रमुख धर्म साउँदले मनसुनमा भएको ढिलाइका कारण जिल्लामा रोपाईं कम भएको बताउँदै जिल्लामा ४८ हजार ४९६ हेक्टर क्षेत्रफलमा धानखेती हुँदै आएको जानकारी दिएका छन् ।

जिल्लाभर सिँचाईका सुविधा ३९ हेक्टर क्षेत्रफलमा रहे पनि अधिकांश कृषकले आकाशे पानीको भरमा धानखेती गर्नुपरेको छ । केन्द्रका प्रमुख साउँदले गत वर्षभन्दा

यस वर्ष वर्षा कम हुँदा रोपाईंमा ढिलाई भइरहेको बताउनु भयो । केही दिनयताको गर्मीका कारण किसानले जेनतेन खेतमा लगाएको धान पनि सुक्न थालेको छ ।

केन्द्रका अनुसार यहाँका अधिकांश किसानलाई बोरिडको पानी तान्न पनि समस्या भइरहेको छ । वर्षा नभएकाले जमिनमुनिको पानी पनि सुक्न थालेकाले बोरिडबाट तान्न पनि समस्या भइरहेको साउँदले बताए । जमीनमुनि पनि पानीको तह घटिरहेको छ । “सिँचाई सुविधा नहुँदा किसानले धान रोप्न पाइरहेका छैनन् ।” असारको मध्य भइसक्दा पनि धान रोपाईंले अपेक्षित गति लिन सकेको नसकेको ज्ञान केन्द्रको भनाई रहेको छ ।

कञ्चनपुरमा महाकाली सिँचाई पहिलो र दोस्रो चरणअन्तर्गत भीमदत्त नगरपालिका, वेदकोट नगरपालिका, बेलडाँडी गाउँपालिका र बेलौरी नगरपालिकाको ११ हजार ६०० हेक्टरमा सिँचाई सुविधा पुगेको छ ।

महाकाली सिँचाई आयोजना तेस्रो चरणअन्तर्गत कञ्चनपुरका साथै कैलालीको मालाखेती क्षेत्रसम्म ३३ हजार हेक्टरमा सिँचाई सुविधा पुऱ्याउने लक्ष्यसहित राष्ट्रिय गौरवको सिँचाई आयोजना निमार्णाधीन अवस्थामा रहेको छ ।

राष्ट्रिय आर्थिक गणना, २०८२ को कार्यसम्पादन ९० प्रतिशत सम्पन्न

सरस्वती मानन्धर

काठमाडौं जेठ ८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले चैत्र १ देखि शुरु भएको “राष्ट्रिय आर्थिक गणना, २०८२” को स्थलगत तथ्याङ्क संकलन कार्य प्रगति र आगामी कार्यदिशा सम्बन्धमा पत्रकार सम्मेलन गरि सार्वजनिक गरेको छ ।

पत्रकार सम्मेलनमा नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय अन्तर्गत राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले “अर्थतन्त्र मापनको लागि आर्थिक गणना” भन्ने मूल नाराका साथ देशभर आर्थिक अवस्थाको तथ्याङ्कीय माध्यमबाट यथार्थ चित्र प्राप्त गर्न मिति २०८२ चैत्र १ गतेदेखि २०८३ असार मसान्तसम्म जिल्लास्तरमा जिल्ला आर्थिक गणना कार्यालय स्थापना गरी देशभर दोस्रो राष्ट्रिय आर्थिक गणना, २०८२ को कार्य सञ्चालन गरेको हो ।

तथ्याङ्क ऐन, २०७९; तथ्याङ्क विकासका लागि राष्ट्रिय रणनीति, दोस्रो; राष्ट्रिय आर्थिक गणना सम्बन्धी प्रशासनिक तथा आर्थिक मापदण्ड, २०८२; सूचित आदेशले कानूनी मार्गदर्शन गरेका छन् । गणनाको स्थलगत तथ्याङ्क संकलन कार्य मिति २०८३ वैशाख २ गतेदेखि २०८३ असार ७ गतेसम्म सम्पन्न गर्ने र आगामी आ.वको चार महिनाभित्र तथ्याङ्क कोडिङ तथा इन्ट्री कार्य सम्पन्न गरी ६ महिनाभित्र सोको नतिजा सार्वजनिक गर्ने रहेको जनाएको छ ।

तथ्याङ्क कार्यालयका अनुसार राष्ट्रिय आर्थिक गणनाबाट उद्योग, व्यापार, सेवा क्षेत्र, निजी तथा सार्वजनिक संघ-संस्थाको संख्या, भौगोलिक वितरण, रोजगारी, उत्पादन र सेवा प्रवाहसम्बन्धी विवरण संकलन गर्ने मुख्य उद्देश्य लिइएको जनाएको छ ।

कार्यालयका प्रमुख तथ्याङ्क अधिकारी डा.कमल प्रसाद पोखरेलका अनुसार गणनाबाट उत्पादन हुने तथ्याङ्कको आधारमा देशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनका अनुमानहरू सुदृढीकरण गर्ने, राष्ट्रिय लेखाको आधार वर्ष परिवर्तन गर्ने र सरकारले तय गर्ने नीति निर्माण र योजना तर्जुमा तथा नीति मार्फत लिएका लक्ष्यहरूको मापनमा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्य रहेको बताउनु भयो ।

त्यसैगरि कार्यालयका उपप्रमुख तथा प्रवक्ता

दुण्डीराज लामिछानेले राज्यले तय गर्ने अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन आर्थिक योजना, लगानी प्रवर्द्धन र रोजगारी सिर्जनामा अति आवश्यक विवरण प्राप्त गर्ने अपेक्षा पनि यस गणनाबाट गरिएको बताउनु भयो । राष्ट्रिय आर्थिक गणना, २०८२ मा गणक ३९०७, सुपरिवेक्षक ५२६, व्यवस्थापन समूह जिल्लास्तर ५०४, व्यवस्थापन समूह केन्द्रस्तर ५३, (कोर ग्रुप र अन्य) समन्वय तथा सहयोगबाट प्राप्त प्रारम्भिक नतिजा सार्वजनिक गरेको छ ।

उक्त कार्यका लागि मन्त्रालय, अर्थ, गृह, भूमि व्यवस्था, सहकारी, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग लगायत अन्य सबै सरकारी निकाय, प्रदेश: मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय लगायत सम्पूर्ण निकाय, प्रदेश समन्वय समिति, जिल्लामा समन्वय समिति, जिल्ला प्रशासन कार्यालय लगायत अन्य निकाय,

स्थानीय तह समन्वय समिति, वडा सहजीकरण समिति, नेपाल उद्योग परिसंघ (सम्झौता),

नेपाल चेम्बर अफ कमर्श (सम्झौता), अन्य व्यवसाय सम्बद्ध संघ, संस्था लगायत प्रतिष्ठानहरू र सरकारी र निजी सञ्चारमाध्यम समेत रहेको जनाएको छ । कार्यालयले राष्ट्रिय आर्थिक गणनाको क्रममा १३,४४,५००, कागजी प्रश्नावली, इ-सेन्सस टोकन अन्तर्गत ८,३८८ मध्ये ६,६७०, इ-सेन्सस गरि जम्मा १३,५१,१६७, वटा फारम भरिसकेको छ भने ९१.६ प्रतिशत प्रगति

हासिल गरिसकेको जनाएको छ ।

८४ वटै जिल्ला आर्थिक गणना कार्यालयबाट खटिएका कर्मचारीहरू लगायत सरोकारवाला निकायबाट उक्त कार्य सम्पन्न भएको उल्लेख गरेको छ ।

कार्यालयका अनुसार राष्ट्रिय आर्थिक गणना, २०८२ को स्थलगत कार्यमा खटिएका करार सेवाका गणक र सुपरिवेक्षकहरूको करारनामा असार ८ बाट सकिदैछ भने जिल्ला आर्थिक गणना कार्यालयहरू असार मसान्तमा रहने जनाएको छ । अझै पनि गणनाको प्रक्रिया (अनलाइन वा कागजी विधि मार्फत आंशिक विवरण भरेका र पूर्ण विवरण भर्न बाँकी) मा रहेका प्रतिष्ठान, गणना क्षेत्रमा छुट्ट भएका र हामी छुट्टै भनेर आफैँ जानकारी गराएका प्रतिष्ठानहरूलाई सम्बन्धित जिल्ला आर्थिक गणना कार्यालय मार्फत गणनामा समावेश गर्न सकिने पनि जनाएको छ ।

त्यसका लागि सरोकारवालाहरूलाई गणनामा सहभागी निर्देशक वेदप्रसाद ढकालको मोवाइल नम्बर ९८४९३०४५५४, र कार्यालयको टोल फ्री नम्बर: ११७८ मा समेत सम्पर्क वा जानकारी लिन सकिने गरि राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले अनुरोध गरेको छ ।

तथ्याङ्क अधिकारीहरूका अनुसार यो आर्थिक गणनाले नेपालको आर्थिक समृद्धिमा चाँसो राख्ने निकायहरू, अध्ययन अनुसन्धान गर्ने विद्यार्थी, विभिन्न वित्तीय संघ-संस्थालाई आफ्नो कार्ययोजना बनाउने समेत सहयोग पुग्ने विश्वास गरेको छ ।

किसान कमजोर हुँदा राष्ट्रको खाद्य सुरक्षा कमजोर हुन्छ: किसान महासंघ

समयमै पानी नपर्दा रोपाई प्रभावित

काठमाडौं, असार १५, अखिल नेपाल किसान महासंघ अखिल नेपाल किसान महासंघका संयोजक चित्रबहादुर श्रेष्ठ, स(हसंयोजक रामकुमार ज्ञावलीले २३ औं राष्ट्रिय धान

दिवसको अवसरमा प्रेस विज्ञापित प्रकाशित गरि कृषि क्षेत्रमा देखिएको समस्या समाधान गर्न सरकारसँग माग गरेको छ।

विज्ञापितमा “जलवायुमैत्री प्रविधि, धानमा आत्मनिर्भरता र समृद्धि” भन्ने नाराका साथ देशभर २३औं राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाई महोत्सव २०८३ मनाइदैछ। यस ऐतिहासिक अवसरमा अखिल नेपाल किसान महासंघको तर्फबाट हामी देशभरका सम्पूर्ण किसान, कृषि मजदुर, महिला किसान, युवा किसान, आदिवासी जनजाति समुदाय, कृषि प्राविधिक, वैज्ञानिक तथा कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित सबैमा हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं भनिएको छ।

विज्ञापितमा हामी नेपालीहरूका लागि धान केवल एउटा बाली होइन। यो नेपालको सभ्यता, संस्कृति, अर्थतन्त्र, खाद्य सुरक्षा, खाद्य सार्वभौमिकता र राष्ट्रिय आत्मनिर्भरताको आधार हो। हजारौं वर्षदेखि नेपाली किसानले आफ्नो श्रम, सीप र अनुभवद्वारा धान उत्पादन गर्दै राष्ट्रको कृषि तथा कूल राष्ट्रिय गार्हस्थ उत्पादनमा महत्वपूर्ण योगदान दिएका छन्। त्यसैले राष्ट्रिय धान दिवस किसानको श्रम, पसिना र योगदानप्रति सम्मान प्रकट गर्ने दिन पनि हो।

तर विडम्बना, कृषि प्रधान देश नेपालमा किसान अझै पनि मल, बीउ, सिँचाई, कृषि औजार, सहूलियतपूर्ण ऋण, बजार र उत्पादनको उचित मूल्यको अभावमा संघर्ष

गर्न बाध्य छन्। खेतीयोग्य जमीनको तीव्र खण्डीकरण र विनाश, अनियन्त्रित प्लटिङ, बढ्दो खाद्यान्न आयात, जलवायु परिवर्तनका असर, उत्पादन लागतमा भएको अत्यधिक वृद्धि तथा कृषि क्षेत्रमा राज्यको अपर्याप्त लगानीले नेपाली कृषि गम्भीर संकटतर्फ धकेलिएको छ। देशमा धान दिवस मनाइरहँदा किसानका यी आधारभूत समस्याहरू समाधान नहुनु गम्भीर चिन्ताको विषय हो।

(किसानलाई समयमै गुणस्तरीय मल, उन्नत तथा स्थानीय बीउ, सिँचाई सुविधा र आवश्यक कृषि सामग्री सहज रूपमा उपलब्ध गर्न, धानसहित सम्पूर्ण कृषि उपजको वैज्ञानिक उत्पादन लागतका आधारमा लाभ सुनिश्चित हुने न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारण गरी प्रभावकारी सरकारी खरिद प्रणाली लागु गर्न, खेतीयोग्य जमिनको संरक्षण गर्दै कृषि भूमिको अनियन्त्रित खण्डीकरण तथा गैरकृषि प्रयोजनमा हुने प्रयोग रोक्न, स्वदेशी बीउ, स्थानीय धानका जातहरूको संरक्षण, जैविक विविधता, जलवायुमैत्री कृषि तथा कृषिमा आत्मनिर्भरताका कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिन, कृषि बीमा, सामाजिक सुरक्षा, सहूलियतपूर्ण कृषि ऋण तथा बजार व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउन, सिँचाई, कृषि अनुसन्धान, यान्त्रीकरण, भण्डारण, प्रशोधन, कृषि प्रसार तथा पूर्वाधारमा सार्वजनिक लगानी उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि गर्न, सिँचाई प्रत्याभूत गरेको खाद्य अधिकार, किसानको अधिकार र खाद्य समप्रभुतालाई व्यवहारमा कार्यान्वयन गर्न माग गरेको छ।

नेपालको समृद्धि किसानको समृद्धिसँग जोडिएको छ। किसान कमजोर हुँदा राष्ट्रको खाद्य सुरक्षा कमजोर हुन्छ। त्यसैले कृषि र किसानलाई राष्ट्रिय विकासको केन्द्रमा राखी उत्पादनमुखी, आत्मनिर्भर र न्यायपूर्ण कृषि प्रणाली निर्माण गर्नु आजको आवश्यकता हो विज्ञापितमा भनिएको छ।

यस राष्ट्रिय धान दिवसको अवसरमा अखिल नेपाल किसान महासंघको तर्फबाट हामी देशभरका सम्पूर्ण किसानहरूलाई उत्पादन वृद्धि, कृषि भूमिको संरक्षण, स्वदेशी बीउको संवर्द्धन, जलवायुमैत्री कृषि प्राविधिको प्रयोग तथा किसान अधिकारको संघर्षलाई अझ सशक्त बनाउन समेत अपिल गरेको छ।

काठमाडौं, असार १५, रुपन्देही, सँधै धान रोपेर सक्ने कपिलवस्तुको वाणगंगाका सुकई थारुले यो वर्ष अझै तयारी गर्न पाएका छैनन्। धानको बीउ रोप्ने भइसके पनि समयमै पानी नपरेको र कुलाईबाट पनि भनेजस्तै पानी आउन नसकेकाले ढिलाइ भएको हो।

समयमा रोप्न नसकेपछि यसको उत्पादन पनि कम हुने चिन्ता उनलाई छ। रुपन्देहीको मोतीपुरका मिठु शाहले पनि सधैंजसो असार १५ सम्म रोपाई सकाउने गर्दथे। तर यसपटक सबै तयारी भए पनि रोपाइको कुनै सुरसार छैन।

आकाशबाट पानी समयमा नपरेपछि कुलाबाट मात्रै लगाएर रोपाई गर्दा उब्जनी कम हुने चिन्ता लागेकाले बीउ र खेत तयारी भएपनि अझै रोप्न सकेका छैनन्। कृषि विज्ञ त्रिलोचन दाहालका अनुसार समयमै रोप्न नसकेपछि उत्पादन घट्ने निश्चित छ। ‘समयमै रोप्न नसकेपछि उत्पादन घट्छ नि। देशव्यापी नै रोपाइ कम छ भएको छ। बीउ छिप्पियो। गाँज हाल्ले बेला कटेको छ। मल पनि समयमा पाइएको छैन, पानी पनि प्रयाप्त नपरेकाले उत्पादन कम हुने निश्चित छ’, उनले भने। कृषि विकास निर्देशनालयका अनुसार आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा लुम्बिनी प्रदेशमा कुल धान उत्पादन १३ लाख ५० हजार ८८० मेट्रिक टन पुगेको छ, र प्रदेशभर धानखेतीको औसत उत्पादकत्व प्रतिहेक्टर ४.५२ टन रहेको छ।

धान उत्पादन वृद्धि गर्नका लागि प्रदेश सरकारले खेतीयोग्य जमिनको सदुपयोग, सिँचाई सुविधा विस्तार, समयमै गुणस्तरीय बीउ र मल उपलब्धता, यान्त्रिकीकरण, चैते धान प्रवर्द्धन, बजारीकरण तथा रैथाने जातको

संरक्षणलगायतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिरहेको छ।

हाल यस प्रदेशमा किसानहरूले मुख्य गरी सावित्री, सामा मन्सुली, हर्दिनाथ ६, राधा बाँकी १९ पृष्ठ,

व्यापार घाटा कम गर्न वरिष्ठ कृषि विज्ञ, नेपालीको सुभाष

काठमाडौं, असार १७, नेपालको कृषि तथा पशुपन्छि क्षेत्रका विभिन्न १२ ओटा संस्थाहरूको छाता संस्था नेपाल कृषि महासंघको बाह्रौं वार्षिक साधारण सभा सम्पन्न भएको छ ।

वार्षिक साधारण सभाका प्रमुख अतिथि वरिष्ठ कृषि विज्ञ शिवबहादुर नेपाली प्रधानले समयक्रममा नेपालले केही कृषि उपजमा आयात गर्नु परेपनि केही उपजमा आत्मनिर्भर र केहीमा निर्यात गरिरहेकोमा निर्यातलाई विस्तार गर्न अझै धेरै काम गर्न सकिने सम्भावना रहेको बताउनुभयो । दिगो मलखाद व्यवस्थापनबाट कृषिका धेरै चुनौतीको सामना गर्न सकिने पनि बताउनुभयो । त्यस्तै, नेपाली भेडाहरूको ऊन खुर्कने र प्रशोधन गर्ने नयाँ प्रविधिको प्रयोग, नेपाली महको ब्राण्डिङ, केसरको खेती, कस्तुरी पालन जस्ता नेपाली वस्तुबाट रोजगारी र आमदानी बढाउन सकिने तथा खाद्यान्न आयातबाट हुने व्यापार घाटालाई कम गरी तथा देशको आर्थिक उन्नतिमा लगाउनु पर्ने कुरामा उहाँको जोडदिनु भएको थियो । व्यापार घाटालाई कम गर्नु कृषि उत्पादनमा जोडदिनुपर्ने पनि नेपालीले जोडिएको थियो ।

उक्त कुरा नेपाल कृषि महासंघको वार्षिक साधारण सभालाई उद्घाटन सत्रमा सम्बोधन गर्ने क्रममा बताउनु भएको हो । साधारण सभामा महासंघका सचिव हिक्मतकुमार श्रेष्ठले वार्षिक कार्य प्रगति एवम् कोषाध्यक्ष प्रज्ञा श्रेष्ठले महासंघको आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । यसै क्रममा श्रेष्ठले राष्ट्रिय कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कार्यक्रमको १० वर्षे उपलब्धी सम्बन्धी विशेष प्रस्तुति समेत गरिएको थियो ।

कार्यक्रममा कृषि वन तथा पर्यावरण मन्त्रालयका पूर्व सचिव डा.योगेन्द्रकुमार कार्कीले नेपालमा कृषिका योजना तर्जुमा र तिनको कार्यान्वयनमा गम्भीरतापूर्वक

लागेर कृषिको विकास द्रुतगतिमा अगाडि बढाउनु पर्ने बताउनु भयो । कार्कीले महासंघले आफ्ना विज्ञहरूको सहयोगमा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थासँगको सहकार्यमा कृषि विकासका कार्यहरू सञ्चालन गर्नु राम्रो हुने सल्लाह सुभाष समेत दिएका थिए । पूर्व सचिव एवम् महासंघका सल्लाहकार गणेशकुमार के.सी.ले महासंघको स्थापना र विकासक्रमको चर्चा गर्दै महासंघले यसमा आवद्ध संस्थाहरूको साझा आवाज बनेर नीतिगत तहमा पुर्याउन भूमिका खेल्नसकेकोमा आफू सन्तुष्ट रहेको बताउनुभयो । कृषि विकास मन्त्रालयका पूर्व सचिव ब्रजकिशोरप्रसाद शाहले महासंघले कृषिकर्मको भलाइ र क्षमता अभिवृद्धिका लागि पनि काम गर्नुपर्ने सुभाष दिएका थिए ।

कार्यक्रमका अध्यक्ष एवम् नेपाल कृषि महासंघका अध्यक्ष शिवसुन्दर श्रेष्ठले सहभागीहरूलाई धन्यवाद दिँदै कृषि क्षेत्रका यावत् चुनौतीहरूको समाधान गर्न महासंघले नीतिगत तहमा दिएका सुभाषको चर्चा गर्दै आयात प्रतिस्थापनका लागि तुलनात्मक लाभका वस्तुको उत्पादन, स्थानीय तहमा

दक्ष र उच्च शिक्षा हासिल गरेका विज्ञ राख्नुपर्ने, सरकारी फार्म केन्द्रका जग्गाको सुरक्षा र अनुभवी पेशागत विद्वानहरूको परिचालन जस्ता विषयलाई उठाइरहेको जानकारी दिनुभयो ।

डा.सावित्री बरालले सञ्चालन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा महासंघका उपाध्यक्ष मोहनबहादुर थापाले सहभागीहरूलाई स्वागत गर्दै कार्यक्रमको उद्देश्यमाथि प्रकाश पार्नुभएको थियो ।

कार्यक्रममा महासंघका वर्तमान एवम् पूर्व पदाधिकारीहरू, डा.अरूण रञ्जित, डा.प्रल्हाद दाहाल, डा. कृष्णकुमार श्रेष्ठ, कृषि मन्त्रालय मातहत निकायमा कार्यरत एवम् सेवा निवृत्त कृषि तथा पशुपन्छि विज्ञहरूको सहभागिता रहेका थिए ।

साधारणसभाले शिवसुन्दर श्रेष्ठको अध्यक्षतामा १५ सदस्यीय कमिटीको चयन गरेको छ । कमिटीका उपाध्यक्षमा मोहनबहादुर थापा, महासचिवमा डा.कालिकाप्रसाद उपाध्याय, सचिवमा हिक्मतकुमार श्रेष्ठ, कोषाध्यक्षमा प्रज्ञा श्रेष्ठ र सदस्यहरूमा डा.योगेन्द्रकुमार कार्की, कृष्णकुमार श्रेष्ठ, देवकी श्रेष्ठ, डा. सावित्री बराल, रामप्रसाद पुलामी, देवेन्द्रप्रसाद यादव, डा.भवप्रसाद त्रिपाठी, सरोजकान्त अधिकारी, प्रमोद रिजाल, सञ्जय धिमाल र निर्विरोध निर्वाचित हुनुभएका छन् ।

४० हजारभन्दा बढी हाँस तथा कुखुरा नष्ट

काठमाडौं, असार १५, काभ्रेपलाञ्चोक काभ्रेमा बर्डफ्लु सङ्क्रमणका कारण हालसम्म ४० हजारभन्दा बढी हाँस तथा कुखुरा नष्ट गरिएको छ ।

केही हप्तादेखि बर्डफ्लु सङ्क्रमणका कारण धमाधम कुखुरा मर्न थालेपछि व्यावसायिक रूपमा पालिएका ४० हजार ७२९ हाँस तथा लेयर्स जातका कुखुरा नष्ट गरिएको जिल्ला पशु सेवा कार्यालय धुलिखेलले जनाएको छ ।

बनेपा नगरपालिका वडा नं ६ र १३, पनौती नपाको वडा नं ७, ८ र ९ का केही पोल्ट्री फार्ममा बर्डफ्लु सङ्क्रमण देखिएकाले हाँस र कुखुरा नष्ट गरिएको कार्यालयका वरिष्ठ पशु चिकित्सक डा.ब्रजकिशोर ठाकुरले जानकारी दिए ।

विशेषगरी प्रयोगशाला परीक्षणको नतिजा ढिलो प्राप्त हुँदा प्रदेश तथा स्थानीय तहले समयमै आवश्यक कदम चाल्न नसक्दा सङ्क्रमणदर बढ्दै गएको बताइन्छ ।

ठाकुरले व्यावसायिक पोल्ट्री फार्ममा वायोसेक्युरिटीका मापदण्ड कडाइका साथ लागू गर्नुपर्नेमा जोड दिँदै कुखुराको खोरमा अनावश्यक व्यक्तिको प्रवेश रोक्न, प्रवेश गर्नु परे सुरक्षाका उपाय अपनाउन, खोर तथा उपकरण नियमित रूपमा सफा राख्न र कुखुरा ओसारपसार गर्दा पूर्ण सरसफाइका मापदण्ड पालना गर्न आग्रह गरेका छन् । जिल्लाको नाला, रोशी र खावा चेकपोस्टमा परीक्षणविना तथा अवैध रूपमा ओसारपसार हुने कुखुराको निगरानी र नियन्त्रणलाई कडाइ गरिएको जनाइएको छ । यसअघि गत चैतमा काभ्रे र सिन्धुपाल्चोकमा बर्डफ्लु रोगको सङ्क्रमणको जोखिम हुन नदिन उच्च सतर्कता अपनाइने निर्णय गरिएको थियो । देशका केही स्थानमा पालिएका कुखुरामा बर्डफ्लु सङ्क्रमण देखिएपछि यी दुई जिल्लामा पनि जोखिम हुनसक्ने सम्भावनालाई मध्यनजर गर्दै सुरक्षाका उपाय कडा पार्न लागिएको जनाइएको छ ।

२३ औं राष्ट्रिय धान दिवस : बिउमा अभै परनिर्भर

काठमाडौं असार १५, नेपालले चालु आर्थिक वर्षको ११ महिनामा १ अर्ब २९ करोड ९४ लाख रुपैयाँ बराबरको २ हजार ९ सय ९३ टन धानको बिउ आयात गरेको छ। स्वदेशी हाइब्रिड जातको धानको पर्याप्त विकास र उत्पादन नहुँदा किसानहरू विदेशी हाइब्रिड बिउमा निर्भर हुन बाध्य भएका छन्।

सरकारले धानको बिउमा आत्मनिर्भरताको नारा लगाए पनि हाइब्रिड बिउको कमी र कमजोर औपचारिक बिउ उत्पादन प्रणालीका कारण आयात बढ्दो छ।

सरकारले यस वर्ष 'जलवायुमैत्री प्रविधि, धानमा आत्मनिर्भरता र समृद्धि' भन्ने मूल नाराका साथ धान दिवस मनाइरहेको छ। तर, 'धानमा आत्मनिर्भरता र समृद्धि' को नारा लगाउँदै गर्दा किसानले छर्ने बिउ भने वर्षेनी १ अर्ब रुपैयाँ बढीको भित्रिने गरेको छ।

नेपालमा धानको बिउ उत्पादन पर्याप्त हुने र आन्तरिक उत्पादनले नै पुग्ने सरकारको दावीबीच उन्नत र विशेषगरी हाइब्रिड (वर्णशंकर) जातको बिउमा किसानको आकर्षण बढी हुँदा देश पूर्णरूपमा परनिर्भर रहेको देखिन्छ।

भन्सार विभागको तथ्याङ्क अनुसार धानको बिउ आयात गत वर्षको तुलनामा ११.४२ प्रतिशतले बढेको छ। चालु आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को ११ महिना (साउनदेखि जेठ मसान्तसम्म) १ अर्ब २९ करोड ९४ लाख ३२ हजार रुपैयाँ बराबरको धानको बिउ नेपाल भित्रिएको छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा १ अर्ब १६ करोड ६२ लाख ३५ हजार रुपैयाँ बराबरको बिउ आयात भएको थियो।

मूल्यका आधारमा हेर्दा गत वर्षको तुलनामा यो वर्ष १३ करोड ३१ लाख ९७ हजार रुपैयाँ बढीको धानको बिउ आयात भएको छ।

मूल्यसँगै परिमाणका आधारमा पनि यो वर्ष धानको बिउ आयात बढेको छ। गत वर्षको ११ महिनामा २ हजार ५ सय ७० टन धानको बिउ आयात भएकोमा चालु आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा २ हजार ९ सय ९३ टन भित्रिएको छ।

विभागको तथ्याङ्कअनुसार नेपालमा आयात

हुने धानको बिउमध्ये ९९ प्रतिशतभन्दा बढी हिस्सा छिमेकी मुलुक भारत र चीनले ओगटेका छन्। ११ महिनामा भारतबाट मात्रै १ अर्ब १४ करोड २५ लाख रुपैयाँ मूल्य बराबरको २ हजार ६ सय ६९ टन धानको बिउ आयात भएको छ।

त्यसैगरी, चीनबाट १५ करोड ६७ लाख रुपैयाँ बराबरको ३ सय २४ टन धानको बिउ भित्रिएको तथ्याङ्क छ। भारत र चीनबाहेक नेपालले अन्य तेस्रो मुलुकबाट पनि नगन्य मात्रामा परीक्षण वा अन्य प्रयोजनका लागि बिउ आयात गरेको देखिन्छ।

भियतनामबाट १ सय ४८ किलो, बेलायतबाट १२ किलो, कतार र युनाइटेड अरब इमिरेट्स (युएई) बाट ५/५ किलो तथा साउदी अरेबियाबाट ३ किलो धानको बिउ नेपाल भित्रिएको छ।

एकातिर बीउमा आत्मनिर्भर उन्मुख भएको सरकारी दावी र अर्कोतिर वर्षेनि सवा अर्बभन्दा बढीको बिउ आयात हुनुले नेपालको कृषि अनुसन्धान र किसानको आवश्यकताबीच खाडल देखिन्छ।

माग ७१ हजार टन, उत्पादन ७८ हजार टन : तर, आयात किन ?

कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालयको तथ्याङ्क अनुसार नेपालमा १३ देखि साढे १४ लाख हेक्टर क्षेत्रफलमा धानखेती हुन्छ। राष्ट्रिय धानबाली अनुसन्धान कार्यक्रमका संयोजक डा.माथुर यादवका अनुसार उक्त क्षेत्रफलमा प्रतिहेक्टर ५० किलोका दरले हिसाब गर्दा नेपाललाई वार्षिक करिब ७१

हजार टन धानको बिउ आवश्यक पर्छ। नेपालमा धानको बिउको आन्तरिक उत्पादन मागभन्दा बढी नै हुने गरेको छ, तर हाइब्रिड बिउको पर्याप्त विकल्प स्वदेशमा नहुँदा बाहिरबाट ल्याउनुपर्ने बाध्यता रहेको उनी बताउँछन्।

'तथ्याङ्कलाई हेर्ने हो भने हामी बिउमा आत्मनिर्भर छौं, गत वर्ष हाम्रो आन्तरिक उत्पादन नै ७० देखि ७८ हजार टनसम्म थियो,' डा.यादवका अनुसार, हाम्रो कुल बिउ प्रणालीमध्ये ७७ प्रतिशत अनौपचारिक छ, अर्थात्, किसानले पुरानै बिउ राख्ने वा एकअर्कासँग साटासाट गरेर लगाउँछन्, नयाँ प्रमाणित बिउ किनेर लगाउने औपचारिक हिस्सा जम्मा २३ प्रतिशत मात्र छ।'

उनका अनुसार गत वर्ष करिब ३ हजार टन बिउ आयात भएको थियो। 'हामीसँग बिउ नै नभएर आयात भएको होइन, आयात भएको कुल बिउमध्ये ९० प्रतिशत त हाइब्रिड जातका हुन्,'

हाइब्रिडको भोक, स्वदेशी जातको अभाव: नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क)ले हालसम्म १५० भन्दा बढी धानका उन्नत जातहरू सिफारिस र सूचीकृत गरेको छ। तर, किसानको सर्वाधिक आकर्षण रहेको हाइब्रिड जात भने नेपालमा जम्मा दुईवटा मात्र विकास भएका छन्।

बिउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्रका वरिष्ठ बाली विकास अधिकृत तथा सूचना अधिकारी डा.प्रकाश आचार्यले स्वदेशी हाइब्रिडको विकल्प नहुँदा किसान विदेशी बिउको भर पर्ने बाध्य भएको बताउँछन्।

‘नेपालमा विकास भएका खुमल सिरिज, हर्दिनाथ, सावित्री जस्ता विकासे जातहरू यहाँ उत्पादन हुन्छन्, तर स्वदेशी हाइब्रिड धान जम्मा दुईवटा (हर्दिनाथ हाइब्रिड-१ र हर्दिनाथ हाइब्रिड-३) मात्र छन्,’ आचार्यले भने, ‘किसानहरूको हाइब्रिड धानप्रति रुची बढ्दो छ, स्वदेशी हाइब्रिड बिउ पर्याप्त नभएपछि बाहिरकै बिउ प्रयोग गर्नुपर्ने बाध्यता छ ।’

विदेशी हाइब्रिडको दबदबा तोड्न राज्यले हाइब्रिड अनुसन्धानमा ठूलो लगानी गर्नुपर्ने उनको भनाइ छ ।

डा. आचार्यका अनुसार नेपालको भौगोलिक अवस्था र मौसमअनुसार विभिन्न जातका धानहरू सिफारिस गरिएका छन् । चैते धानका रूपमा मुख्यतया ‘चैते-५’ र ‘हर्दिनाथ-१’ लगाइन्छ । चैते धानलाई वर्षे सिजनमा पनि लगाउन मिल्ने तर वर्षे धानलाई भने चैतमा लगाउन नमिल्ने उनले बताए ।

यस्तै, वर्षे धानका रूपमा हर्दिनाथ-६, हर्दिनाथ-५, राम धान, राधा-४ र सावित्री जस्ता जातहरू बढी प्रचलित छन् । पहाडी क्षेत्रका लागि ‘खुमल सिरिज’ अन्तर्गत खुमल-४, १०, १२, १४, १६ र १८ लगाइन्छ भने उच्च पहाडी क्षेत्रका लागि माछापुच्छ्रे, छामरुड, लेकाली-१ र लेकाली-३ जस्ता जातहरू सिफारिस गरिएका छन् ।

नेपालमै विकास भएका अन्य जातका बिउहरू स्वदेशमै उत्पादन भइरहे पनि विदेशी हाइब्रिडको दबदबा तोड्न राज्यले विशेष नीति लिनुपर्ने डा. आचार्यको भनाइ छ ।

‘मुख्य कुरा राज्यले हाइब्रिड धानको अनुसन्धान र उत्पादनमा लगानी बढाउनु पर्नेछ,’ डा.आचार्यले भने, ‘हाम्रो आफ्नै हाइब्रिड जातका धानको पर्याप्त विकास र उत्पादन नभएसम्म विदेशी जातहरूको प्रभुत्व यहाँ रहिरहन्छ, किसानहरूलाई हाइब्रिडको विकल्प नदिएसम्म विदेशी बिउमै निर्भर हुनुपर्ने अवस्था कायमै रहन्छ ।’

अनौपचारिक रूपमा भारतकै भर:

धानको मूल बिउ (ब्रिडर सिड) उत्पादन गर्ने प्रमुख दायित्व बोकेको सरकारी निकाय नार्कको उत्पादन क्षमता भने अत्यन्तै न्यून छ ।

नार्कका प्रवक्ता डा.भानुभक्त पोखरेल औपचारिक बिउ उत्पादन प्रणाली कमजोर हुँदा विदेशी बजारमै निर्भर हुनुपरेको यथार्थ स्वीकार्छन् । बसाइँसराइ र सहरीकरणले

खेतीयोग्य जमीन घट्दै गएको उनको भनाइ छ ।

‘हाम्रो १४ लाख हेक्टर जमीनका लागि चाहिने बिउको तुलनामा नार्कको उत्पादन असाध्यै कम छ,’ प्रवक्ता पोखरेलले भने, ‘नेपालगञ्जको खजुरा, भैरहवा, परवानीपुर, तरहरा लगायतका फार्महरूबाट हामीले करिब २ सय टनको हाराहारीमा मात्र स्रोत बीउ उत्पादन गर्छौं ।’

उक्त स्रोत बिउलाई किसान समूह र कम्पनीमार्फत वृद्धि (मल्टिप्लाइ) गरेर उन्नत बिउ बनाइए पनि त्यो पर्याप्त छैन ।

‘हामीसँग यति धेरै बिउ फर्मल (औपचारिक) तरिकाले उत्पादन गर्ने प्रणाली नै छैन,’ डा.पोखरेलले भने, ‘अनौपचारिक रूपमा हामी सबै भारतमै निर्भर हुने हो ।’

खुल्ला सिमानाका कारण किसानले आफैं बोरामा बोकेर ल्याउने बिउको त भन्नु हिसाब नै नभएको सरकारी अधिकारी नै बताउँछन् ।

यद्यपि, धानको बिउ उत्पादनमा केही आशलाग्दा संकेत पनि नभएका होइनन् । डा.माथुर यादवका अनुसार सरकारी फार्महरू (जनकपुर, तरहरा, चन्द्रगढी आदि) बाहेक पछिल्लो समय निजी क्षेत्रले पनि बिउ उत्पादनमा चाँसो बढाएको छ ।

‘लुम्बिनी प्रदेशमा मात्रै करिब ३१ वटा निजी बिउ कम्पनीहरू दर्ता भएर राम्रो काम गरिरहेका छन्,’ उनले भने, ‘सुदूरपश्चिम र मधेश प्रदेशमा पनि विभिन्न निजी कम्पनीहरूले उन्नत जातका बिउ उत्पादन गरिरहेका छन् ।’

पछिल्ला वर्षमा कति भयो धानको बिउ आयात ?

मुलुकले वर्षेनि ठूलो धनराशी खर्चेर धानको बिउ आयात गर्दै आएको छ । भन्सार विभागको तथ्याङ्क अनुसार गत आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा मात्रै १ अर्ब १६ करोड ६६ लाख ८० हजार रुपैयाँको २ हजार ५ सय ७० दशमलव ७२७ टन धानको बिउ आयात भएको थियो ।

यस्तै आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा ८८ करोड ६६ लाख ९ हजार रुपैयाँको २ हजार १ सय ७ दशमलव ४६ टन धानको बिउ आयात भएको तथ्याङ्क छ ।

आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा ७५ करोड ६३ लाख ९३ हजार रुपैयाँ लागतमा १ हजार ८ सय ८३ दशमलव ०९ टन बिउ भित्रिएको थियो भने आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा ८७ करोड ५ लाख ९२ हजार रुपैयाँ बराबरको ५ हजार ११५ दशमलव ०७ टन बिउ आयात

भएको देखिन्छ ।

तथ्याङ्क विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा नेपालले सबैभन्दा ठूलो परिमाणमा बिउ आयात गरेको देखिन्छ । उक्त वर्ष २ अर्ब १७ करोड ३८ लाख ६८ हजार रुपैयाँ खर्चिएर ४५ हजार २ सय ८४ दशमलव ६१ टन बिउ आयात गरिएको थियो ।

देशभर २५ लाख किसान सूचीकरण प्रणालीमा आवद्ध

काठमाडौं, २७ जेठ, कृषि, वन तथा वातावरण मन्त्रालयअन्तर्गत सञ्चालन गरिएको किसान सूचीकरण प्रणालीमा हालसम्म देशभरका करिब २५ लाख किसान आवद्ध भएका छन् । किसानलाई जमीनको स्वामित्व, खेतीयोग्य क्षेत्रफल र कृषि उत्पादनका आधारमा विद्युतीय प्रणालीमार्फत सूचीकृत गरिएको हो ।

कृषि सूचना केन्द्रका अधिकृत सञ्जीव पण्डितका अनुसार कृषि उत्पादन वृद्धि तथा किसानलाई आवश्यक सेवा-सुविधा प्रभावकारी रूपमा उपलब्ध गराउने उद्देश्यले सूचीकरण अभियान सञ्चालन गरिएको छ । कृषि जनगणना २०७८ अनुसार देशमा ४१ लाख ३० हजार किसान परिवार रहेको तथ्याङ्क छ । सोही आधारमा अबै १६ लाखभन्दा बढी किसानलाई सूचीकरण प्रणालीमा आवद्ध गराउने काम जारी रहेको पण्डितले बताउनु भयो ।

पण्डितका अनुसार सम्पूर्ण किसानको विवरण संकलन भएपछि मन्त्रालयले किसानलाई निर्वाहमुखी, साना, मझौला र ठूला किसान गरी चार वर्गमा विभाजन गर्ने योजना बनाएको छ । वर्गीकरणपछि, किसान परिचयपत्र वितरण, विद्युतीय सूचना प्रणालीसँग आवद्धता तथा लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गरिने जनाएको छ ।

परिचयपत्रको आधारमा किसानले रासायनिक मल, उन्नत बिउ, कृषि अनुदान तथा अन्य सरकारी सेवा-सुविधा सहज रूपमा प्राप्त गर्न सक्ने मन्त्रालयको अपेक्षा छ ।

देशभरका स्थानीय तहसँग समन्वय गरी किसानका तथ्याङ्क तथा विवरण संकलन गरिएको केन्द्रले जनाएको छ । साथै, सूचीकरणमा सहभागी नभएका किसानलाई आफ्नो नाम दर्ता गराउन केन्द्रले आग्रह गरेको छ ।

नेपाली परम्पराको, दही-चिउरा र धान रोपाईको महत्व

अधिकांश व्यक्तिका लागि सन्तुलित र स्वास्थ्यवर्धक आहार भए पनि केही अवस्थाहरूमा यसको मात्रा वा सेवन गर्ने तरिकामा ध्यान दिनु आवश्यक हुन्छ।

असार १५ गते मनाइने राष्ट्रिय धान दिवसले किसानको मिहिनेत र नेपाली कृषि सभ्यताको सम्मान गर्दै दही-चिउरा खाएर श्रमको थकान मेटाउने परम्परालाई निरन्तरता दिएको छ।

असार १५ भन्नासाथ धेरै नेपालीको मनमा दही-चिउराको स्वाद सम्झना आउँछ। यही दिन किसानको सम्मानमा राष्ट्रिय धान दिवस पनि मनाइन्छ। यस दिनले “खेतको आलिदेखि, थालीसम्म” अन्न आइपुग्ने यात्रालाई, किसानको अथक मिहिनेत, प्रकृतिप्रतिको कृतज्ञता र कृषिप्रतिको हाम्रो सम्मानलाई स्मरण गराउँछ।

धान रोपाईको दिन खेतमा पसिना बगाउने किसानले चिउरा र दही खाएर श्रमको थकान मेटाउने परम्परा पूरानै हो। धानबाट तयार गरिएको चिउरा र गाई-भैंसीको दूधबाट बनेको दहीको संयोजन नेपाली कृषि सभ्यता र स्थानीय खाद्य संस्कृतिको सुन्दर प्रतीक मानिन्छ।

असार १५ मात्रै नभएर दही र चिउरा हाम्रो दैनिक जीवनको पनि अभिन्न हिस्सा हो। शुभकार्य, पूजा-आजा, यात्रा, अतिथि सत्कारदेखि विभिन्न चाडपर्वसम्म यसको विशेष स्थान रहेको छ।

विशेषगरी गर्भावस्थामा यसको पोषणात्मक महत्व अझ बढी हुन्छ। त्यसैले यो परम्परागत परिकारलाई आजको आधुनिक समाजले पनि सन्तुलित र स्वास्थ्यवर्धक आहारका रूपमा स्वीकार गरेको छ।

चिउराको पोषण महत्व:

धानलाई उसिनेर सुकाउने अनि त्यससलाई भुटेर कुटेपछि चिउरा बन्छ। यो मुख्य रूपमा कार्बोहाइड्रेट अर्थात् चिनीको स्रोत भएकाले यसले शरीरलाई शक्ति प्रदान गर्छ। साथै, यसमा थोरै मात्रामा प्रोटीन, बी समूहका भिटामिन, फलाम, म्याग्नेसियम तथा केही मात्रामा रेशा (डाइटरी फाइबरपनि पाइन्छ। विशेषगरी रातो वा खैरो धानबाट बनेको चिउरामा सेतो चिउराभन्दा बढी रेशा र सूक्ष्म पोषक तत्व हुने भएकोले यसलाई अझै स्वास्थ्यवर्धक मानिन्छ।

दहीको पोषण महत्व

दही उच्च गुणस्तरको प्रोटीन, क्याल्सियम, फस्फोरस, भिटामिन बी १२, राइबोफ्लाभिन तथा लाभदायक जीवाणु (प्रोबायोटिक्स) को उत्कृष्ट स्रोत हो। नियमित रूपमा दही सेवन गर्दा पाचन प्रणाली स्वस्थ रहन, रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता बढाउन, हृदय तथा दाँत बलियो बनाउन र आन्द्राको स्वास्थ्य सुधार गर्न मद्दत पुग्छ।

दही र चिउरा सँगै खाँदा यो उत्कृष्ट संयोजन बन्न पुग्छ किनभने शरीरलाई आवश्यक पर्ने प्रमुख पोषक तत्वहरूको राम्रो सन्तुलन प्राप्त हुन्छ र स्वास्थ्यका लागि फाइदाहुन्छ चिउराको फाइदा

-मांसपेशीको वृद्धि तथा मर्मतमा सहयोग पुऱ्याउँछ। गर्मी मौसममा शरीरलाई शीतलता प्रदान गर्छ।

-सजिलै पच्ने भएकाले बालबालिका, वृद्ध तथा बिरामीबाट निको हुँदै गरेका व्यक्तिका लागि पनि उपयोगी हुन्छ।

यसलाई अझै केही खाद्य पदार्थ थपेर खाने हो सुनमा सुगन्ध थपे जस्तै हुन्छ। जस्तो कि, मौसमी फलफूल केरा, आँप, स्याउ, अनार वा अन्य:

-बदाम, मूँगफली, ओखर वा काजु (तिल, आलस वा चिया सिड

-अनि आवश्यकता अनुसार थोरै चिनी, मह, सख्खर वा मिश्री यसरी सेवन गर्दा भिटामिन, खनिज, फाइबर, स्वस्थ बोसो तथा एन्टिअक्सिडेन्टको मात्रा बढ्छ। दही-चिउरा अधिकांश व्यक्तिका लागि सन्तुलित र स्वास्थ्यवर्धक आहार भए पनि केही अवस्थाहरूमा यसको मात्रा वा सेवन गर्ने तरिकामा विशेष ध्यान दिन आवश्यक हुन्छ। यसको फाइदा हुँदाहुँदै पनि केहीलाई भने दही-चिउरा खाँदा सावधानी अपनाउनुपर्ने हुन्छ।

कसले सावधानी पूर्वक खाने ?

-ल्याक्टोजमा संवेदनशीलता भएका व्यक्तिहरूलाई दहीले पेट फुल्ने, ग्यास हुने वा पखाला लाग्ने समस्या हुनसक्छ। यद्यपि, दहीमा भएको ल्याक्टोज दूधको तुलनामा कम हुने भएकाले धेरैले सानो मात्रामा सहन सक्छन्।

-दूधको प्रोटीनबाट एलर्जी भएका व्यक्तिहरूले दही सेवन गर्नुहुँदैन, किनकि यसले एलर्जीजन्य प्रतिक्रिया गराउन सक्छ।

-मधुमेह भएका व्यक्तिहरूले चिउरा

कार्बोहाइड्रेटको राम्रो स्रोत भएकाले यसको मात्रा नियन्त्रण गरेर खानुपर्छ।

-मिर्गौलाको दीर्घरोग भएका व्यक्तिहरूले प्रोटीन, फस्फोरस वा पोट्यासियमको मात्रा चिकित्सक वा पोषणविद्को सल्लाहअनुसार मात्र सेवन गर्नुपर्छ।

-तौल नियन्त्रण गरिरहेका व्यक्तिहरूले दही(चिउरा अत्यधिक मात्रामा खानुभन्दा आवश्यकता अनुसार सन्तुलित परिमाणमा सेवन गर्नु उपयुक्त हुन्छ, किनकि चिउराले पर्याप्त शक्ति प्रदान गर्छ।

-दही-चिउरा आफैमा हानिकारक भोजन होइन। अधिकांश व्यक्तिका लागि यो सुरक्षित, पौष्टिक र सन्तुलित आहार हो। तर कुनै विशेष स्वास्थ्य अवस्था वा रोग भएमा आफ्नो चिकित्सक वा पोषणविद्को सल्लाहअनुसार यसको मात्रा र सेवन विधि निर्धारण गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

-साथै, सफा र ताजा दही मात्र प्रयोग गर्नुपर्छ। लामो समयसम्म बाहिर राखिएको, दूषित वा बिग्रिएको दही सेवन गर्दा खाद्यजन्य संक्रमणको जोखिम हुन सक्छ।

-दही-चिउरा सबै उमेर समूहका लागि उपयुक्त हुन्छ विशेषगरी विहानको नास्ता, दिउँसोको हल्का खाजा वा व्यायामपछि खाने उत्कृष्ट विकल्पका रूपमा यसलाई लिन सकिन्छ।

-हाम्रो पुर्खाले अपनाएको दही(चिउराको परम्परा केवल सांस्कृतिक अभ्यास मात्र होइन, वैज्ञानिक दृष्टिले पनि अत्यन्त सन्तुलित र स्वास्थ्यवर्धक आहार हो।

स्थानीय रूपमा उपलब्ध, सस्तो, सजिलै तयार हुने र पोषणले भरिपूर्ण भएकाले दही-चिउरालाई असार १५ को दिन मात्र मनाउने होइन यस आहार हाम्रो दैनिक खानपानको महत्वपूर्ण हिस्सा बन्नुपर्छ। विशेषगरी बालबालिकाको दिवा खाजामा होस् या अफिसको खाजामा। आधुनिक जीवनशैलीमा पनि यस्ता परम्परागत नेपाली परिकारलाई प्राथमिकता दिँदा स्वस्थ रहन सकिन्छ।

नौ वर्षमा कृषिमा सबैभन्दा कम बजेट: कृषि क्षेत्र पछि पर्ने सर्वत्र आशंका

धनबहादुर मगर

काठमाडौं, जेठ २२, नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठानको आयोजनामा पुल्चोक स्थित द स्ववायरमा यही आर्थिक वर्ष २०८३/०८४ को सरकारबाट विनियोजित बजेटमाथि समीक्षात्मक अन्तरक्रियात्मक कार्यक्रम गरेको छ।

उक्त कार्यक्रममा नेपालमा धुम्रापान नियन्त्रण, विनियोजित बजेटले पारेको सकारात्मक र नकारात्मक प्रभावका बारेमा विज्ञहरुबिच छलफल तथा अन्तरक्रिया गरेको हो।

अर्थको पनि आफ्नै तरिका होला, स्वास्थ्य कर स्वास्थ्यको हिसाबले हेर्दा ट्रेड अफ गर्ने चलन छ। वनले आज पनि ४६ प्रतिशत वन जंगल छ भन्ने गरेको छ। बाँझो जमीन बढेको छ।

योगदान भएपनि कूल कृषिको बजेटको २.२ प्रतिशत मात्र बजेट छुट्याएर कृषिमाथि उपहास गर्न खोजेको अन्तरक्रिया कार्यक्रममा उठेका थिए। नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठानका सल्लाहकार प्रा.डा.पुण्यप्रसाद रेग्मीले आर्थिक वर्ष २०८३/०८४को बजेट माध्यम वर्गलाई

विश्व विद्यालय, स्कुलहरु मर्जर गर्न जरुरी छ। विहान एउटाको बोर्ड, दिउँसो अर्कै बोर्ड भण्डिने अवस्थाको अन्त्य हुनु पर्छ। १ किलो मिटरको दुरीमा कृषिका विद्यालयहरु रहेको छन् यस अवस्थामा मर्जर गरेमात्र कृषिमा रुपान्तरण हुन्छ।

योजना आयोगका पूर्व उपाध्यक्ष तथा त्रिविका प्राध्यापक शिवराज अधिकारीले आगामी दिनमा अन्तःशुल्क उपयोगमा ल्याउन प्रहल गर्ने पर्ने सुझाव दिएको छ।

सरकारले जानाजानी बुझेर १० प्रतिशतमा सीमित गरेको हुन्। कृषि मन्त्रालयले बाँझो छुन् भने फलफूल लगाउँछ, वनले फडानी गर्छ। अर्थको पनि आफ्नै तरिका होला, स्वास्थ्य कर स्वास्थ्यको हिसाबले हेर्दा ट्रेड अफ गर्ने चलन छ। वनले आज पनि ४६ प्रतिशत वन जंगल छ भन्ने गरेको छ। बाँझो जमीन बढेको छ। डब्लुएचओले भनेको कुरा नेपाल सरकारले किन मान्ने भन्ने पनि हुनसक्छ। त्यसैले कर नबढाएको होला, कर लगाउन नभ्याएको पनि हुन सक्छ। पर्सपसन सभै फेडेरेशनल हुन सकेन। प्रदेश र स्थानीयमा जानु पर्छ। यो बहु क्षेत्र हो।

नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठानका अध्यक्ष डा.जयबहादुर गुरुडले सरकारको प्रतिपक्ष भनेको थिङ्क ट्याङ्क र सञ्चारकर्मी भएकोले प्रतिपक्ष भूमिका निभाउँदै सरकारलाई उठेका जनताका आवाजहरु सुन्न बनाउनु पर्ने बताउनु भयो। हामी नागरिक समाज भएकाले हामीहरुको पनि कर्तव्य हो। कानमा थर्कमान हुनेगरि सरकारलाई घच्घच्चाउनु पर्छ। अध्यक्ष गुरुडले बताउनु भयो।

उक्त कार्यक्रममा सार्वजनिक स्वस्थ, विज्ञ गणेश खतिवडाले सुर्तीजन्य पदार्थका कारण क्यान्सर मुटुरोग, मधुमेह, फोक्सोमा लाग्ने रोगहरु बढ्दै गएको आफ्नो अनुसन्धानमा रहेको बताए। स्वास्थ्यमा आर्थिक भार पर्नगई वार्षिक ५७ अर्ब खर्च गरिरहेको सरकारबाट कर भने जति बढाउन सकेन। सुर्तीजन्य चुरोट प्रयोग १५ वर्ष मुनिको

अन्तरक्रिया कार्यक्रममा सरकारले कृषि, वन, वातावरण, विपद व्यवस्थापन लगायत धेरै क्षेत्रमा तुलनात्मक रुपमा केही गर्न खोजेको देखिएपनि कतिपय क्षेत्रमा बजेट घटाउनै नहुने बजेट घटाउँदा प्रभावित बन्न सक्ने चेतावनी सरकाराई सुझावको रुपमा दिएको छ।

प्रतिष्ठानले यही जेठ १० गते पनि सुर्ती, मदिरा, चिनीमा कर बढाउनु पर्छ भनेर विभिन्न दलका सांसदहरुलाई समेत बोलाएर आउन लागेको बजेटमा कर बढाउँन सुझाव दिएको थियो। धुम्रापान मध्यपान, चिनीजन्य पदार्थबाट बनेको वस्तुहरुका कारण नसर्ने रोगहरु बढ्दै जाँदा स्वास्थ्यमा भयावह जोखिम बढ्दै गएकोमा न्यूनिकरण गर्न सकिने सुझावहरु लिएका थिए। प्रतिष्ठानले २५ प्रतिशतसम्म कर बढाउनु पर्ने सुझाव दिएका थिए। तर के कारण बढाइन्।

बढाउनु पर्ने ठाउँमा कर बढाइएको र कतिपय ठाउँमा लगाउनै नहुने कर लगाएको पनि अन्तरक्रिया कार्यक्रममा उठेको थियो। २५ प्रतिशत कूल ग्राहस्थ उत्पादनमा कृषिको

विस्थापन गर्ने, धनी वर्गलाई पनि नछुने, गरिव वर्गलाई सम्बोधन नगर्ने अछेरो खालको बजेट बनाएको बताए। नेपाल जस्तो धेरै साना किसान भएको देशमा गरिव किसान, भूमिहीन, सुकुम्वासीहरुलाई सम्बोधन गरियोस्। जो कि उनीहरुलाई आफूले गरेको कृषिबाट ६ महिना पनि खाना पुग्दैन। मौसमी विस्थापनको समस्या छ। यसको सम्बोधन होस्। कृषि बजेट बढ्नु पर्ने भन्नु घटाएको अवस्था छ। भूमि र सिँचाईलाई कृषिमै ल्याएको भएर अझ राम्रो हुन्थ्यो।

विकासको गुणस्तरमा बेलायतको उदाहरण राम्रो छ। २१ औं शताब्दीमै सेवा प्रवाहमा उल्लेखनीय फड्को मारेको देखिन्छ। जतिबेला ४/५ घण्टा लाइनमा लागेर सेवा लिनु पर्थ्यो। तर उनीहरुले २ वर्षमा २० प्रतिशतमा घटाइएको थियो। सेवा प्रवाह लगायत कतिपय कुराहरुमा अगाडि बढाउन सक्थे भने बजेट ठूलै हुनु पर्छ भन्ने हुँदैन। भएको बजेटलाई प्रभावकारी रुपमा बजेट कार्यन्वयन गर्थे भने राम्रै हुन्छ।

अर्थतन्त्रमा तरलता छ भनेर सर
कारले घोषणा पनि गरेको छ ।
कार्यपत्र प्रस्तोता सार्य थापा मगर
ले आर्थिक वर्ष २०८१/०८३ को
बजेट व्यवस्थापन ।

बालबालिकाहरुले समेत पिउन थालेको देखिन्छ । तराई वेल्टमा सुपारीका दाना खानेको संख्या अधिक छन् ।

वार्निङ साइन राख्ने पहिलो देश नेपाल हो । खाद्य सुरक्षा नियमनमा नियन्त्रण ? स्वास्थ्य मन्त्रालयका भूमिका घटेको छ । जनचेतनाको अभाव छ । कर लगाउने अवश्यक छ । स्वास्थ्य कर भनेर ३१ अर्ब उठेपनि अझै १३ अर्ब घाटा गएको छ । नीति बलियो छ तर कार्यन्वयन कमजोर छ । विश्वमा प्रतिदिन ७३ जना मानिस सुर्तीजन्य पदार्थ सेवनबाट मृत्यु हुने गरेको छ ।

अर्थ विज्ञ अन्जन लामिछानेले सुर्ती करमा दक्षिण एशियामा नेपाल सबैभन्दा कम कर उठाउने पछि । भारतमा ५८ प्रतिशत छ । थप १३ प्रतिशत मूल्य अभिवृत्ति कर लगाएको छ ।

नेपालमा भने १० प्रतिशत सीमित गरेको छ । सुर्तीजन्य पदार्थमा २२.३ प्रतिशतले बढेको देखिन्छ । आयत गर्दा चुरोटमा ०.५ भन्सार शुल्क लाग्छ । नेपालमा सुर्तीजन्य वस्तुको उत्पादन ९९.५ प्रतिशत आफ्नै आन्तरिक उत्पादन हुन्छ । ३५ प्रतिशत सम्म अन्तशुल्क बढाउन सके थप १ अर्ब कर संकलन हुन्थ्यो । वर्षेनी ४ देखि ८ प्रतिशत उपभोग बढिरहेको छ ।

धनी मानिसलाई फरक पढैन । गरिबी, ग्रामीण जनताले बढी कर बढाउँदा कम हुन्दै जान्छ ।

भन्सार शुल्क बढाउनु राम्रो हो । तर सुर्तीजन्य पदार्थमा भन्सार शुल्क बढाएको छैन ।

विश्व स्वास्थ्य संगठनले मंहंगो ब्राण्डको चुरोट किन्दा कम कर लाग्छ । तर जति सस्तो चुरोट किन्यो त्यति बढी कर लाग्छ । सबै कर सहित २२ प्रतिशत अन्तशुल्क बढाउन सुझाव दिएको थियो । युनिफर्म ट्याक्सिसन १९६० इयूले यसलाई विशेषाकृत गरेको थियो । छोटो खिलीको सट्टा लामो चुरोट, खिली बनाउन गरिन्छ । विभिन्न देशहरुमा लम्बाईको आधारमा कर बढाउने गरिन्छ ।

उपभोक्ता संरक्षण मञ्चका सदस्य अधिवक्ता आकृति त्रिपाठीले उपभोक्ता कर वृद्धिमा सरकारले स्वास्थ्यमा केन्द्रीत भन्दा कर केन्द्रीत भएको कारण नबढेको बताए । त्रिपाठीका अनुसार हामीमा समेत जनचेतनाको कमी छ । सरकारले सुर्तीजन्य वस्तुको स्पष्ट अध्ययन गरेर प्रतिवेदहरु हस्तान्तरण गर्नुपर्छ । आर्टिकल ९.३ लाई

टेकेर इन्फर्माटिभ बनाउन सकिन्छ । सुर्तीजन्यवस्तुमाथि कर बढाउने कुरामा उद्योगको प्रभाव भयो कि जस्तो लाग्छ । काउन्टर एडभोकेसी गर्दा राम्रो हुन्छ । नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठानका कार्यक्रम संयोजक डा.नवराज खतिवडाले शिक्षा, स्वास्थ्य, वातावरण बजेट बढाएन भन्नुभन्दा पनि सरकारले किन गरेन भन्ने प्रश्नमा सरकार २०० वर्षदेखि स्थायीत्वका लागि कर्मचारीतन्त्रले काम गरिरहेको बताए ।

चुरोटमा प्रयोग भएका प्लाष्टिकहरु स्वास्थ्यको लागि हानीकारक छ । हटाउनु पर्छ भनेर विश्वव्यापी बहस चलिरहेको छ । धेरै देशका उद्योगहरुले आफूखुशी परिवर्तन गर्न चुरोटको बट्टाको आकार साना बनाउँछ । कर बढाउनु पर्छ भनेर धेरै हल्ला भएकाले बढेन होला । डिक्समा बढेको छ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले बढाउन सक्ने क्लच छ । उद्योगको आफ्नै नीति भएकाले उद्योगको प्रभाव बढी भयो कि भन्ने लाग्छ । वियर, वाइन ६ प्रतिशत अन्तशुल्क लाग्छ । मदिरामा अन्तशुल्क लाग्दैन । मदिराको इथानोल कन्टेन्ट भएकाले बढी कर लाग्नुपर्ने भएकाले हाई र लो श्रेणीको खाने भएका होला करमा फरक हुने गरेको छ । विश्व वातावरण दिवसको अवसर पारेर प्रतिष्ठानले धुम्रपान त्याग्न सकिन्छ, कि सकिदैन भनेर प्रश्न गरेका थिए ?

प्रश्नमा सफल भएकालाई विश्व धुम्रपान दिवसको अवसर पारी कार्यक्रममा एण्टि टोवाको एम्बेसडोरमा नवराज खड्का प्रथम र पवन वर्षा शाह दोस्रो एम्बेसडोर रुपमा चयन गरेका थिए ।

रिजनल थिङ्क ट्याङ्कको रुपमा बंगलादेशको बजेटलाई म्याक्रो इकोनोमिक विप्लेषण गर्दै आएको छु । आजको म्याक्रो इकोमिक हेर्दा न्युट्रिसन, जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन, भौतिक संरचना निर्माण, तालिम, अनुसन्धान, को माध्यमबाट विचार दिन सक्छौं ।

नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठानका अर्थ विश्लेषक सार्या थापा मगरले आर्थिक वर्ष २०८१/०८३ बजेटमाथि विप्लेषण गर्दै म्याक्रो इकोनोमिक इण्डिकेटर प्रस्तुत गरेका

थिए । मगरले यस वर्षको बजेट भाषणमा अर्थमन्त्री स्वर्णिम वाग्लेले पूर्ण विकासको अवस्था हुन नसक्ने बताएका थिए । वाग्लेले छोटो समयमा बजेट बनाउनु परेको कारण केही मिहिनेत गर्नुपर्छ । जलवायु वित्त, अति गरिब देशबाट छुटकारा पाउनु पर्छ भन्ने हो । निजी क्षेत्रको उद्यमी र जनताको आंकाक्ष समृद्धि हो ।

मनि लण्डरिङ्ग लगायत धेरै कारण हामी ग्रेलिष्टबाट माथि आउन सकेको छैन । सुशासन महत्वपूर्ण अंग हो । नीति तथा कार्यक्रम पनि लोकतान्त्रिक विकास सुशासनको जगमा पहिलो सुधार प्रत्यभूति, नीतिगत परिवर्तन हो । नेपालको पहिलो ठूलो समस्या कार्यन्वयन हो । सरकारले पुँजीगत खर्चलाई प्राथमिकता दिएको देखिन्छ ।

राष्ट्र बैंक आफैले आर्थिक विकास नीति तथा दस्तावेज प्रस्तुत गर्ने छ । अनुगमन राष्ट्र बैंकले गर्छ । अर्थतन्त्रमा तरलता छ भनेर सरकारले घोषणा पनि गरेको छ । कार्यपत्र प्रस्तोता सार्य थापा मगरले आर्थिक वर्ष २०८१/०८३ को बजेट व्यवस्थापन । ८ प्रतिशत आर्थिक वृद्धि आशा गरेका छ । २४ प्रतिशत पुँजीगत खर्च, वैदेशिक लगानी, व्यापार कृषि, उर्जा निर्यात र सप्लाई हुने, उत्पादन नदिएको परियोजना ऋण नलिनु, विप्रेषण बढाउने, विप्रेसन वण्ड जारी गर्ने कतिपय नीतिगत सुधार गर्न जरुरी छ । ब्रेन ड्रेनको पलायन रोक्न सकेको छैन । जसले अर्थतन्त्रमा प्रभाव पारेको छ । प्राविधिक रुपमा नखेको पनि ८० प्रतिशत नेपालीहरु अझै पनि नदेखिने गरि अनौपचारिक रुपमा काम गरिरहेको अवस्था छ ।

५ वर्षमा ५ लाख जनतालाई रोजगार सिर्जना गर्ने सरकारको लक्ष्य रहेको देखिन्छ । रणनीति रुपमा सुधार गर्दै अगाडि बढ्ने अवस्था छ । यो सरकारलाई वण्डहरु जारी गर्ने, विदेशी लगानी भित्र्याउने, बेरोजगारी समस्या घटाउनु मुख्य चुनौतीहरु देखिन्छ । नेपाल अनुसन्धान विकास प्रतिष्ठानका कार्यकारी निर्देशक डा.शिखा थापा मगरले बहुवर्षे बजेट समपूरक छ । वार्षिक नीति केन्द्रीकरण ५ वर्षे कार्ययोजना, बजेट विस्तार र व्यवस्थापन गरेको छ । २०८१/२०८३ सम्म एकीकृत पंक्तिवद्ध बजेट भन्दा यो बजेटमा केही फरक छ । १६ औं योजनाको बजेट प्रक्षेपणमा ७.३ प्रतिले आर्थिक वृद्धि हुने देखाएको छ । २० प्रतिशतबाट १२ प्रतिशत गरिबी घटाउनु सरकारको मुख्य

लक्ष्य रहेको छ ।, कृषि उत्पादन, संक्रमणकालीन व्यवस्थापन, आइटी हब, डिजीटल हब विस्तारमा जोड दिएको छ ।

पूँजी र सामाजिक सुरक्षा, सशक्तिकरण, तालिम, जमीनको सुधार, बाँझो जमीनाई एकीकृत गरि लिजमा प्रयोग गरि कृषि उत्पादनमा प्रयोग गर्ने । साथै पर्यटन र साँस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण गर्ने योजना बजेटले जोडदिएको छ ।

सार्वजनिक भौतिक संरचना, आर्थिक कारोवार, परम्परागत ज्ञान वृद्धिमा जोडदिएको छ ।

नेपाल विकास अनुसन्धान विकास प्रतिष्ठानका खाद्य सुरक्षा तथा कृषि विज्ञ कृष्ण पहारीले, खाद्य सुरक्षा तथा पोषणमा २०८३/०८४ को बजेट विश्लेषणमा समेत नसकेको धारणा राखेको छ । पहारीले ६० प्रतिशत जनता अझै पनि कृषिमा संलग्न छन । ९ वर्षमा सबभन्दा कम बजेट छुट्याएको यसपाली हो । कुल बजेटको २.२ प्रतिशत मात्र छुट्याएको छ । साँढे ३२ अर्ब कृषि बजेटमा आधा बजेट रासायनिक मल खरिदमा जान्छ । कुल ग्राहस्थ उत्पादनको योगदानको २५ प्रतिशत नै तर्क राख्नु उचित नहोला, तर परिणाम १० वर्षदेखि नै ३ प्रतिशतका बजेटको भाग लगाउँदा कृषिको प्रगतिमा बाधा पुगेको छ । ६० प्रतिशत जनसंख्या कृषिमा आवद्ध भएको देशमा कृषि बजेटको प्रतिशत कहिल्यै बढेन । आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा ६० लाख मेट्रिक टन धान उत्पादन भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०८२/०८३मा गत ५७ लाख मेट्रिक टन धान उत्पादन भयो । सरकार पूँजीगत खर्च वृद्धि गर्नेतिर लागे पनि खाद्य असुरक्षा अझै बढ्ने सम्भावना छैन । कृषिमा २ करोड लगानी गर्दा अनुदान दिने भनेको छ । भूमि बैंक, सिँचाईको बजेट पर्याप्त छैन । यो बजेटले ६० प्रतिशत किसान प्रभावित हुने देखिन्छ । ४४ प्रतिशत खाडी र ३६ प्रतिशत अन्य देशमा गएर भित्र्याईको विप्रेषणले मात्र धान्न सक्दैन । देश खाद्यान्नमा परनिर्भर हुने क्रम बढ्ने संकेत देखिएको छ । खाद्य सुरक्षा नहुनु भनेको देश असुरक्षित हुनु हो ।

नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठानका कार्यक्रम संयोजक डा.नवराज खतिवडाले आर्थिक वर्ष २०८३/०८४ को बजेट विश्लेषण गर्दै शिक्षा, स्वास्थ्य, वातावरणमा राज्यको लगानीले प्रतिफल पाउन नसकेको बताइएको छ । शिक्षा दोस्रो ठूलो बजेट

१०.३ प्रतिशत, स्वास्थ्य १०.१ प्रतिशत बजेट लिएर गाउँ गएको बजेट, फेरि गाउँबाट शहरमा आएको अवस्था छ । विद्यार्थीहरु पढ्दै, कमाउँदै गर्ने नीति बनाएको छैन । उर्जाविद् दिवस बस्नेतले उर्जा क्षेत्रमा जलविद्युतका लागि ४० हजार कम्पनीहरु दर्ता भइरहेको अवस्था छ । यो गुणात्मक भन्दा मात्रामात्मक रूपमा मात्र हेरेको देखिन्छ । जलस्रोत र सिँचाईको कुरा गर्दा कृषिलाई खर्च हुने हो भन्नेहरुको पनि कमी छैन ।

३० वर्ष अघि भारतमा मौसम राम्रो भयो भने बजेट राम्रो हुन्छ भन्ने अनुमान लगाइन्थ्यो । भौतिक रूपमा मात्र नभई पूर्वाधार, खानेपानी तथा सरसफाईका लागि ३७.९६ अर्ब छुट्याएको छ । वन कार्यक्रम, मुहान संरक्षण, जलवायु परिवर्तन, पर्छ । अरु देशमा ४५ प्रतिशत बजेट कृषिलाई छुट्याएको हुन्छ । गैर आर्थिक लगानीको हानी नोक्सानी कसरी पूति गर्ने ।

विपद् व्यवस्थापनको कार्यक्रम उल्लेख नै छैन । सडकमा चाहीं बजेट छुट्याएको छ । विपद् व्यवस्थापन गर्ने बजेट बोलेको छैन । गाउँवस्तीमा सबभन्दा ठूलो समस्या बाढी पहिरोको हो । घुम्ती सेवा उल्लेख छैन । चुरे(तराईको कुरा आएपनि मध्य पहाडी भू भागका कुनै उल्लेख छैन ।

८८ प्रतिशत जलस्रोतको डिस्चार्ज पहाडवाटै हुने भएकाले मुहान संरक्षण गर्ने कार्यक्रम जरुरी छ । पानी भएन भने आन्तरिक विस्थापन बढ्न सक्छ । जुनकुरा केन्द्रीत गर्नु पर्ने हो परेन । तिनै क्षेत्रमा चट्याङको उच्च जोखिम छ । त्यस विषयमा उल्लेख नै गरेको छैन ।

नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठानका निर्देशक डा.शिखा थापा मगरले यो बजेट परम्परागत बजेट भन्दा फरक छ । समानुपातिक, सशक्तिकरण, समावेशी, लैङ्गिक सहभागीताको विषय परेको छ । १६ औं आवधिक योजनामा संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारलाई अधिकार दिएको छ । अनुदान बजेट, अपसंख्यक, सीमान्तकृत समुदायको समानुपातिक सहभागीता सहितको अधिकारको पहुँच आदिको उल्लेख छ ।

कार्यक्रमको अध्यक्षता नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठानका अध्यक्ष डा.जयबहादुर गुरुङ, स्वागत कार्यकारी निर्देशक डा.शिखा थापा मगर, सञ्चालन आकृति खतिवडाले गरेका थिए ।

समयमा पानी

४, सुक्खा धान १ र २, गंगासागर १ र २, तथा खुमल बास्तीलगायतका उन्नत जातका धानको खेती गरिरहेका छन् । बर्दिया, बाँके, दाङ, कपिलवस्तु, रुपन्देही, नवलपरासी लुम्बिनीमा बढी धान उत्पादन हुने तराईका जिल्लाहरु हुन् ।

प्रदेश कृषि विकास निर्देशनालयको तथ्याङ्क अनुसार लुम्बिनीका १२ जिल्लाहरुमा रोपाईंको अवस्था निकै असमान देखिएको छ । तराईका जिल्लाहरुमध्ये सबैभन्दा बढी नवलपरासी पश्चिममा रोपाईं भएको छ । जहाँ कुल २० हजार ८८७ हेक्टर धानखेती हुने जमीनमध्ये ५० प्रतिशत अर्थात् १० हजार ४४३ हेक्टरमा रोपाईं सम्पन्न भइसकेको छ । ६३ हजार ५५० हेक्टरमा धान उत्पादन हुने रुपन्देहीमा ४३ प्रतिशत अर्थात् २७ हजार ३२६ हेक्टरमा रोपाईं भएको छ भने ५० हजार १५० हेक्टर धानखेतीको क्षेत्रफल रहेको बर्दियामा १९.३१ प्रतिशत रोपाईं सकिएको छ ।

यसैगरी ३६ हजार २०० हेक्टर क्षेत्रफलमा धानखेती हुने दाङमा १५ प्रतिशत र ६६ हजार २२५ हेक्टर क्षेत्रफलमा धान रोपाईं हुने कपिलवस्तुमा पानी अभावका कारण हालसम्म मात्र १.५८ प्रतिशत अर्थात् १ हजार ५० सय हेक्टरमा मात्र धान रोपिएको छ र बाँकी खेत बाँझै छ ।

प्रदेशभरिमा सबैभन्दा कम रोपाईं बाँकेमा भएको छ, जहाँ ३३ हजार ८७० हेक्टर धानखेती हुने क्षेत्रमध्ये अहिलेसम्म मात्र १६.८९ हेक्टर अर्थात् शून्य दशमलव ५ प्रतिशत क्षेत्रफलमा मात्र रोपाईं हुन सकेको छ ।

पहाडी जिल्ला प्यूठानमा सबैभन्दा धेरै रोपाईं भएको छ । ६ हजार ५२५ हेक्टर धानखेतीको क्षेत्रफल रहेको प्यूठानमा अहिलेसम्म ८८ प्रतिशत अर्थात् ५ हजार ७४२ हेक्टरमा रोपाईं सकिएको छ, जहाँ अधिकांश खेतीयोग्य जमिनमा सिँचाई सुविधा पुगेकाले समयमै काम सम्भव भएको हो ।

यस्तै रोल्पामा ४० प्रतिशत, रुकुम पूर्वमा २५ प्रतिशत र अर्घाखाँचीमा ११.२ प्रतिशत खेतमा रोपाईं सकिएको छ । ६ हजार ५४१ हेक्टर धानखेतीयोग्य जमीन रहेको गुल्मीमा ७ प्रतिशत मात्र काम हुँदा पहाडी जिल्लाहरुमध्ये सबैभन्दा कम पाल्पामा ४ प्रतिशत मात्र रोपाईं भएको छ, जहाँ ७ हजार २८७ हेक्टर खेतीयोग्य जमिनमध्ये २९१ हेक्टरमा मात्र धान रोपिएको छ ।

रास्वपा कृषि विभागद्वारा छलफल

धनबहादुर मगर

विभिन्न काठमाडौं, बैशाख ८ राष्ट्रिय स्वातन्त्र पार्टी कृषि विभागको आयोजनामा कृषि उत्पादन, माटोको स्वास्थ्य, उत्पादन वृद्धि र बजारीकरणको विषयलाई लिएर छलफल कार्यक्रमको आयोजना गरेको छ।

उक्त कार्यक्रममा कार्यक्रम संयोजक हरिप्रसाद लम्सालले उत्पादन गर्ने कृषक र उपभोक्ता सँधै मारमा परेको बताएका छन्। मा विचौलियाहरुबाट कृषि ध्वस्त कृषिलाई अस्तव्यस्त बनाएको बताएका थिए।

कृषि औजार उद्यमी आटी नेपालका अध्यक्ष खोजराज कटुवालले संस्थागत रूपमा स्वदेशी उद्योगलाई जोड्ने उद्देश्यले आफू नेपाल फर्केको बताए।

आटी नेपालका महासचिव दीपक न्यौपानेले चीनबाट फर्केर राजा च्याउ उद्योगलाई प्रवर्द्धन गर्दै भएको बताउँदै कृषिको लागि जुनसुकै संस्थाबाट बोलाए पनि आफूहरु आउने, गरेको बताउनु भयो। विदेशी आयत बढेर जिडिपि घटेको छ।

नेपाल डेरी एशोसिएशनका उपाध्यक्ष दीपप्रसाद धमलाले देशको युवाहरु विदेशमा गएको छ। गाउँमा बाँदर र बँदेल दुख दिएको छ। कृषि उत्पादन भन्दा अर्को भविष्य छैन। यही अवस्था रहेमा केही बाँच्ने आधार हुँदैन। विश्व युद्ध भयो भने नेपालमा फर्केर आयो भने खान पुग्दैन। कसैले पनि जमीन बाँफो राख्न पाउदैन। जग्गाको कर बढी लिनु पर्छ। कर लिएर खेती गर्नेलाई सहयोग गर्नु पर्छ। कृषिको उत्पादन जिम्मा लिने चाहिन्छ।

१५ वर्ष देखि कृषिमा मिहिनेत गर्दा, कृषिमा श्री सम्पती गुमाएर निर्माण व्यवसायी भएको छु। मैले कृषिलाई उद्यमको रूपमा लिएको छु। लगानी, उपभोग भन्दा उद्यमको रूपमा जानु पर्छ।

रास्वपाले प्रति व्यक्ति आय बढाउने भनेर लागेको छ। सहयोग गर्न पर्छ। राजनीति स्वार्थ नमिलेको कारण कृषि क्रान्ति सम्पन्न गर्न सकेन।

कुरा मात्र भएको छ। देश किन बनेन। स्वास्थ्य रहने भन्ने कुरा गुणस्तरीय उत्पादनमा

भरपर्छ।

रास्वपाका कृषि विभाग संयोजक अशोक टण्डन विगानु बाहेक केही बाँकी राखेन। किसान गरिब किन हुन्छन्, जेठ महिनामा चाहिले मल आजसम्म किन आएन।

१ लाख ३५ हजार माटो परीक्षण गर्दा कुनै पनि माटोको नतिजा राम्रो छैन। जमीन बाँफो राख्न पाउँदैन भनेर कानून बनाउनु पर्छ। हामी आज १ तिहाई खेतीयोग्य जमीनमा खेती गर्छौं। २ तिहाई बाँफो छ

जमीन बाँफो किन हुन्छ ?

भूमि बैकलाई प्रयोग गरेर उत्पादन गर्ने भन्ने कुरामा जोडिनु पर्छ। मागको आधारमा उत्पादन तयार गर्नु पर्छ। हामीले उत्पादनमा मात्र जोड दियो। उत्पादनमा प्रवेश गर्ने, बजारलाई प्राथमिकता देउं। बजारको व्यवस्थापन नगरेसम्म उत्पादनमा गएर मात्र हुँदैन। गाउँपालिकाले किसानलाई ढुवानीमा सहयोग गर्दा महालेखाले प्रश्न उठायो।

व्यवहारिक रूपमा पैसा कमाउन सक्छ। बजार पायो भने किसानहरुले उत्पादन गर्छ। ९० प्रतिशत विदेशी समान आयत गरेर बिक्री गरिन्छ। इलाममा पूरै बाँफो छ। चिया, अलैंची, धुपी लगाउँछ बजारसँग किसानलाई जोड्न पर्छ।

१ हजार मेट्रिक टन रसियाबाट खबौंको धनिया बजारमा आउँछ। उत्पादन गरे पछि बजारको सुनिश्चितता चाहिन्छ। राष्ट्रिय रूपमा उत्पादन बढाउने माटो स्वास्थ्य बनाउनु पर्छ। मलाई ऋण दिने बैकले ऋण किन दिने सरकारको संरक्षण छैन।

नीतिगत रूपमा कार्यन्वयनमा सरकारी व्यूरोक्रेसीहरुले कमिशन भएन भने काम नै गर्दैन। गाउँमा सुन्तला बोक्ने युवा छैन। युवा पलाएन रोक्नुको विकल्प छैन।

म्यकिफ्टभ माटोको गुणस्तर सुधार गर्न प्राकृतिक खनिजको रूपमा प्रयोग गर्न सकिन्छ।

१. जमीनदारी प्रथा

२. भूमि ऐन

३. पुस्तान्तरणमा आधारित खेती प्रणाली

४. खुल्ला बजार अर्थनीति राम्रो भएपनि कार्यन्वयन गर्न सकेन।

५. निर्वाहमुखी कृषि छ। ४० वर्ष अधिसम्मको पुस्ता र आजको पुस्ता विविधता आउँछ। जग्गालाई नीतिगत रूपमा करार खेती गर्नेलाई उपलब्ध गराउनु पर्छ।

पालिकाले कारवाही गर्ने भन्दा पनि अबको कृषि परम्परागतभन्दा आधुनिक तरिकाले गर्नु पर्छ। कृषि शिक्षक र साना किसानले धानेको छ। विदेशमा गएर दुःख देखेर व्यवसायिक कृषिलाई कसरी व्यवस्थित गर्ने। साना किसानहरु जो टिकीरहेका उनीहरुले अनुदान पाउँदैन। रासायनिक खेतीको विकल्पमा प्राङ्गारिक मल हो। प्राङ्गारिकको विकल्प प्राविधिक एकीकृत खाद्यतत्व र एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन गर्ने गर्ने।

५५ प्रतिशत रासायनिक मलमा कृषि बजेत गएको छ। ५६ अर्बमा ३० अर्ब रासायनिक मललाई छुट्याउनु परेको अवस्था छ। विचौलिया नभई हुँदैन। खाली पारदर्शी बनाउनु पर्छ। कृषि विकास प्राधिकरण बनाउनु पर्छ। भूराजनीतिक रूपमा ५ वटा रणनीति बनाएको छ।

१ किवी, २ कफी, ३ पशुपन्छि, हावापानी अनुसार अन्य वालीहरु लगाउने फलफूल र तरकारीका लागि शितभण्डारहरु निर्माण गर्ने, ७२ प्रतिशत धानमा फोकोस् गरेका छौं। उपभोग गर्ने बानी परिवर्तन भएको कारण खाद्य नपुगेको हो। युवालाई उद्यम कसरी बनाउने ? अनुदान व्यवस्थापन दोहोर्याएर लिने नमिल्ने बनाउनु पर्छ। साना किसानलाई सहकारी मोडलबाट लानु पर्छ। विदेशीमा वीउ निर्यात गर्न सक्छौं। जस्तै: गोलभेडामा अबैको वीउ निर्यात गर्न कृषि बजार होलसेल बजार, थोक बजार, स्थानीय खाना, मरिच लहरे हुन्छ। वीउ फलाउन फल उत्पादन।

१ उत्पादनमा आधारित अनुदान:

२. सञ्जाल निर्माणमा बजार :

उत्पादन, ढुवानी, जलवायु परिवर्तन आदि समस्या छन्। राज्यले निजी क्षेत्रलाई चोरे

हुनु भनेर हेरि रहेको हुन्छ। निजी क्षेत्रलाई राज्यले सहयोग गर्नु पर्छ भनेर हेरि रहेको छैन। सबैभन्दा बढी जलवायु परिवर्तन गराउने र सबैभन्दा जोखिम पनि कृषि क्षेत्रमै छन्। उच्च मूल्य श्रृंखलाको वस्तु उत्पादन हुनु पर्छ। कृषिलाई पीपीसी मोडेलमा लानु पर्छ।

कम्पनीको कुरा गरेर मात्र हुँदैन। साना किसानलाई समेतनु पर्छ। उत्पादन र बजार समेत लानु पर्छ।

कृषि विज्ञ नारायण प्रसाद सिग्देलले धेरै पालिकाले पढ्दै कमाउँदै व्यवहारमा ल्याएको पाइन्छ। हामी काम गर्दैनौं। १/२ लाख विद्यार्थीहरूलाई एक महिना पछि फले फर्सी फलाउन लगाउँ भन्ने हो। खेतवारी बाँझो पटकै नराखौं। क्युवाको मोडलमा हरित क्रान्ति गर्नु। अमेरिका, रूसको कृषि प्रविधि माडेलमा लानु पर्छ। गाउँक्षेत्रको ७०० विद्यालयमा १३० मा भन्थ्यो। स्थानीय सरकार मागमा गएर सानैबाट १००० मा जान्छ। लाखमा जान्छ। माथिबाट एकैपटक भर्छ।

७५३ वटा सेनाको व्यारेकमा केरा, आलु खेती गरौं। प्राङ्गारिक मल बनाउन सम्भव छ। खेतबाट पेटमा ल्याउने सम्भव छ। बोट बिरुवाले खाने फोहोर नै हो। भोल मल बनाउनु पर्छ। रासायनिक मल होइन। २ अर्बको खरानी बनाऔं। २७३ मा १७२ दाना फलेको थियो। सिमल तरुल ८० करोड उपभोग गर्न रहेछ। ६५ ग्राम चाउ(चाउमा ६० ग्राम मैदा प्रयोग हुन्छ। किन्न स्थानीय सरकारले ग्यारेन्टी गर्नु पर्छो।

राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीका माननीय डा.सुजता तामाङले कृषि प्रणालीका खाद्य प्रणाली विग्रेको छ। खाद्य प्रणालीमा सुधार नगरीकन कृषिमा सुधार आउँदैन। अल्पकालमा केन्द्रीत हुने, उत्पादन वृद्धि गर्ने, उत्पादन बढाएर आयत प्रतिस्थापन गर्न सकिन्छ। सबैलाई समेतितने गरि गर्नु पर्छो। हाम्रो कृषि न परम्परागत भयो न आधुनिक भयो। पहाडको जमीन निकै बाँझो भयो। राम्रो छ भन्ने निर्फर्षमा जाऔं। सबैलाई भनौं। जमीनको वर्गीकरण, भूगोल छुट्याएर एकीकृत खेती प्रणालीमा जां। माथिल्लो खेतमा बसाई सराईका कारण बाँझो रहेको छ। बसाईसराई रोक्नु पर्छ। निजी लगानीमा सामूहिक खेती टिमुर, तेजपात, सामूहिक खेती तर्फ जानु पर्छ। ६० वर्षको लागि एकीकृत खेती प्रणाली, एकीकृत वस्तु लगाउनु पर्छ। वस्तीमा मानिस बस्छन्। जो कृषि पनि गर्छन् मजदुरी पनि गर्छन्।

होम स्टे बनाएर भविष्य सुनिश्चितता गर्नु पर्छ। कृषिमा आधुनिकीकरण कृषि औजार र अनुदान काम गरेकालाई हुनुपर्छ यहाँ त्यस्तो छैन।

संरचनाले फरक पारेको छ। तीन तहको राज्य संरचनाले अष्टेरो पारेको छ। उत्पादन पनि भयो। कृषिलाई उद्योगमा लाने। वाइप्रोडेक्ट सामूदायिक वन माथिल्लो बेल्ट जडीबुटी लगाउन काम लाग्छ।

सामूदायिक वनका भाडीहरू उपभोगमा लानु पर्छ। त्यसबाट भर्मी कम्पोष्टको खेती गर्नु पर्छ। प्रत्येक स्थानीय तहले बनाउनु पर्छ। त्यसो गर्न सकियो भने २० जनाले काम पाउँछन्। बाँझो खेतमा भटमास लगाऔं। सबभन्दा महँगो त्यही छ। सबैभन्दा सजिलो खेती गरौं।

रासायनिक मल पूरै प्रयोग ११ प्रतिशत नाइट्रोजन बोट बिरुवालाई चाहिन्छ। ३ महिनामै उत्पादन हुने देशमा खै सिकाएको छ। स्मार्ट एग्रीकल्चर इजरायलमा गर्छ। कृषि पेशा सुरक्षित छ। बजार सुनिश्चित छैन। उत्पादन र उत्पादकत्व प्रति हेक्टर अष्ट्रेलियामा १० क्विन्टल हामीकहाँ ६ क्विन्टल पनि फल्दैन। नेपालमा माटो प्रयोग हुनुको लागि वैज्ञानिक र किसान कहाँ जानु पर्छ। उच्च उत्पादन दिने बीउ उन्मोचन गर्न सकेको छैन।

हाम्रा स्रोत साधन प्रयोग गरेर ६० लाख २१ हजार ४२ मेट्रिक टन धान फल्छ। किसान घटेको छन्। स्मार्ट एग्रीकल्चर गर्दा १० प्रतिशत किसान भए पुग्छ।

वायो फर्टिलाइजर रासायनिक मलको ठाउँमा प्रयोग गर्न सक्छ।

(युवालाई कृषि पेशामा आकर्षित गर्न कृषि पेशा सुरक्षित गरौं भन्ने राज्यको नीति हुनु पर्छ। कृषिमा पैसा छ। नभएर नजानेको केही होइन। औगौकरण गर्ने कुरा आएन। अनुदानमा जोड दिनु पर्छ। धान २ सिजनमा फल्छ। ८ हजार मिटर देखि १८ सय मिटरसम्म कफी फलाउन सक्छौं।

कृषि जहाँबाट विग्रेको छ, त्यहाँबाट शुरू गरौं। ५० हजार जागिर खाएर कसरी बाँच्न विदेश नगए के गर्ने ?

हामीले चिन र भारत जस्ता ठूला देशसँग प्रतिस्पर्धा गर्न सक्दैन। जो पनि जोडिन सक्ने व्यवसाय भनेको कृषि हो।

२०३६ सालदेखि ६ सय मेट्रिक टन भन्दा बढाउन सकेको छैन। मानसिक रुपमा केही हुँदैन भनेर पीडित छौं। ४५ दिनमा जर्मिनेशन आउँछ। त्यसको ठाउँमा ग्राफ्टिङ गर्न सकिन्छ। कृषि बाली बीमा गर्नु पर्छो।

आटी नेपालका महासचिव दीपक न्यौपानेले उत्पादन नीति छुट्टै चाहिन्छ। आयत नीति मेड इन नेपाल बनाउनु पर्छ। नीतिले गर्दा सम्भव नभएको हो। १५ वर्षदेखि मेशिन बाँडेको छ। सहूलियत ऋण, उत्पादन आधारित ५० प्रतिशत अनुदान दिनु पर्छ।

१. जमीन राष्ट्रियकरण

२. उत्पादन गर अनुदान लैजाउ

४. बीउ विजन, जमीन सरकारको जिम्मा, काम गर्ने र उत्पादन गर्ने किसानको जिम्मा, ठूलो सानो मभौला उद्योग, सबै सहभागी हुन्छ। जे जस्तो कृषि छन् पारिवारिक कृषकहरू छन्। माटो किसान उपभोगको कोल्ड स्टोर रासायनिक मल खरीदमा कतौटी गर्नु पर्छ। नीतिगत रुपमा भएपनि कार्यन्वयनमा आएको छैन। मन्त्रीलाई कन्भिन्स गर्न सक्थौं भने कार्यन्वयन हुन्छ। बजेट व्यवस्थापनले गर्दा कृषि सम्बन्धी लगानी भयो भने लामो समयको परियोजनाको रुपमा गर्न सक्छौं। विभागिय क्रियाकलाप बढाईदिनु होला। सहजीकरण गर्न तयार छु।

नेपालमा तथ्याङ्कगत आज पनि ६५ प्रतिशत किसानहरू छन्। १८ प्रतिशत हामी कृषि कर्ममा लाग्ने धनी चाहिँ भडराखेको छैन। १८ प्रतिशतमा नभारिकन कृषिमा धनी हुँदैन। सिँचाईको कुरा तराइमा लेभल घटेको छ। २ लाख विगाह जमीनमा सिँचाई पुगेको छैन। सिँचाई पुऱ्याउन सके मधेशको जीवन परिवर्तन हुन्छन्। तराईमा सिँचाई नहुँदा मरुभूमिकरण भएको अवस्था छ। मधेशको कृषिमा परिवर्तन हुँदा त्यहाँको जीवन परिवर्तन हुन्छ।

यो भन्दा सहज कहिल्यै पाइदैन। पहिलेको बहुमत सरकारले किन काम गर्न सकेन ? कर्णाली प्रदेशलाई गुरु योजना बनाउने:

किसानको उत्पादन खरीद गर्छ। विश्वभर विक्रछन्। तर कम भयो भने टिपेर फाल्छन्। बीमाले पूरा कभर गर्छ। किसानको वर्गीकरण गर्नु पर्छ। इजरायलमा ३ प्रतिशत किसान छन्। स्याउ जहाँ फल्छ त्यही फलाउनु पर्छ। पकेट क्षेत्रको कृषि उत्पादन हुवानी प्रमुख समस्या हो। कोल्ड स्टोर चैन, कृषि बीमा प्रभावकारी छैन।

मुक्तिनाथ कृषि कम्पनीका बजार निर्देशक कृष्ण शर्माले २५ देखि ३० लाख कसरी उठाउने ? नेपालको कृषि २९ साल अगाडि बनेको संरचनाले मात्र धानेको छ। बैकले नपत्याएको होइन, किसानले कुरा राख्न नसकेको हो।

एन्टिवायोटिकको प्रयोग गर्नु हुँदैन : महानिर्देशक दाहाल

काठमाडौं, वैशाख २०, नेपाल पशु चिकित्सक संघको आयोजनामा अन्तरक्रिया कार्यक्रमको आयोजना गरेको छ। संघको २६औं वर्षमा प्रवेश गरेको उपलक्ष्यमा कार्यक्रमको आयोजना गरेको हो। कार्यक्रममा “Veterinarian Food and Health” पशु स्वास्थ्यको महत्वलाई बुझाउन र भेटरीनरीलाई एकै रूपमा ल्याउने स्वास्थ्य लागि जुनोटिक रोग मानव स्वास्थ्य, जनवारको स्वास्थ्य विषय वस्तुहरू महत्वको बारेमा प्रकाश पार्ने उद्देश्यले कार्यक्रमको आयोजना गरेको हो।

कार्यक्रममा खाद्य र स्वास्थ्य औषधीहरू प्रति कतिको सचेत छन्? देशको किसानहरू आशिक रूपमा सचेत छन्। परम्परागत किसानहरूबाट अनावश्यक औषधीको प्रयोग, औषधीको डोज जस्ता : गाउस्तरीय प्राविधिक सेवा विक्रेताहरूको प्रयोगशाला प्रयोग औषधीको विक्रीमा नियमित नियमन। किसानलाई दोषदिनु भन्दा सही जानकारी दिनु पर्छ।

भेटरीनरी विद्यार्थी रोजिना यादवले प्राइमरी प्रोडक्सन नै सबैभन्दा प्रमुख कुरा हो। सहकार्य र संयोजन कायम गर्न सकेको छैन। भेटरीनरी सन्देश दिन एशोसिएसनले जोड दिनु पर्ने हो। आज घोषणा गर्ने अवस्था छ कि छैन? मिसइन्फेक्शन र डिस्टिफर्मेसन भएको छ। पशु पशुसेवा विभागले स्थानीय तहलाई कार्यन्वयन तहसम्म सिफारिस गरेको छ। एन्टिवायोटिक कहि पनि दिन पाउँदैन। दानामा मिसाउनु भन्नु दण्डनीय छ। एन्टिवायोटिक दिन बन्द गर्नु पर्छ। गाईभैसीका लागि ३ वटा साँढे र ३ वटा राँगा अमेरिका र कोरियाबाट ल्याएका थिए। अब हामी आफै सुधार गरेर लान्छौं। यसको कार्यगत क्षेत्र ७९ जिल्लाको विस्तार भएको छ।

८० प्रतिशत बीमा अनुदान दिएको छ। ४ वटा निकायसँग समन्वयको कुरा उठेको छ। कुखुरामा हर्मनको प्रयोग हुँदैन। एन्टिवायोटिक सुरक्षित अवथामा छौं। हर्मोन लगाएर ठूलो बनाएको सत्य होइन। एन्टिवायोटिक रेजिड्यू घटाउने विश्व पशुचिकित्सक संस्थाबाट आएको नारालाई आत्मसाथ गरेर जान्छौं।

राष्ट्रिय उपभोक्ता मञ्चका अध्यक्ष प्रेमलाल

महर्जनले र उपभोक्ताले स्वास्थ्य खानेकुरा कहिलेसम्म पाउन सकिन्छ होला? उठाएका थिए।

मेरो ४० वर्षको अनुसन्धानमा आफैलाई पनि थाहा छैन। हामी उपभोक्ता किसानले उत्पादन गरेको माछा, मासु, अण्डामा जोखिम धेरै छ। एन्टिवायोटिक अवशेषहरू अति छ। बोइलर कुखुराको हर्मन र विषहरूको प्रयोग जथाभावी प्रयोग गरेको अवस्था छ। दाना खुवाउने नाममा जथाभावी हर्मन प्रयोग गरिएको छ भन्नु कुरा आएको छ। भेटरीनरी चिकित्सकहरूबाटै प्रमाणीकरणलाई प्रभावकारी नियमन बढाउनु पर्ने। कृषि व्यवसायमा जनचेतना, सचेतना गराउने कुरामा ध्यान दिनु पर्छ।

म काठमाडौंको नेवार भैसी काटेको देखा घिन लाग्छ। महानगरले २० औं वर्षदेखि प्रयास गरेको छ। छलफल भएका छन्। असल पशुपालन अभ्यास जरुरी छ। फ्रेस मासु चाहिन्छ भनेर लिएर जाने हामी आफै हो। हामी युरोपको स्तरमा नजाऔं।

महर्जनले देशैभर कुखुराको मासुजन्य खाद्य पदार्थ कसरी खानु पर्छ। महिला गृहणी, खाद्यजन्य पदार्थमा विषादी न्यूनिकरण गर्न कसरी सिकाउने, शंका लागेर पनि आयो। जुन वस्तुमा मूल्य र गुणस्तरमा कहिल्यै पनि सम्झौता हुनु हुँदैन। १९७० तिर खाद्य गुणस्तर ऐन फार्म लेभलमा पुऱ्याउने उत्तरदायित्व बोध गर्नु पर्ने अवस्था छ। सम्पूर्ण स्टेक होल्डरहरूले कच्चा पदार्थको गुणस्तरको कुरामा धेरैसँग अन्तरक्रिया हुन जरुरी छ। माध्यस्तकर्ता धेरै भएकाले स्टेक होल्डरहरू सचेत भएर काम गर्नु भन्ने उपभोक्तासम्म आइपुग्दा कम गर्न सकिन्छ। खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभागका खाद्य

अधिकृत डा. ईश्वर सुवेदीले जनस्वास्थ्यका कुरामा पशुजन्य उत्पादन उपभोक्तासम्म पुऱ्याउँदा संयोजन कसरी गर्न सकिन्छ? मानव स्वास्थ्यमा ६० प्रतिशत घातक

रोगहरू कहिले न कहिले लागिरहन्छ। वर्णमा एकपटक भेला गरेर छलफल गरेर मात्र होइन इपिडियोलोजी सेक्सनले बारम्बार

कार्यक्रमहरू गर्नु पर्छ। एउटा पशुबाट अर्को चिकित्सकसम्म कुरा पुग्दैन। पोलिसी डायलगा सँगसँगै टेबुलमा गर्नु पर्ने। केही मानवीय कार्यहरूमामा जनवारको स्वास्थ्यमा परिवर्तन जरुरी छ। इलभ जम्बवतिज : बल (बनभभलत व्यप्लतथि ब्ममचभकक गर्ने डिजाइन गरेको छ। सबैतिर सबै सेक्टरसँग बस्नु पर्छ। कार्यकारीहरू बीचको सहकार्य मिलाउनु पर्छ।

पशुजन्य रोगहरूका बारेमा एकेडेमेसिया सिनियर भेटरीनरीको नाताले अन्तरसम्बन्ध गरेर जान सक्छौं। प्रभावकारी बनाउने सक्छौं। पशुहरूको अभिभावक हुर्काउनु पर्छ भन्ने कुरालाई बच्चा पाएपछि बच्चालाई कसरी हुर्काउनु पर्छ भनेर नीतिगत रूपमा आएको कुरालाई विशेषज्ञहरूले सहकार्य र संयोजन लिएर जाने हो भने धेरै कुरामा समस्याको समाधान हुन्छ। मेरो जिम्मेवारी के हो। मेरो उत्तरदायित्व के हो भन्थौं भनेर सोचेर काम गर्न सके नतिजामुखी बनाउन सक्छौं।

कार्यन्वयनको स्तरमा अत्यन्तै कमजोर छ। सकिदैन, सक्छौं भन्ने मनस्थितिमा गयो भने।

पशु सेवा विभागका महानिर्देशक डा. महेश दाहालले एन्टिवायोटिकहरूले आजैबाट काम गर्न सकेनौं। कैलालीमा बालकहरूको मृत्युको कारण कुखुराको सडेको मासु खाएर मृत्यु भएको दुःखद घटना हो। संक्रामक रोगहरूको समाचार मिडियामा पुष्टि नगरीकन आयो। जो पशुपालन क्षेत्रमा अपजस आयो फेरि यस्तो नआओस भनेर सचेत हुनु पर्छ।

असल पशुपालन अभ्यास:

पशु सेवा विभाग र स्वास्थ्य सेवा विभागको

ऐन आउन सफल भएको छ। त्यसलाई टेकेर स्वास्थ्य सेवा विभाग धेरै काम गर्न सक्छ। ८५ प्रतिशत व्यापार घाटामा छ। पशुपालन, आयत र निर्यात पनि गछौं। आयतको तुलनामा जम्मा १५ प्रतिशत निर्यात, ४ अर्ब ५१ करोड छुर्पी निर्यात भएको छ।

भूमि खण्डिकृत भएको कारण पशुपालनमा प्रभाव परेको छ। सेवा क्षेत्र : नन प्रोफिटेबल ५ वटा वृहद समूहमा विभाजन गरिएको छ। घर परिवारलाई सेवा पुऱ्याउने हो नाफा घाटाको कुरा हुँदैन।

प्रविधि र मल, बीउ, विज्ञता, जे छ त्यही आएको छ। उपभोग, निर्माण, व्यापार के हो ?

संकुचनमा मात्र छौं भनिन्छ। २४ प्रतिशत जिडिपको हिस्सा स्ट्रक्चर ठूलो छ। प्राइमरी क्षेत्रबाट सेवा क्षेत्रमा हामफाल्न खोजेको हो कि जस्तो लाग्छ।

नेपाल राष्ट्र बैंकसँग बसेर छलफल गर्ने गने प्रचलन थियो। ३ वटा कुरा राष्ट्र बैंक, नेपाल सरकारको आर्थिक सल्लाहकार जिडिप म्याक्रो इकोनोमिक्स प्रक्षेपण गर्ने गरेको छ। हामीले पनि सुभाब दिने गरेको छौं। जिडिप कति प्रतिशतले बढ्छ थाहा छैन। हाम्रो उस्तै खालको फिगर ३०-८७ जिडिप आयत अर्थतन्त्रलाई बुझ्ने दृष्टिकोणको आवश्यक छ। गत आवमा ४.४३ प्रति वृद्धि ३.८५ सम्म कायम हुने अनुमान राम्रो हो। २००८३/०८४ आवमा क्षेति जेञ्जी आन्दोलनको कारण ठूलो असर पुगेको छ। चुनाव हुन अगाडि व्यवसायिक वातावरण बनेको थिएन। अन्तरिम सरकारको राम्रो मिहिनेत छ। नेपाल राष्ट्र बैंकको मौद्रिक नीति अनुसार आन्तरिक र वाह्य पर्यटन क्षेत्रमा सेवा क्षेत्रहरु सुधार भएर राम्रो भयो।

क) सुशासनको शुरु गरेको छ।

ख) समृद्धि हुने आशा छ। समाधान तर्फ जाने अपेक्षा गरेका छौं।

अन्तरक्रिया कार्यक्रमका प्रमुख तथ्याङ्क अधिकारी रामशरण खरेल आफ्नो प्रस्तुतीमा राष्ट्रिय कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा सार्वजनिक गरेर ४ महिने अनुमान सार्वजनिक गरेका थिए। गत वर्षको परिमार्जन र फाइनल गरेको छ। आकार ६६ अर्ब गत वर्ष भन्दा १.९९ प्रतिशत ४ अर्ब अर्थ बढेको छ। राष्ट्र बैंकका अनुसार नयाँ प्रक्षेपण सन्तुष्ट रहेको तथ्याङ्क नीति प्रयोग होस् भन्ने अपेक्षा छ। आईएमएफमा विश्व बैंक अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डलाई एडप्ट गरेर तथ्याङ्क बनाएको

छ। सम्पूर्ण सेवा एकीकृत गरेर काम गर्न तयार छौं।

किसान पोषण र सुरक्षित उत्पादन:

- १ रोग वर्डफ्ल्यू,
२. पशुमा खोरेत,
३. कुखुरामा वर्ड फ्ल्यू
४. औषधी प्रयोगमा चुनौती,
५. आफैले उत्पादन गरेको औषधीको प्रयोग,
६. गुणस्तरीय दाना र औषधीको अभाव,
७. प्राविधिक सेवा,
८. दक्ष भेटरीनरीको कमी,
९. बजार मूल्यको अनियमितता र अस्थिरता,
१०. पशुपन्छि वीमा प्रायः साना किसानको लागि समस्या,
११. दुर्गमका किसानहरुले सल्लाह दिन गान्छो,
१२. जनचेतनाको कमीले औषधीको बढी प्रयोग,
१३. तालिम सञ्चालन,
१४. बजारको सुनिश्चितता छैन। उत्पादन गर्ने बेलामा मूल्य पाउँदैन,
१५. औषधी उपलब्धतामा सहजता।

प्रभावकारी ढंगले बजार अनुगमन गर्ने हो। वाणिज्य विभागको टोली गुणस्तरको बारेमा जान्दैनन्। टोली जान्छ उनीहरु स्वास्थ्यको बारेमा जान्दैन। विज्ञहरुको संयुक्त टोली निर्माण गर्नु भने संयोजन गर्न सहज हुन्छ। स्वास्थ्य वस्तु सुनिश्चित आदान प्रदान भएन। बजारको अवस्थाको के छ भनेर आ(आफ्नै तालमा काम गरेको छौं। संयोजन गर्न नसक्दा एउटै काममा पनि केही समस्या निम्त्याएको छ।

खाद्य प्रविधि क्षेत्रको तालिम लिएर भेटरीनरी क्षेत्रको तालिम लिएको छैन। नीगगत कुरामा उपभोक्ता संरक्षण ऐन २०७५, स्वास्थ्य ऐन २०७५ छ भनेर थाहा छ। कहाँनिर टेकेर काम गर्नु पर्छ भनेर थाहा छैन।

खाद्य गुणस्तर:

पशुजन्य उत्पादनहरुमा एसीडिटी के छ। उपभोक्ताको स्वास्थ्य माथि नकारात्मक असर नपरोस् भनेर सबै सचेत हुन धेरै चुनौतीहरु छन्। जस्टिफाई हुनु पर्छ। पानीमा जिएटी पाउनु पर्छ। दक्ष प्राविधिक जनशक्तिको कमी छ। भौतिक रासायनिक प्रयोगशाला छैन। सुरक्षाको लागि जुन स्तरमा पुग्नु पर्थ्यो। त्यहाँसम्म पुगेको छैन। प्रणालीगत आधारमा डेरी क्षेत्र चाहिँ राम्रो छ।

मासुजन्य वस्तुहरुमा आउने रोगहरु दूध, माछा, मासु पशुसँग जोडिएर आउने भएकाले पशुजन्य स्रोतमा स्वास्थ्य खानाहरु खानु पर्छ। संयुक्त रुपमा स्थानीय स्तरमा

सरकारले नियमन, सचेतना, जनचेतनाका कार्यक्रमहरु आवश्यकता छ।

नीतिगत तहमा प्रशिक्षित गर्नु पर्ने हो। समस्याको समाधान उन्मुख हुनसक्छ। ती कुरामा हामीले कुन कुरा खानु हुन्छ, खानु हुँदैन भनेर थाहा छ। तर खाना नहुने कुरालाई प्रसय दिन्छौं।

गुणस्तर नियन्त्रणको कुरा सर्टेन खाने कुराहरु जुनोटिक रोगका विषयमा ६० प्रतिशतलाई थाहा छ। पशु स्वास्थ्यको हिसाबले **What is Veterinarian Role ?** एकेडेमिसियन भूमिका महत्वपूर्ण हुन्छ। यसले ४६ प्रतिशत खानयोग्य तल्लो तहसम्म पुऱ्याउने भूमिका खेल्छ।

व्यवहारिक रुपमा संघीयता आईसकेपछि पशुसेवामा संघीयता लागु भएन। स्थानीय तहको क्षमता अभिवृद्धि गर्नु आधारभूत पशुसेवा तह बन्ने क्रममा छन्। तत्काल एक पालिका, एक पशु चिकित्सक, एक गाउँ, एक पालिका, एक प्राविधिक स्थानीय तह सक्षम नभएसम्म कार्यान्वयन हुन सक्दैन।

राष्ट्रिय पोष्ट हार्भेष्ट तालिम लिएको छैन। केही रोगहरु नियन्त्रित अवस्थामा छ। सार्क मुलुक पिपिआर छैन भनेर घोषणा गर्नु पर्छ। ८५ प्रतिशत देखि ९५ लाख बँगुर छन् भने १४ लाख गर्न हो की ५ लाख किनः लम्कीको बेलामा भ्याक्सिन जान सकेन। तत्काल भ्याक्सिन लगाउनु पर्छ भन्दा ल्याव परिक्षण गर्नु भन्दा-भन्दै १७ जिल्लामा फैलियो।

वर्ड फ्लु नियमावाली हामीसँग छ। वीमालाई प्रभावकारी बनाउन राष्ट्रिय वीमा संस्थानलाई आग्रह गरेका छौं। केही भएको छैन भन्ने भन्दा पनि केही हुँदैछ। विभाग भ्याक्सिन निशुल्क वितरण गर्छ। उत्पादनमा आधारित अनुदानलाई व्यवस्थित गर्नु पर्छ। राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघका महासचिव महानन्द सापकोटाले तीन तहको सरकारको संयोजन भएको देखिदैन। स्थानीय तहलाई ओरिन्टेशन गराउनु पर्छ। कृषिमा ३६५ दिनमा उपभोक्ताको माइण्ड चेञ्ज गर्नु पर्छ। पशु सेवा केन्द्रहरु १ हजार कार्यालयको स्थापना गरि सेवा दिनु पर्ने बताउनु भयो। गुणस्तरीय प्रोडक्सनमा कमी कमजारीहरु कहाँ छन्। प्राइमरी प्रोडक्सन ध्यान दिने माइक्रो वायोलोजीले कसरी थाहा पाउने ? गुणस्तरमा राम्रो बनाउने सक्थौं भने धेरै समस्या समाधान हुँदै जान्छ। आगामी दिनमा कुन कुरालाई प्राथमिकता दिएर जानु पर्छ भनेर कार्यक्रम बनाउनु पर्छ।

आज २३ औं राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाईं महोत्सव २०८३ सम्पन्न

निराज रानाभाट

काठमाडौं असार १५, “जलवायुमैत्री प्रविधि, धानमा आत्मनिर्भरता र समृद्धि” मूल नाराका साथ ‘२३ औं राष्ट्रिय धान दिवस तथा

रोपाईं महोत्सव (२०८३) विभिन्न कार्यक्रमहरूको आयोजना गरी देशैभर मनाएको छ। जलवायु परिवर्तनको कृषि क्षेत्रमा नकारात्मक प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्दै धान खेतीमा जलवायु अनुकूलन प्रविधिको अनुसन्धान, विकास, प्रसार तथा प्रयोगलाई प्रोत्साहित गर्नु यस वर्षको दिवसको मुख्य सन्देश रहेको छ।

नेपालमा ४१ लाख ३१ हजार कृषक घरघुरी मध्ये २७ लाख ६५ हजार घरघुरी धान खेतीमा आवद्ध रहेका छन् र कूल खेती गरिएको जमिन मध्ये ५४ प्रतिशतमा धान खेती हुने गरेको छ (राष्ट्रिय कृषि गणना, २०७८)। कृषि गार्हस्थ्य उत्पादनमा धानवालीको करिब १३ प्रतिशत हिस्सा रहेको तथा कूल खाद्यान्न वाली उत्पादनमा धानवालीको हिस्सा ५० प्रतिशत रहेको छ (कृ.प.वि.म., २०८२)। धानवालीको उत्पादनले मात्रै नेपालको कूल गार्हस्थ्य उत्पादनमा करिब २ खर्व रुपैयाँ बराबरको योगदान गरेको छ। नेपाली कृषक परिवारको जनजीवीका, कृषि उत्पादन, मुलुकको समग्र खाद्य सुरक्षा र अर्थतन्त्रमा योगदानका कारण नेपाल सरकारको दिर्घकालीन तथा आवधिक योजना एवं वार्षिक विकास कार्यक्रममा धानवाली प्राथमिकता प्राप्त वाली रहँदै आएको छ। आ.व. २०७६/७७ मा १४ लाख ५८ हजार ९ सय १५ हेक्टरमा ५५ लाख ५० हजार ८ सय ७८ मे.टन धान उत्पादन भएकोमा आ.व. २०८१/८२ मा १४ लाख २० हजार ६ सय ३६ हेक्टरमा ५९ लाख ५५ हजार ४ सय ७६ मे.टन धान उत्पादन भएको थियो।

विगत पाँच वर्षमा धानवालीको उत्पादकत्व ३.८० मे.टन प्रति हेक्टरबाट वृद्धि भई ४.१९ मे.टन प्रति हेक्टर भएको छ। पछिल्लो वर्षहरूमा धानवालीको क्षेत्रफल क्रमशः घट्दै गएतापनि उन्नत बीउ विजन तथा मलखाद प्रयोगमा वृद्धि एवं प्रविधि प्रसारका कारण उत्पादकत्वमा आएको वृद्धिले धानवालीको कूल उत्पादन वृद्धि भएको छ। नेपालमा करिब ७० लाख मे.टन धान आवश्यक रहेकोमा

विद्यमान उत्पादनका आधारमा करिब १० लाख मे.टन अपुग हुने देखिन्छ। साथै, विगत केही वर्षमा उपभोक्ताको खानेबानीमा आएको परिवर्तनका कारण मसिना तथा बासनादार चामलको माग वृद्धि हुँदा धान चामलको आयात समेत उल्लेख्य भएको छ।

वि.सं. २०६१ सालबाट सुरुवात भएको राष्ट्रिय धान दिवस मनाउने परम्पराको २३ औं संस्करण २०८३ असार १५ मा नेपाल

कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) अन्तर्गत राष्ट्रिय वाली विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटारमा कृषि विभागका महानिर्देशक प्रकाश कुमार सञ्जेल, कृषि तथा प्राकृतिक स्रोत समितिका सभापति अशोक कुमार चौधरी, राष्ट्रिय योजना आयोगका सदस्य डा. देवेन्द्र गौचन, कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालयका सचिव डा.राजेन्द्र प्रसाद मिश्र, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) का कार्यकारी निर्देशक डा. श्रीमत श्रेष्ठलगायतको उपस्थितिमा विशेष समारोह आयोजना गरी मनाइएको छ। नेपाली समाजमा असार १५ लाई ‘दही-चिउरा’ खाने पर्वका रूपमा समेत लिइन्छ। मानो रोपेर मुरी फलाउने यो महत्वपूर्ण समयमा किसानहरू दिनभर खेतको काममा व्यस्त हुने र ऊर्जाका लागि दही-चिउरा खाने मौलिक परम्परा रहि आएको छ।

असार महिनालाई नेपाली कृषकहरूले वर्षभरिका लागि खाद्यान्न जोहो गर्ने मुख्य समयका रूपमा लिने गर्दछन्। नेपालको कूल गार्हस्थ्य उत्पादनमा धानको योगदान उल्लेखनीय रहेको छ। आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र र खाद्य सुरक्षाका दृष्टिले धानको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु राष्ट्रिय आवश्यकता बनेको छ। आजका दिन किसानहरू हिलो खेल्दै, असारे गीत गाउँदै र धान रोप्दै हर्षोल्लासका साथ यो उत्सव मनाइरहेका छन्।

बर्ड फ्लु संक्रमण: सचेत रहन विभागको निर्देशन

काठमाडौं असार ९, पशु सेवा विभागका महानिर्देशक डा.उमेश दाहालले प्रेस

उच्च मृत्युदर भएको संक्रामक रोग हो। विगत तीन महिना देखि नेपालका विभिन्न

विज्ञापित प्रकाशित गरि संक्रामक रोग बर्ड फ्लु प्रति सचेत सहन किसान लगायत सर्वसाधारणहरूलाई अवगत गराएका छन्। विज्ञापितमा बर्ड फ्लु (एचएन) पन्छिमा लाग्ने

स्थानमा बर्ड फ्लु रोग देखा परेकोमा सो रोगलाई तत्काल नियन्त्रणका लागि पशु सेवा विभागका उप-महानिर्देशकको बाँकी २६ प.ष्ठ

डब्लुएफओ सञ्चालक सदस्यमा पाठक निर्वाचित

काठमाडौं, जेठ २८, किसानहरूको विश्व संगठनको सञ्चालक समिति सदस्यमा एसिया महादेशका मुलुकहरू मध्येबाट नेपालका खेम बहादुर पाठक दोस्रो कार्यकालका लागि निर्वाचित हुनुभएको छ ।

केन्याको राजधानी नैरोबीमा आयोजना भएको डब्लुएफओको साधारण सभा तथा वार्षिक बैठक (८-११ जुन २०२६) अन्तर्गत भएको निर्वाचनबाट पाठक आगामी २ वर्षको कार्यकालका लागि सञ्चालक समिति सदस्य पदमा सर्वसम्मत निर्वाचित हुनुभएको हो ।

पाठकले नेपालको ग्रामीण क्षेत्रको आर्थिक(सामाजिक रूपान्तरण, गरिबी निवारण तथा साना किसानहरूको हकहितका लागि पुऱ्याउनुभएको अतुलनीय योगदानको कदर गर्दै एसिया महादेशका देशहरूले उहाँलाई पुनः दोस्रो कार्यकालका लागि सर्वसम्मत रूपमा निर्वाचित गरेका हुन् ।

केन्याको नैरोबीमा सम्पन्न साधारण सभाले आगामी दुई वर्षे कार्यकालका लागि विश्वभरका विभिन्न ७ महादेशीय कृषि सहकारी तथा किसान संगठनका नेतृत्वकर्ताहरू समेटेर नयाँ कार्यसमिति चयन गरेको छ । नयाँ कार्यसमितिको अध्यक्षमा केन्याका डा.डुयानियल म्वेन्डाह एम'माइलुथा ९म्चाम्वलर्भा :धभलमवज :वर्षगतजब) र उपाध्यक्षमा अष्ट्रेलियाकी फियोना सिम्पसन (fiona Simson) निर्वाचित हुनुभएको छ ।

यसैगरी सञ्चालक समिति सदस्यहरूमा एसिया क्षेत्रबाट नेपालका खेम बहादुर पाठक सर्वसम्मत चयन हुनुभएको छ । त्यस्तै अफ्रिका क्षेत्रबाट मोरिससका गुनशाम सीबोरुन, युरोप क्षेत्रबाट वेल्जियमका पिटर भेरहेलेट र उत्तर अमेरिका क्षेत्रबाट वेस्ट भर्जिनिया, अमेरिकाका रोब लारेउ, ल्याटिन अमेरिकाबाट इलोइसा फ्रेडकिंग सञ्चालक समिति सदस्यमा निर्वाचित हुनुभएको छ ।

पाठक यसअघि सन् २०२४ मा पनि एसिया महादेशका मुलुकहरूको प्रतिनिधित्व गर्दै डब्लुएफओको बोर्ड सदस्यमा निर्वाचित हुनुभएको थियो ।

नेपाल कृषि सहकारी केन्द्रीय संघ लिमिटेडका संस्थापक अध्यक्ष तथा हालका मुख्य सल्लाहकार र साना किसान विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था लिमिटेडका अध्यक्ष र राष्ट्रिय सहकारी महासंघका उपाध्यक्ष समेत रहनुभएका पाठक नेपालको सहकारी आन्दोलनका अगुवा व्यक्तित्व हुनुहुन्छ ।

उहाँ नेपाल सरकारबाट 'प्रवल जनसेवा श्री चतुर्थ', नेपाल सरकारबाट 'सहकारी पुरस्कार' र अन्तर्राष्ट्रिय सहकारी महासंघ (ICA) एसिया-

प्रशान्त क्षेत्रबाट 'प्रेरणादायी सहकारी नेता' जस्ता प्रतिष्ठित सम्मानबाट सम्मानित भइसक्नुभएको छ । उहाँकै नेतृत्वमा कृषि केन्द्रीय संघले सन् २०२३ मा रोममा एफएओ (FAO) पार्टनरसिप अवार्ड समेत प्राप्त गरेको थियो ।

उक्त सम्मेलनमा विश्वभरका ९० भन्दा बढी देशका १ हजार भन्दा बढी किसान अगुवा, नीति निर्माता र कृषि विज्ञहरूको सहभागिता रहेका थिए ।

हल गोरु पाल्ने ११५ कृषकलाई पाँच-पाँच हजार रकम प्रदान

स्याङ्जा, असार १६, गल्याङ नगरपालिकाले हल गोरु पाल्ने ११५ जना कृषकलाई प्रोत्साहनस्वरूप जनही पाँच हजार रुपैयाँ उपलब्ध गराएको छ । यान्त्रिक हलोको बढ्दो प्रयोगसँगै लोप हुँदै गएको गोरुपालन व्यवसायलाई संरक्षण गर्न नगरपालिकाले कृषकलाई अनुदान दिएको हो ।

नगरपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत युवराज अधिकारीका अनुसार सूचनाका आधारमा आवेदन दिएका कृषकको गोठमा अनुगमन गरेपछि सो रकम भुक्तानी गरिएको हो ।

पछिल्लो समय बढ्दो प्रविधिको प्रयोगसँगै हल गोरु पाल्ने क्रम घट्दै गएकोले हल गोरु पालनतर्फ कृषकलाई आकर्षित गर्नकालागि प्रोत्साहनस्वरूप ११५ जना कृषकलाई रकम उपलब्ध गराइएको हो ।

एकसय १५ कृषकका एकसय १६ हल गोरुको आवेदन आएकोले सोका आधारमा प्रतिकृषक रु.पाँच हजारका दरले प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराइएको गल्याङ नगरपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत युवराज अधिकारीले बताए ।

पछिल्लो समय यान्त्रिक हलो (पावर टिलर) को प्रयोग बढ्दै जाँदा यान्त्रिक हलो चलाउने दक्ष जनशक्तिको अभाव हुने, ग्रामीण भेगहरूमा सहजरूपमा इन्धन नपाइने र यान्त्रिक हलो विप्रेपछि मर्मत गर्नका लागि भ्रम समस्या हुने भएकाले कृषकहरूलाई हल गोरु पालनतर्फ आकर्षित गर्न प्रोत्साहन अनुदान दिइएको हो ।

चालु आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ कालागि हल गोरु पाल्ने कृषकलाई प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्यले कृषक प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको हो । नगरपालिकाले हल गोरु पाल्ने कृषकलाई प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराउनका लागि हल गोरु पालेका कृषकहरूसँग आवेदन माग गर्नेसम्बन्धी सूचना गरेको थियो । सूचनाका आधारमा नगरपालिकाका ११ वटै वडाबाट ११६ हल गोरु पाल्नुभएका कृषकले आवेदन दिएकाले प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराइएको नगरपालिकाका पशु सेवा शाखाका प्राविधिक महादेव वनले जानकारी दिए ।

“नगरपालिकाबाट हल गोरुसम्बन्धी प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराउनकालागि कृषकहरूसित आवेदन माग गर्नु”, उनले भने, “सूचनाका आधारमा कृषकले गोरुको बीमा गरेको, गोठमा रहेको हल गोरुको तस्वीरसहित आवेदन दिनुभएपछि नगरपालिकाबाट अनुगमन गरेपछि कृषकको खातामा रकम भुक्तानी गरिएको हो ।” नगरपालिकाभित्र हल गोरुको संख्या आवेदन आएकाभन्दा धेरै रहेको तर कृषकले जानकारी पाएर पनि आवेदन नदिएको हुनसक्ने उनको दावी छ । आगामी आर्थिक वर्ष २०८३/०८४ का लागि पनि हल गोरु पाल्ने कृषकलाई प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

नयाँ मापदण्ड अनुसार काठमाडौं केन्द्रित कर्मचारी दुर्गमा खटाइने

काठमाडौं असार १६, नयाँ मापदण्डले कार्यालय प्रमुखको जिम्मेवारी दिँदा केवल वरिष्ठतालाई मात्र नभई कार्यसम्पादनलाई मुख्य आधार बनाएको छ।

कृषि मन्त्रालयले नार्कमा राजनीतिक पहुँचका आधारमा हुने सरुवा रोक्न 'कर्मचारी सरुवा तथा पदस्थापन व्यवस्थापनसम्बन्धी

मापदण्ड, २०८३' कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। मन्त्री गीता चौधरीले दुर्गमका कार्यालयमा कर्मचारीको अभाव र काठमाडौंमा हुने भिड नियन्त्रण गर्न यो नयाँ मापदण्ड स्वीकृत गरेकी छिन्।

नयाँ व्यवस्थाअनुसार कार्यालय प्रमुखको जिम्मेवारी वरिष्ठतासँगै कार्यसम्पादन, वेरुजू फछ्यौट र नेतृत्व क्षमताका आधारमा मात्र दिइने निर्णय गरिएको छ।

काठमाडौं, असार १६, कृषि, वन तथा पर्यावरण मन्त्रालयले नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) मा वर्षौंदेखिको बेथिति र राजनीतिक पहुँचका आधारमा हुने सरुवा(बहुवाको अन्त्य गर्न कडा मापदण्ड ल्याउने भएको छ।

नार्कमा सुशासन कायम गर्ने र मुलुकको भौगोलिक आवश्यकताअनुसार अनुसन्धान कार्यलाई देशभरि विस्तार गर्ने उद्देश्यले कृषिमन्त्री गीता चौधरीले 'कर्मचारी सरुवा तथा पदस्थापन व्यवस्थापनसम्बन्धी मापदण्ड, २०८३' स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन लागेकी हुन्।

यो नयाँ मापदण्ड लागू भएसँगै अब नार्कका कर्मचारीहरू वर्षौंसम्म शक्ति र पहुँचको भरमा काठमाडौंमा मात्रै टिकिरहने प्रवृत्तिको अन्त्य हुने भएको छ।

पहुँच हुनेहरू काठमाडौंमै नियुक्ति लिएर त्यहीँबाट अवकाश हुने र पहुँच नहुनेहरू सधैं दुर्गममा रहनुपर्ने विभेदकारी अवस्थालाई यस मापदण्डले पूर्ण रूपमा निषेध गरेको

छ। नार्कको अनुसन्धान कार्यमा देखिएको सुस्ततालाई चिर्न मन्त्री चौधरीले चालेको यो कदमलाई चालिएको बताएकी छिन्। नयाँ व्यवस्थाअनुसार अब कर्मचारीहरूलाई भौगोलिक क्षेत्रको आवश्यकता र रिक्त दरबन्दीका आधारमा दुर्गमका कार्यालयहरूमा समेत अनिवार्य खटाइनेछ। 'दुर्गमका कार्यालयमा कर्मचारीको चरम अभाव हुने र पहुँचका भरमा धेरै कर्मचारी काठमाडौंमा मात्र थुप्रिने अवस्थाले संस्थाको अनुसन्धान कार्यमा गम्भीर विसंगति सिर्जना गरेको छ', मन्त्री चौधरीले भनिन्, 'यसले नेपालको फरक-फरक भौगोलिक क्षेत्रको आवश्यकताअनुसार हुने अनुसन्धानमा ठूलो बाधा पुऱ्याएकाले हामीले यो आवश्यक निर्णय लिएका हौं।'

नेतृत्व चयनमा कडाई र कार्यसम्पादनको आधार:

नयाँ मापदण्डले कार्यालय प्रमुखको जिम्मेवारी दिँदा केवल वरिष्ठतालाई मात्र नभई कार्यसम्पादनलाई मुख्य आधार बनाएको छ।

अबदेखि नेतृत्व क्षमता, वेरुजू फछ्यौटको अवस्था र तोकिएको लक्ष्य प्राप्तिको प्रगतिका आधारमा मात्र जिम्मेवारी दिइने छ। यस्तै, विभागीय कारवाहीको प्रक्रियामा रहेका कर्मचारीलाई प्रमुखको जिम्मेवारी नदिने र हाल जिम्मेवारीमा रहेका भए पनि तत्काल हटाउने व्यवस्था गरिएको छ।

अब नियुक्त हुने नयाँ कर्मचारीहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा काठमाडौं बाहिरका रिक्त पदहरूमा पदस्थापन गरिने छ। यसले दुर्गम क्षेत्रका अनुसन्धान केन्द्रहरूमा जनशक्तिको अभाव टर्ने मन्त्रालयको विश्वास छ। 'यो मापदण्डले संस्थालाई नयाँ दिशा प्रदान गर्नेछ, दुर्गम क्षेत्रसम्म अनुसन्धान सेवा पुऱ्याउन कर्मचारीहरूलाई प्रतिवद्ध बनाउनु र अनुसन्धानका नतिजाहरूलाई ल्यावबाट निकालेर किसानको खेतवारीसम्म पुऱ्याउनु नै हाम्रो मुख्य दायित्व हो', उनले थपिन्। यसअघि नार्कमा काज प्रथाका नाममा पहुँचवाला कर्मचारीहरू सुगममा बस्ने र अनुसन्धान कार्यभन्दा प्रशासनिक दौडधुपमा लाग्ने गरेको गुनासो व्यापक थियो।

मन्त्री चौधरीको यो निर्णयले नार्कमा व्यावसायिकता र योग्यताको कदर हुने अपेक्षा गरिएको छ।

बर्डफ्लु

हने गरी बर्ड फ्लु रोग नियन्त्रण कक्ष स्थापना गरी रोग देखा परेको क्षेत्रमा संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहको समन्वय र सहकार्यमा आवश्यक जनशक्ति परिचालन गरी नियन्त्रणको प्रयास भइरहेको सर्वसाधारणलाई अवगत गराएका छन्।

यस क्रममा मिति २०८२ चैत्र ४ गते देखि मोरङ जिल्लामा बर्ड फ्लु (एचएन) प्रमाणित भए पश्चात हालसम्म भापा, मोरङ, सुनसरी, महोत्तरी, वारा, चितवन, नवलपरासी, काठमाण्डौं, भक्तपुर, ललितपुर र काभ्रेपलाञ्चोक गरी ११ जिल्लाका कूल ८२ स्थानमा बर्ड फ्लु रोग पुष्टि भएको जनाएको छ। हालसम्म भएका नियन्त्रण तथा निवारणका कार्यहरू: गर्दा बर्ड फ्लु रोगबाट प्रभावित ५,६९,८५८ वटा पन्छी नष्ट गरिएको र सो क्रममा, ९, ८९, ३१३ वटा अण्डा र १, ९५,४८५ के.जी. दाना समेत नष्ट गरिएको जनाएको छ।

गृह मन्त्रालयसँगको समन्वयमा कोशी प्रदेशमा एक महिनासम्म रोग नियन्त्रणका लागि पन्छीको ओसारपसारमा रोक लगाइएकोमा हाल रोग नियन्त्रणमा आए पश्चात सोलाई खुकुलो बनाइएको छ। केन्द्रीय पशुपन्छि रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, पशुपन्छि रोग अन्वेषण प्रयोगशालाहरु र राष्ट्रिय पन्छि रोग अन्वेषण प्रयोगशालाद्वारा रोगको शीघ्र निदानकार्यलाई प्रभावकारी बनाइएको। प्रयोगशाला परीक्षणमा रोग पुष्टि हुनासाथ जोखिम मूल्याङ्कन गर्न तत्काल आकस्मिक रोग अन्वेषण टोली (इडिट) परिचालन गरिएको तथा सम्बन्धित जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारीसँगको समन्वयमा द्रुत कार्यदल (आरआरटी) टोली परिचालन गरी संक्रमित क्षेत्रका सम्पूर्ण पन्छी, पन्छिजन्य पदार्थ तथा पन्छि उत्पादन सामग्री नष्ट गरी सुरक्षित रूपमा व्यवस्थापन गरिएको जनाएको छ।

रोग नियन्त्रणको पछिल्लो अवस्थामा कोशी प्रदेशमा देखिएको रोग हाल पूर्ण नियन्त्रणमा आइसकेको छ। रोगको प्रकोप हाल काठमाडौं उपत्यकाका विभिन्न स्थानमा पालिएका पन्छिमा देखापर्ने क्रममा वृद्धि भएको छ।

देशमा देखा परेको बर्ड फ्लु रोग भाइरसको (Sequencing) गरी गुण परिवर्तन भए/नभएको एकीन गर्न राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला सँगको समन्वयमा आवश्यक कार्य शुरुवात गरिसकिएको विभागले जनाएको छ।

कामपा र खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभागको संयुक्त निरीक्षण

काठमाडौं जेठ, खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभागले उपत्यका र उपत्यका बाहिर पनि अनुगमन गरि कानून ऐन नियमभन्दा बाहिर गएर विभिन्न प्रकारको उद्योग प्रतिष्ठानहरूमाथि कारवाही अगाडि बढाएको छ ।

कार्यवाहीको क्रममा जेठ २९ गते विभागको खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय तथा काठमाडौं महानगरपालिका सहितको अनुगमन टोलिद्वारा देहायको ठुला सरकारी अस्पतालका क्यान्टिन अनुगमन निरीक्षण गरी तपसिल उल्लेख भए अनुसार आवश्यक कारवाही गरिएको विभागबाट प्रेषित विज्ञापितमा जनाएको ।

एम.वि. चमेना गृह. (त्रिभुवन शिक्षण अस्पताल, महाराजगंज, काठमाडौं, गुजेश्वरी होटल प्रा. लि. काठमाडौं महानगरपालिका(२७, (विर अस्पताल क्यान्टिन), रहेका छन् । निरीक्षण अनुगमन गरी खाद्य पदार्थ रोक्का सम्बन्धी विवरण

विभाग अन्तर्गत खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय, विराटनगरबाट वाणिज्य आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालय सहितको संयुक्त अनुगमन असार ९ गते मोरङ जिल्लाका निम्न बमोजिमको खाद्य व्यवसायको स्थलगत अनुगमन निरीक्षण गरी खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन, २०८१ बमोजिम तपसिलमा उल्लेख भए अनुसार आवश्यक कारवाही गरिएको व्यहोरा जानकारीका लागि यो विवरण प्रकाशित गरिन्छ ।

खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड, विराटनगर, मोरङ, चामलको बोरामा ब्याच नम्बर तथा मूल्य उल्लेख नगरी विक्री वितरण गरेको, चामल राखेको गोदाममा सर(सफाई तथा मुसा जस्ता जीवजन्तुहरूको नियन्त्रणको कमि भएको, चामल भण्डारण कक्षमा तापक्रम एकदम धेरै रहेको, सम्पूर्ण लेबल विवरण उल्लेख नगरेको खाद्य पदार्थ विक्री वितरण गरेको पाईएको, पच्छिस (२५) के.जि.को उनन्चालिस

(३९) बोरा मुसाले खाएको बोराको चामल डल्ला परेको र उक्त चामललाई कामदारहरूले नयाँ बोरामा प्याक गर्दै गरेको अवस्थामा भेटिएको, चामलमा सानो सानो डल्लो (चिलेसा) परेको र उक्त डल्लाभित्र जैविक पदार्थ पनि देखा परेको, पच्छिस (२५) के.जि. को उनन्चालिस (३९) बोरा स्टिम जीरा मसिनो चामलको (उत्पादन मिति २०८१-१२-१५ र उपभोग्य मिति २ वर्ष रहेको), लाई अर्को निर्देशन नभएसम्म विक्री वितरण रोक्का राख्न निर्देशन दिइएको, प्रयोगशाला परिक्षणका लागि चामलको नमुना संकलन गरिएको जनाएको छ ।

काठमाडौं उपत्यकामा सम्पन्न अनुगमन निरीक्षण विवरण अनुसार असार १४ गते आइतबारको दिन खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागले घुम्ति प्रयोगशाला भ्यान सहित तीन अनुगमन टोली खटाई अनुगमन निरीक्षण गरेको छ । विभागका महानिर्देशक सहित खटिएको टोलीले होटल/रेष्टुरेण्ट अनुगमन निरीक्षण गर्ने क्रममा का.म.न.पा.(१०, बानेश्वर स्थित आनन्द भूमि विजनेस् सेन्टरको स्टोरमा ऋयकभतष ग्रेडको चयकभ धवतभच पाईए पश्चात: अनुसन्धानका लागि पाँच ५ दिन भित्र कागजात सहित विभागमा उपस्थित हुन निर्देशन गरेको छ । र तेस्रो टोलीले भक्तपुर स्थित २ वटा डेरी उद्योग अनुगमन निरीक्षण गरी आवश्यक सुधारका लागि निर्देशन दिएको छ ।

त्यसक्रममा कार्निभल रेष्ट्रो एण्ड मिटिङ्ग प्रा.लि., का.म.न.पा.-१०, थापागाँउ, उपभोग्य मिति समाप्त भएको चारसय ४०० ग्रामको १ थान र आधा प्रयोग गरिसकेको १ थान अमुल चिज र लेवल नभएको आधा के.जी. पनि पाईएको, तेलको टीपीएम परिक्षण गर्दा १९.० भई मापदण्ड अनुकूल पाईएको, आफै ढक्कन लाग्ने फोहोरदानीको व्यवस्था मिलाउने, उपभोग्य मिति समाप्त भएको कैफियतमा उल्लेख भएको खाद्य पदार्थ नष्ट गरिएको जनाएको छ ।

त्यसरी नै आनन्द भूमि विजनेस् सेन्टर, का.म.न.पा.-१०, बानेश्वर, हैदरावादी मटका दम विरयानी सेन्टर प्रा.लि., का.म.न.पा.-१०, बानेश्वर रहेको विज्ञापितमा जनाएको छ ।

हस्पिटालिरी म्यानेजमेन्ट तालिम सम्पन्न

घनश्याम अधिकारी (वैरागी जेठा) काठमाडौं, असार १६, वाग्मती प्रदेश सरकार संस्कृति तथा पर्यटन मन्त्रालय पर्यटन हेटौडा र रैथाने संरक्षण नेपालको सहकार्यमा “हास्पिट्यालिटी मेनेजमेन्ट” विषयक तालिम तथा एकदिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम काठमाडौंस्थित होटल रामायना सोह्रखुट्टेमा सम्पन्न भएको छ ।

कार्यक्रमका अतिथिहरू नाथमकी अध्यक्ष पवनकुमार पोखरेल, रैथाने प्रोडक्टका अध्यक्ष तिलक ढकाल, राम पुरी, विनोद अर्याल, हरिशरण थपलिया, शाजन शाक्य, लगायत अतिथिहरू अतिथिहरूले मन्तव्य राख्नु भएको थियो । उक्त अन्तरक्रियामा तथा तालिम कार्यक्रममा देशको संविधान, कानून, ऐन, व्यवहार, भाषा, धर्म, संस्कृति, यिनले पारेका प्रभाव बारे धारणाहरू राखेका थिए । सञ्चारमाध्यमहरू, पत्रपत्रिका, रेडियो, टेलिभिजन, अनलाईन, चलचित्र आदि प्रमुख माध्यमहरू सूचनाको संवाहकको रूपमा रहेको र त्यसले सत्यतथ्या कुराहरू सम्प्रेषण गर्नु पर्ने बताएका थिए ।

कार्यक्रममा पर्यटन एउटा उद्योग भएको, पर्यटन व्यवसायमा ठूलो लगानी रहेको, धार्मिक, ऐतिहासिक मठ मन्दिर, उच्च टाकुरा, हिमाल, उच्च हिमाल, नदीनालाहरू देशको पर्यटन आधार हुन् । ति भूगोलहरूमा बसोबास गर्ने विभिन्न समुदाय, उनीहरूले बोलिने भाषा, मान्ने साँस्कृतिक, लगाउने भेषभूषा, गाउने गीत-सङ्गीत, आ-आफ्नै रहेका छन् । नेपालमा बोलिने १२५ वटा भाषा रहेका छन्, १४२ जातहरू छन् । तिनले उत्पादन गर्ने जडीबुटी, कोदो, जुनेलो फापर, उवा, जौ, विभिन्न फलफूल तरकारीहरू नेपालको रैथाने जातका बालीहरू हुन् तिनको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्न आज आजको आवश्यकता रहेको बताएका थिए ।

पर्यटन, वन्यजन्तु, रैथाने बाली, विभिन्न परम्परागत आदिवासी ज्ञानहरू पस्केर पर्यटन उद्योगको विकास गर्न आजको आवश्यकता रहेको बताएका थिए ।

कार्यक्रमको अध्यक्षता डा.अलकबाबु प्रसाईंको गर्नु भएको थियो । कार्यक्रममा विभिन्न संघ(संस्था र व्यक्ति गरि ६० जना सहभागीता रहेका थिए । भने तालिम तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रममा सहभागीहरूलाई अतिथिहरूबाट प्रमाणपत्र प्रदान गरेको थिए ।

Pastoralist Women Advance Global Agenda for Rights, Rangelands

Press releases:

Pastoralist women from every inhabited continent have united to forge a renewed global agenda and action plan

Kathmandu, May 29 Pastoralist women from every inhabited continent have united to forge a renewed global agenda and action plan to strengthen rights, climate resilience, and sustainable rangeland stewardship, marking a major milestone during the International Year of Rangelands and Pastoralists 2026 (IYRP 2026). The Global Gathering of Pastoralist Women has delivered three key: the establishment of a global network of pastoralist women, a draft 'Kathmandu Declaration' (Mera - 16) as a shared agenda and call to action, and a coordinated strategy to global policy spaces.

Rangelands cover nearly half of the Earth's land surface and pastoralism remains the world's most widespread land use. Women and girls make up about half of the global pastoralist population and play central roles in livestock care, land stewardship, food security, and the transmission of traditional knowledge. Yet they continue to face insecure land and mobility rights, limited political representation, and disproportionate impacts from climate change.

The draft Declaration reflects shared priorities on land and resource rights, political participation, access to services, recognition of traditional knowledge, and climate justice. It provides a unified framework to influence global processes including UNCCD COP17, UNFCCC COP31, and the Convention on Biological Diversity COP17.

"Pastoralist women are essential stewards of rangelands and biodiversity," said Yi Shaoliang, Senior Intervention Manager for

"The outcomes of this process show that inclusive development and environmental sustainability are inseparable," said Sarala Khaling, Head of Resilient Economies and Landscapes at ICIMOD.

Rangelands at ICIMOD. "Their leadership is critical for resilient landscapes and climate adaptation, especially in fragile mountain and

ties and ensure their voices shape decisions that affect their lands and livelihoods.

"I feel honoured to be a part of this

dryland ecosystems."

Calling the moment historic, Srijana Joshi Rijal, Ecosystem Specialist at ICIMOD, said, "This is a historic moment for pastoralist women. They are guardians of our planet. Through this coming together, women across regions have united to safeguard our shared future for this generation and the next, with a common commitment to take their message to global platforms and beyond."

"This is a defining moment," added Nitya Ghotge, Co-Chair of the IYRP Working Group on Pastoralism and Gender. "Women pastoralists from around the world have come together to shape a future for their children and their communities."

The newly formed global network will sustain knowledge exchange, mutual support, and advocacy across regions, linking grassroots action to global policy. Participants will carry forward these outcomes to strengthen pastoralist communi-

ties and ensure their voices shape decisions that affect their lands and livelihoods. "I feel honoured to be a part of this gathering and excited to know that there will be a global network of pastoralist women," said Siqinqimuge, from Inner Mongolia, Peoples Republic of China.

As global attention turns to food systems, biodiversity, and climate resilience, the message is clear. Recognizing pastoralist women as leaders and rights holders is essential to building resilient economies and landscapes. "The outcomes of this process show that inclusive development and environmental sustainability are inseparable," said Sarala Khaling, Head of Resilient Economies and Landscapes at ICIMOD. "When pastoralist women lead, resilient economies and landscapes follow."

Co-organised by ICIMOD and the IYRP Working Group on Pastoralism and Gender, with support from FAO Nepal and partners, the gathering brought together over 100 participants from more than 40 countries across 11 IYRP regions.

Investments will Boost Food Sovereignty: IFAD

Press release |

Kathmandu May 29, Mexico City

A high-level delegation from the International Fund for Agricultural Development (IFAD) visited Mexico this week to reaffirm its partnership with the Government of Mexico and make progress on implementing a new country strategy aimed at strengthening food sovereignty, increasing the climate resilience of small-scale farmers, and promoting social inclusion in rural areas. The delegation held meetings with Mexican government officials to coordinate joint efforts within the framework of the new Country Strategic Opportunities Programme (COSOP) for 2026-2031. The COSOP will guide IFAD's investments in Mexico, which will focus primarily on the southern states, where the greatest development challenges remain. Donal Brown, IFAD's Associate Vice-President for Operations, noted during the visit that, "Mexico and IFAD have a long-standing partnership based on a shared vision of rural transformation. The COSOP for 2026-2031 reflects this shared vision and is aligned with national priorities aimed at strengthening agricultural production, generating employment and expanding opportunities in the most vulnerable rural areas."

Developed by IFAD and the Government of Mexico, the country strategy will boost production capacity and improve producers' access to markets, for example through technological solutions and technical assistance.

To counter the effects of climate change, rural communities will strengthen their resilience by restoring degraded soils and adopting climate-smart technologies. The strategy will also promote greater social and economic inclusion of women and Indigenous communi-

ties through financial education programmes, access to products tailored to their needs, and greater participation in agricultural and forestry activities.

Resilience in the Balsas River basin

IFAD is currently cofinancing the Resilient Balsas Basin project in Mexico, implemented by the Na-

tional Forestry Commission. During the mission, the delegation learned about an ambitious environmental restoration initiative led for over 20 years by Indigenous communities in the Mixteca Alta region of Oaxaca, which is currently being backed by the Resilient Balsas Basin project. The communities in the region have restored more than 25,000 hectares through soil conservation works and tree planting. Transforming this degraded arid area into a forest refuge that yields tangible benefits, such as increased water availability for local communities.

Rocío Medina Bolívar, IFAD's Regional Director for Latin America and the Caribbean, emphasized that "the Resilient Balsas Basin project demonstrates how strategic alliances between different financing partners can multiply the impact of investments. In addition to contributing its own resources, IFAD has the capacity to coordinate projects and mobilize

additional financing to foster long-term rural development.

In addition to Oaxaca, the Resilient Balsas Basin project is carrying out activities in seven other Mexican states - Guerrero, Jalisco, State of Mexico, Michoacán, Morelos, Puebla and Tlaxcala - working alongside rural communities to promote the production, processing and marketing of goods derived from sustainable use of forest resources.

The project represents an investment of more than US\$90 million, financed by IFAD, the Government of Mexico and the Green Climate Fund, and will have a positive impact on 200,000 people.

IFAD's new country strategy will also promote private sector participation in rural development. This was the central theme of a dialogue organized by IFAD and the School of Government and Public Transformation at Tecnológico de Monterrey, which brought together participants from multilateral institutions, the public sector, the private sector, development banks and academia.

The gathering also highlighted the private sector's fundamental role in rural development and food systems transformation in Mexico. IFAD also presented its strategy for private sector investment in Mexico for the coming years with a view to identifying new opportunities and areas for collaboration.

Hindu Kush Himalaya Innovation Challenge for Entrepreneurs

Press Release:

Kathmandu, June 1, The International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD), in partnership with the Global Resilience Partnership (GRP), has announced the 12 winners of the second cohort of the Hindu Kush Himalaya Innovation Challenge for Entrepreneurs (HKH-ICE).

The challenge fund, backed by the UK Government, supports and scales climate-resilient enterprises across the Hindu Kush Himalaya (HKH) region, one of the world's most climate-vulnerable mountain systems.

The selected enterprises operate across four priority sectors: resilient agriculture, water security, sustainable tourism, and community resilience. Their solutions range from scaling high-value climate-smart mountain products to converting urban food waste into vermicompost for climate-resilient farming.

Building on the success of its first cohort, HKH-ICE 2.0 supports entrepreneurs from Bangladesh's Chattogram Hill Tracts, Bhutan, India's Himalayan states, and Nepal. The initiative aims to address pressing mountain challenges through locally grounded innovation and scaling solutions through market-based approaches.

"Entrepreneurs in the Hindu Kush Himalaya are uniquely positioned to deliver solutions that are both locally relevant and globally significant," said Pema Gyamtsho, Director General of ICIMOD. "The Hindu Kush Himalaya Innovation Challenge for Entrepreneurs strengthens the region's innovation and market ecosystem by investing in promising ideas, building entrepreneurial capacities, and fostering cross-border collaboration. With support from the UK Gov-

ernment, ICIMOD is backing scalable, climate-resilient solutions that contribute to sustainable and inclusive development across the region."

"Through the HKH-ICE Challenge, we are seeing locally led initiatives bringing forward inspiring and scalable nature-based solu-

from this cohort gives us every confidence that locally-led innovation is one of the most powerful tools we have for building a sustainable future for this region," said Rob Fenn, UK Ambassador to Nepal. Often referred to as the "Third Pole," the Hindu Kush Himalaya region supports more than 240

Limited access to climate and private finance continues to constrain local entrepreneurs seeking to scale green and resilient innovations.

tions to address interconnected environmental, livelihood, and economic challenges across the region. I am really encouraged by the creativity, dedication, and leadership reflected in this work. These initiatives are a powerful reminder that lasting change happens when communities shape solutions rooted in their own contexts, knowledge, and lived experiences," said Jesper Hömberg, CEO, Global Resilience Partnership.

"The UK Government remains committed to supporting the entrepreneurs driving climate resilience across the Hindu Kush Himalaya through our Climate Action for a Resilient Asia (CARA) programme. The ambition on display

million people living in the mountains and provides water, food, and energy for around 1.65 billion people downstream. The region faces accelerating risks from climate change, ecosystem degradation, and water scarcity, threatening agriculture, tourism, and long-term resilience.

According to an ICIMOD estimate published in 2025, the region will require more than USD 12 trillion by 2050 to meet adaptation and mitigation needs. At the same time, the Climate Policy Initiative estimates that 83% of adaptation finance needs in South Asia remain unmet. Limited access to climate and private finance continues to constrain local entrepreneurs seeking to scale green and resilient innovations.

The initiative provides tailored mentorship, technical assistance, and regional exposure, helping enterprises strengthen business models, access markets, and attract investment.

Pope Leo XIV at WFP: 'Food is a Fundamental Human Right'

Kathmandu, June 22, Pope Leo XIV urged action on hunger, calling food a fundamental human right and warning conflict is driving food insecurity worldwide, during a visit to WFP headquarters in Rome.

Pope Leo XIV said access to adequate food was a 'fundamental human right', as he visited WFP headquarters.

Pope Leo XIV called on the international community to strengthen commitment and resources to tackling the root causes of hunger and malnutrition, describing access to adequate food as a "fundamental human right," in a speech at the World Food Programme's (WFP) global headquarters on Monday (22 June).

"Meeting this need not only alleviates suffering but also addresses underlying causes of geopolitical instability," Pope Leo said.

The Pontiff's remarks come as WFP warns global hunger has climbed to alarming levels, with 266 million people across 48 countries acutely food insecure in 2025. In his address in Rome, the Pope described bureaucratic and political roadblocks to humanitarian action, echoing a similar warning by his predecessor, Pope Francis, during his 2016 visit to WFP.

"In effect, conflicts are 'fed' more readily than people are nourished," Pope Leo said. "This reality reflects not only operational shortcomings but also a fundamental imbalance in political and moral priorities." Conflict is driving global hunger to alarming levels

In another reference to the close link between conflict and hunger, he called food security "an essential component of global and integral security."

WFP "is more than a political, economic or technical actor - it is a concrete expression of international

solidarity," Pope Leo said. "Indeed, where national institutions recede and community networks disintegrate, its presence helps to prevent humanitarian crises from deteriorating into irreversible collapse."

Pope Leo lays a wreath at WFP's memorial wall.

WFP's Acting Executive Director Carl Skau also emphasized the ris-

ing challenge posed by conflict on humanitarian work that saves lives and allows people to live in dignity. During his visit, the Pope laid a wreath at WFP's memorial wall, which honours the 171 WFP staff who sacrificed their lives in service to others.

The connection between conflict and hunger was reflected in WFP's 2020 Nobel Peace Prize, which the Pope viewed during his visit.

"Conflicts tear apart the structures that keep food on the table: markets, farms, roads and trust," Skau said. "From Gaza to Sudan, war has brought people to the brink of famine."

Pope Leo XIV a 'power champion' for hungry people

Former WFP Executive Director Cindy McCain called Pope Leo a powerful champion of the hundreds of millions of people who go to bed hungry every night.

"We [WFP] exist to make sure no

one is forgotten," she added. "The call for peace has never been more urgent. Hunger and conflict are deeply intertwined. Where wars rage, families starve."

During his Monday visit to WFP, the Pope met in a virtual gathering with staff on the frontlines of hunger emergencies, as well as addressing employees outside the HQ building. He praised WFP's work,

noting it extends beyond immediate relief but also includes long-term initiatives, such as school meals reaching 466 million young pupils worldwide.

Pope Leo addresses and later meets with WFP staff, during his visit to WFP headquarters in Rome. Earlier, he said staff were challenged to look beyond aid and to the root

causes of hunger.

"These investments strengthen education, human development and social resilience," Pope Leo said, "reflecting an integral vision of human development that promotes dignity, opportunity and the well-being of the whole person."

Overall, WFP's food, cash and nutrition assistance reached 121 million people across more than 120 countries and territories in 2025, including mothers and young children, smallholder farmers and people displaced by conflict, climate shocks and natural disasters. "The World Food Programme is more than a political, economic or technical actor," the Pope added. "it is a concrete expression of international solidarity. Indeed, where national institutions recede and community networks disintegrate, its presence helps to prevent humanitarian crises from deteriorating into irreversible collapse."

IFAD is Maximizing the Economic Impact of Remittances

Kathamandu, June 16, Every year, more than 200 million migrant workers and diaspora members send remittances home, supporting an estimated 800 million family members. Much of this money reaches rural communities, where remittances provide a financial lifeline and help to ensure resilience in the face of shocks.

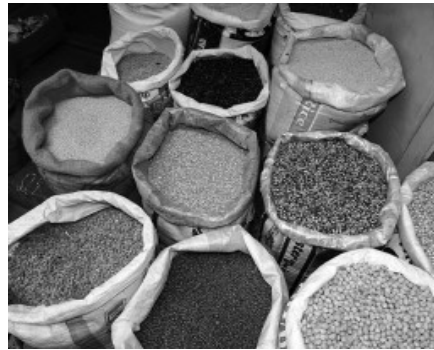
With the right investment, these capital flows can become a reliable driver of economic growth. In the past decade, remittances to low- and middle-income countries totalled more than US\$5 trillion globally and rose steadily despite the pandemic, political instability and other global disruptions.

As the host of the Financing Facility for Remittances (FFR) and lead organization on the International Day of Family Remittances, IFAD positions remittances at the centre of its mandate. IFAD invests in rural communities' capacity to leverage this capital, financing projects that drive innovation and strengthen digital infrastructure.

As remittances become a greater priority for Member States and donors, IFAD is working to maximize and strengthen this crucial lever for rural transformation. Partners such as the French G7 Presidency, an official partner on the 2026 International Day of Family Remittances, are helping to champion the role of remittances in driving rural entrepreneurship, employment and resilience.

Digital infrastructure is key to maximizing the impact of remittances, reducing costs, increasing security, and enabling recipients to access funds without long and costly travel. Many of IFAD's investments focus on innovating within this space; beyond government partnerships, IFAD is working with the private sector to strengthen remittance markets.

Through the PRIME Arica programme, funded by the European Union, IFAD partnered with 18 private sector institutions to expand formal financial access and

digitalization of remittances for nearly 1.5 million people across seven African countries. Over five years, private sector partners invested over 40 per cent of the total project investment, signifying a strong commitment to scaling innovative solutions.

Building on these experiences, IFAD and the Italian Agency for Development Cooperation (AICS) launched the Diaspora RemitInvest programme, to maximize remittances for rural development in Senegal and Mali.

In Senegal, remittances are a major contributor to the national economy, equating to around 10 per cent of GDP. In Mali, remittances are equivalent to over five per cent of GDP. Meanwhile, Italy - home to Senegalese and Malian diaspora communities totalling 150,000 people - is a key remittance corridor, with flows to Senegal estimated at around EUR 310 million in 2025.

Through blended finance, Diaspora RemitInvest aims to channel diaspora resources more effectively. By integrating digital remittances with complementary financial services, selected projects will help rural families save, invest, grow businesses and better manage risks.

The IFAD-EU initiative Resilient Remit is further managing risks by connecting remittances and diaspora investments to opportunities that support climate resilience. The programme is being implemented in Honduras, Senegal and Pakistan, and helps remittance-receiving households access financial services to repair homes in the aftermath of climate shocks, invest in renewable energy, diversify incomes and develop resilient agricultural practices.

Strengthening financial inclusion

Access to financial services is only the first step. IFAD's investments also ensure that remittances translate into long-term financial inclusion. Because these funds are not generated by small-scale producers' own businesses, they often boost immediate income without automatically improving a household's broader financial standing or credit access.

In Uzbekistan, IFAD and the European Union are partnering with Hamkorbank under the REMIT-PRIME programme to change this. A landmark initiative is targeting nearly 4,000 remittance-receiving households and returning migrants through a new remittance-based credit scoring model. Under this system, funds sent from family members working abroad - as well as returnee savings - are recognized as valid proof of repayment capacity.

This innovative scoring system aims to overcome traditional barriers that keep rural populations excluded from formal banking, such as a lack of documented local income or formal credit history. It builds on ongoing IFAD-EU efforts in Tajikistan and Kyrgyzstan that are committed to transforming remittance flows into savings, entrepreneurship and climate-resilient rural development.

Organic Farming Outperforms other Assurance Schemes

Dr Cooper said that organic farming also demonstrates positive contributions to water quality and climate resilience, particularly through improved soil structure and increased system diversity.

Kathmandu, June 24, Organic farming delivers consistent environmental benefits across key indicators, including biodiversity, soil health and reduced chemical use, according to a new Department for Environment, Food and Rural Affairs (Defra)-commissioned Review by the Organic Research Centre (ORC).

The analysis, based on more than 300 peer-reviewed studies and farm-level data, found that organic systems show the strongest evidence of achieving Environmental Improvement Plan (EIP) goals. The study also found that LEAF Marque demonstrates strong ambition but requires more robust evidence to confirm its impact.

ORC Senior Researcher Dr. Julia Cooper said the review used four main approaches. The study included an AI-assisted review of more than 300 peer-reviewed papers to extract evidence for impacts of organic farming on selected indicators linked to the EIP goals.

She said these included measures of biodiversity, water quality, soil health and greenhouse gas (GHG) emissions. Results were summarised to produce a metric known as 'proportion of positive outcomes for organic' (PPOO) for each paper and analysed statistically to generate a probability that organic farming would have a positive effect on each category of indicator.

Dr Cooper said: "We're really proud of this piece of work. We used robust methods to verify how certified organic systems deliver on the ten goals of the government's

EIP and identified some clear benefits from organic farming. We also considered other environmental

farm assurance schemes (e.g., LEAF Marque) and identified aspirations in their standards but were limited by the lack of studies on Integrated Farm Management linked to environmental indicators." She said the peer-reviewed evidence was complemented by a landscape and farm-scale analysis of farmer sustainability assessments conducted by the Soil Association Exchange and multi-criteria assessments of organic farms using ORC's bespoke Public Goods (PG) Tool.

"A critical control point analysis of the standards mapped onto the EIP goals provided a third strand of evidence on the aspirations of environmental farm assurance schemes to deliver on the EIP goals. Finally, a closer look at selected practices including ley phases, genetically diverse seeds and herbicide-free weed control helped to explain how specific or-

ganic management approaches may contribute to the EIP goals in practice and where their benefits depend on context, implementation and farm system design."

The analysis, commissioned by Defra, which combined peer-reviewed literature, farm-scale data and standards assessments, shows

that organic farming performs particularly well in promoting biodiversity, improving soil health and reducing chemical exposure. Evidence supporting these outcomes is consistently strong, with organic systems shown to enhance wildlife, build resilient soils and significantly limit pesticide use.

Dr Cooper said that organic farming also demonstrates positive contributions to water quality and climate resilience, particularly through improved soil structure and increased system diversity. However, the study highlights that more research is needed to fully understand its impact on GHG emissions and air quality.

She said: "In contrast, LEAF Marque standards reflect a comprehensive commitment to environmental sustainability across a wide range of EIP goals, including climate change mitigation, resource efficiency and public engagement.

Continue 36 page

More Than Three Years of Negotiations with Policy Makers

Kathmandu, June 16, BRUSSELS, After more than three years of negotiations, policymakers reached a final agreement on the new Regulation for the production and marketing of plant reproductive material (PRM) yesterday in a final trilogue. IFOAM Organics Europe recognises progress in several areas and looks forward to the development of the secondary legislation of the text.

"Biodiversity is essential to make our farming systems more resilient, and the organic movement welcomes that the new PRM legislation will provide organic farmers and breeders with access to more genetically diverse cultivars", said Eric Gall, Deputy Director of IFOAM Organics Europe. IFOAM Organics Europe acknowledges several positive outcomes of the negotiations. In particular, it welcomes that organic heterogeneous material (OHM) will remain regulated under the Organic Regulation, the adjusted registration protocols for organic varieties, and adapted rules for conservation and locally-adapted varieties. IFOAM Organics Europe looks forward to the adoption of implementing acts for establishing adjusted DUS examination protocols per species for organic varieties.

At the same time, the organic sector is concerned that farmers' seed exchanges could be restricted by the new legislation. "While we welcome the exclusion of gene banks from the scope, we regret that the exclusion was not extended to all work done for the purpose of conservation of genetic resources and to farmers' seed exchanges", added Eric Gall. The organic sector raises concerns that the provisions on farmers' seed exchange could result in varied implementation across Member States, with some defining strict quantity and geographical restrictions limiting their practical feasibility. "The agrobiodiversity we benefit from nowadays originates from the dynamic management and selection practices carried out by farmers and conservation networks. Limiting these practices runs counter to the objective of protecting agrobiodiversity and farmers should be allowed to access suitable seeds for their local conditions and agricultural practices", he continued.

IFOAM Organics Europe also expressed concerns regarding the extension of the mandatory Value for Sustainable Cultivation and Use (VSCU) tests to potatoes and vines as it risks hampering the development of new varieties.

Finally, the organic movement is concerned that legal progress on PRM allowing more breeding for agrobiodiversity will be offset and jeopardized by

abusive exclusive appropriation of plant genetic resources through patents on seeds and on NGTs, and calls on MEPs to vote in plenary on 17 June in favor of amendments to protect breeders and farmers from patents and to safeguard the European model of innovation in breeding.

Strong private sector linkages connect spice farms to the world

Kathmandu, June 9, Rural Voices, IFAD works in some of the planet's most remote rural areas to strengthen market access, develop value chains and drive economic growth. Our investments work to connect these communities not only to the rest of their countries, but to the global economy.

In Nepal, the US\$18.9 million High Value Agriculture Project in Hill and Mountain Areas (HVAP) - co-financed by IFAD, the Government of Nepal, the SNV Netherlands Development Organization and other partners - is a prime example. Operating from 2011 to 2018, the project conducted business literacy and financial management training, and supported value chain development by brokering agreements between producer organizations and agribusinesses.

Nearly a decade later, local companies are continuing to expand and export around the world. HVAP demonstrates how linking small-scale producers to private agri-processing enterprises can drive rural agricultural development.

An enduring boost:

In 2014, HVAP partnered with The Organic Valley, a Nepali company dedicated to promoting small-scale farming exports, to transform the ginger and turmeric value chains in western Nepal. A commercial-scale spice processing unit was constructed at a total cost of NPR 16.5 million - approximately US\$211,000 at the time - in collaboration with a Dutch joint-venture partner.

The impact of this first-mile investment has been significant. Total production scaled dramatically from 300 metric tons to 2400 in 2022, an increase of over 700 per cent. At the same time, jobs have been created along the value chain. Farmers' incomes rose by 37 per cent, with crop earnings jumping by 50 per cent thanks to more reliable buyers and stronger market connections.

Today, The Organic Valley is an international exporter. The company sources organic ginger from more than 1,400 farmers and exports 347 metric tons to international markets, including France and Germany. These volumes are increasing as the company diversifies to other high-value crops like turmeric and Sichuan pepper.

Strengthening Regional Cooperation: ICIMOD

Kathmandu, June 4, Sikkim, The 57th Board of Governors Meeting of the International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD), hosted by the Government of India in Gangtok, Sikkim, concluded with a strong and unanimous call for enhanced regional cooperation and increased financial support to address the escalating environmental and development challenges facing the Hindu Kush Himalaya (HKH) region.

The meeting brought together Board members and representatives from Regional Member Countries (RMCs), members of the ICIMOD Support Group, and Board observers to deliberate on ICIMOD's Annual Progress Report 2025, the Annual Plan and Budget 2026, and the Budget Outlook for 2027. Discussions focused on strengthening collective regional action in response to accelerating climate change impacts, biodiversity loss, air pollution, disaster risks, water insecurity, and socio-economic vulnerabilities across the HKH.

Board members and partners highly appreciated ICIMOD's growing role as an important regional intergovernmental platform that advances science, fosters regional dialogue, enables innovation, and promotes transboundary cooperation for sustainable mountain development. Participants acknowledged that at a time of increasing regional and global uncertainty, ICIMOD's convening power and knowledge leadership are more critical than ever for the future resilience and prosperity of the HKH region.

Recognising the urgency of scaling up regional responses and the importance of effectively implementing ICIMOD's upcoming Medium-Term Action Plan VI (MTAP VI), the Board of Governors

unanimously agreed to consider enhancing core and programme funding for the organisation. The Board underlined the importance of securing sufficient and predictable financial resources to enable ICIMOD to effectively deliver its mandate, strengthen regional co-

operation, and support holistic, inclusive, and sustainable development across the HKH region. The Board further emphasized the need to reinforce long-term institutional sustainability in order to respond to emerging regional and global challenges.

Chairing the meeting, Mr. Tanmay Kumar, Secretary of the Ministry of Environment, Forest and Climate Change, Government of India, called upon Regional Member Countries, bilateral and multilateral development partners, and international financial institutions to work together for the Hindu Kush Himalayan Region in the true spirit of "One Earth, One Hindu Kush Himalayas and One Common Goal." He mentioned that we need to work collectively with the local community, civil society organisations following "Whole of Government" and "Whole of Society" approach in the true spirit of "Himalayas for Humanity and Humanity for Himalayas". With this objective in mind, he informed the meeting that India would like to consider enhancing its contribution to core funding as well as in programme activities subject to concurrence among the regional mem-

ber countries and formalization of project approval mechanism in India. He called upon all other members and development partners to consider increasing their contributions to ICIMOD's institutional core funding and regional programmes to enable ICIMOD perform its designated role. He underscored that stronger investment in regional cooperation mechanisms

is essential for securing climate resilience, environmental sustainability, and shared prosperity for the people of the HKH.

During the session, Dr. Teresa Fogelberg, Chair of the Programme Advisory Committee, emphasized the importance of collective ownership, regional solidarity, and strengthened commitment from all member countries and partners. She strongly supported the ardent call from the Chair of the Board of Governors and encouraged Regional Member Countries to approach their respective governments to mobilise stronger support and enhanced contributions for ICIMOD.

The Board agreed to hold an extraordinary meeting in September in Nepal to firm up funding commitments from both regional and international sources in tandem with the approval of ICIMOD's Medium Term Action Plan VI (2027-2030).

The meeting concluded with renewed political commitment and strategic consensus among member countries and partners to deepen regional cooperation, strengthen collective action, and reinforce ICIMOD's role as a leading regional institution working towards a resilient, sustainable, and prosperous Hindu Kush Himalaya region.

Organice

Despite this, the study finds limited empirical evidence to verify that these ambitions consistently translate into measurable outcomes on farms.

"While some LEAF Marque farmers report improvements in biodiversity, and standards promote practices such as integrated pest management and nutrient planning, the lack of accessible, farm-level data makes it difficult to draw firm conclusions about overall performance."

Dr Cooper added that the findings suggest that, while both systems contribute to environmental improvement, organic farming currently provides the strongest evidence of delivering EIP goals in practice. For LEAF Marque, ongoing revisions to its standards and improved data collection - such as enhanced reporting through its Sustainable Farming Review - present an opportunity to strengthen its evidence base and demonstrate real-world impact more clearly. She said the study concludes that strengthening monitoring, verification and data sharing across all assurance schemes will be essential to fully demonstrate their role in achieving national environmental targets.

Cristopher Stopers, Co-chair of the English Organic Forum and Policy Adviser to Organic Farmers & Growers CIC, said: "This excellent synthesis and analysis of the available evidence for the multi-functional benefits of organic is welcome. Defra must be congratulated for commissioning the experts ORC to undertake it. Organic is widely acknowledged as a well-defined and regulated option for enhancing the environmental outcomes of food and farming. Consumers and citizens know what organic stands for. This review will surely strengthen Defra's commitment to publish an Organic Action Plan for England and grow the production base."

Regional Consultation on "Cropping Intensity and Biodiversity in South Asia"

Kathmandu, June 23, Dhaka, A three-day regional consultation on "Cropping Intensity and Biodiversity in South Asia" began today (23 June 2026), bringing together experts, researchers and policymakers from across the region to explore ways of increasing agricultural productivity while safeguarding biodiversity. Organized by the SAARC Agriculture Centre (SAC), the virtual meeting aims to promote regional cooperation and develop recommendations for sustainable agricultural practices that support both food security

and environmental conservation in SAARC Member States.

In his welcome remarks, Dr. Md. Harunur Rashid, Director of SAC, said that while increasing cropping intensity is essential to meet the region's growing food demand, biodiversity conservation must remain a priority for sustaining agricultural productivity and ecosystem health. He noted that biodiversity plays a crucial role in maintaining soil fertility, pollination services and ecosystem resilience, all of which are fundamental to sustainable agricultural development in South Asia.

Presenting the objectives of the consultation, Dr. Sikander Khan Tanveer, Senior Program Specialist (Crops) at SAC, highlighted the growing pressure on agricultural land across South Asia and emphasized the importance of evalu-

ating the environmental impacts of intensified farming practices.

Delivering the keynote presentation, Dr. Pashupati Choudhary, Biodiversity Expert and International Consultant to UNDP and FAO, discussed how agricultural intensification can affect ecosystems, pollinators, soil biodiversity and natural habitats. He advocated for sustainable farming practices, crop diversification and biodiversity-friendly technologies to minimize environmental risks.

Speaking as the special guest, Mr. Tanvir Ahmad Torophder, Director (ARD & SDF) of the SAARC Secretariat, Nepal, underscored the importance of regional cooperation and knowledge sharing in addressing common agricultural and environmental challenges faced by South Asian countries.

Chief Guest Dr. Md. Abdus Salam, Executive Chairman of the Bangladesh Agricultural Research Council (BARC), said food security and biodiversity conservation should be pursued together rather than viewed as competing goals. He called for stronger research collaboration, evidence-based policymaking and greater investment in sustainable agricultural technologies.

The consultation is expected to generate recommendations for promoting sustainable cropping systems and biodiversity conservation across South Asia through regional cooperation and sharing scientific innovation.

-Press Release/23 June 2026/
SAC-Dhaka, Bangladesh

कृषि उत्पादन वृद्धि गरौं, खाद्य सुरक्षा सुनिश्चित गरौं

- कृषि पेशाको सम्मान र प्रवर्द्धन गरौं,
- आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरि धान उत्पादन वृद्धि गरौं,
- उन्नत बीउ, मल, सिँचाईको उचित प्रयोग गरौं,
- जमीनको सदुपयोग गरि खेती योग्य भूमि संरक्षण गरौं,
- कृषि उत्पादनलाई प्राथमिकता दिई कृषकलाई प्रोत्साहन गरौं,
- विषादीको सुरक्षित र सन्तुलित प्रयोग गरौं,
- स्थानीय जातका धानहरूको संरक्षण प्रवर्द्धन गरौं,
- व्यवसायिक कृषि प्रणालीमार्फत कृषिमा आत्मनिर्भर बनौं,

खाद्यान्नको उत्पादन, वितरण,
पहुँच र दिगोपन सुनिश्चित गरौं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड